

**"OMAN TAHDON PITÄÄ RIITTÄÄ": DISKURSSIANA-
LYYSI ABORTTILAKIKESKUSTELUSTA EDUSKUN-
NASSA**

Niina Kiljala
Maisterintutkielma
Valtio-oppi
Yhteiskuntatieteiden ja filo-
sofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2024

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Tekijä Niina Kiljala	
Työn nimi "Oman tahdon pitää riittää": Diskurssianalyysi aborttilakikeskustelusta eduskunnassa	
Oppiaine Valtio-oppi	Työn tyyppi Maisterintutkielma
Aika Kevät 2024	Sivumäärä 76
Ohjaaja Mika Ojakangas	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tässä tutkielmassa tarkastelen OmaTahto2020-kansalaisaloitteen synnyttämää eduskuntakeskustelua Suomen aborttilainsäädännöstä. Eduskuntaan edenneellä kansalaisaloitteella tavoiteltiin päivitystä Suomen aborttilakiin, joka oli ollut voimassa vuodesta 1970 saakka. Tutkimusaineistonani toimivat 74 puheenvuoroa, jotka esitettiin kahden aborttilakiuudistusta käsittelevän eduskunnan täysistunnon aikana.</p> <p>Tämän tutkielman tarkoituksena oli selvittää, minkälaisia diskursseja kansanedustajat rakentavat ja ylläpitävät puheissaan, jolloin pääasiallisena tutkimusmenetelmänä toimi kriittinen diskurssianalyysi. Hyödynsin myös retorista analyysia tarkastellessani sitä, millä tavalla kansanedustajat argumentoivat lakiuudistuksen puolesta tai vastaan. Teoreettisena viitekehystenä tutkimukselleni toimi Michel Foucault'n teoria biovallasta.</p> <p>Tuloksista selviää, että Suomen aborttilakikeskustelu muodostuu kolmen diskurssin ympärille, joita ovat suojeludiskurssi, moraalidiskurssi ja valtion vallan diskurssi. Suojeludiskurssissa aborttilakikeskustelun näkökulmiksi nousevat turvallisuuden teemaan liittyvät perustelut, kun taas moraalidiskurssissa otetaan kantaa abortin eettisyyteen toimenpiteenä, esimerkiksi ihmisyyden ja uskonnon näkökulmista. Puolestaan valtion vallan diskurssin kohdalla keskitytään valtiollisen hallinnan ulottuvuuksiin oikeuksien, biopolitiikan sekä Suomen kansainvälisen roolin näkökulmasta.</p> <p>Suomen uudistunut aborttilaki tarjoaa monipuolisia jatkotutkimuskohteita tulevaisuudelle esimerkiksi syntyneen keskustelun kautta. Myös tässä tutkimuksessa esiin nousevat diskurssit ja näkökulmat luovat kiinnostavia lähtökohtia aborttilakikeskustelun syvällisempään tutkimiseen, kuten esimerkiksi uskonnon näkökulman kohdalla sekularisaation vaikutuksen tarkastelu. Jatkotutkimuksen avulla voidaan siis luoda yksityiskohtaisempaa kuvaa nyky-Suomen aborttilakikeskusteluista.</p>	
Asiasanat abortti, biopolitiikka, diskurssianalyysi, kansalaisaloitteet, retoriikka	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
1.1	Tutkimuksen rakenne.....	2
1.2	Tutkimusasetelma	3
1.3	Aikaisempi tutkimus	5
2	ABORTTILAKI ENNEN JA NYT	7
2.1	Suomen aborttilain historiaa	7
2.2	Suomen aborttilaki nykyään – OmaTahto2020-kansalaisaloite	10
3	BIOVALTA JA BIOPOLITIikka	13
4	AINEISTO JA MENETELMÄT	17
4.1	Tutkimusaineisto.....	17
4.2	Tutkimusmenetelmät.....	18
4.2.1	Sosiaalinen konstruktionismi	18
4.2.2	Diskurssianalyysi	18
4.2.3	Retorinen analyysi.....	20
4.2.4	Analyysin kulku	21
5	ANALYYSI	23
5.1	Suojeludiskurssi	23
5.1.1	Toimiva ja turvallinen laki	24
5.1.2	Heikoimman suojele	29
5.1.3	Dystopia.....	32
5.2	Moraalidiskurssi.....	37
5.2.1	Ihmisyys.....	37
5.2.2	Eettisyys.....	40
5.2.3	Uskonto	43
5.3	Valtion vallan diskurssi.....	45
5.3.1	Oikeus	46
5.3.2	Biopolitiikka	51
5.3.3	Suomen rooli	56
6	POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	60
	LÄHTEET	68

1 JOHDANTO

Aborttilainsäädäntö on noussut viime vuosina osaksi useiden valtioiden yhteiskunnallista keskustelua, sillä aborttilait ovat kokeneet muutoksia rajoitetumpaan suuntaan eri puolilla maailmaa. Esimerkiksi Yhdysvalloissa palattiin Roe v. Wade -päätöksen kumoutumisen vuoksi takaisin järjestelmään, joka antaa osavaltioille mahdollisuuden määrittää itse alueensa aborttioikeudet. Euroopan kehityskulku aborttilainsäädännön osalta on samankaltainen, sillä muun muassa Puolassa laillisen abortin saatavuutta vaikeutettiin vähentämällä hyväksyttävistä syistä saada abortti (Amnesty International 2022). Myös Suomessa keskustelu aborttilainsäädännöstä nousi ajankohtaiseksi viime vuosina, kun aborttilain päivitystä tavoitteleva OmaTahto2020-kansalaisaloite eteni eduskunnan käsittelyyn vuonna 2020 (Eduskunta 11.12.2020). Kansalaisaloitetta seurannut pyrkimys uudistaa Suomen aborttilakia on poikkeuksellinen, sillä Suomessa on ollut sama aborttilaki voimassa jo vuodesta 1970 asti.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena onkin luoda kuvaa suomalaisesta aborttilakikeskustelusta 2020-luvulla. Tarkastelen tutkimuksessa OmaTahto2020-kansalaisaloitteen ehdottaman lakiuudistuksen käsittelyä eduskunnassa, jolloin aineistonani toimivat 74 lakiuudistuksen käsittelyn aikana esitettyä puheenvuoroa. Analysoin kansanedustajien puheenvuoroja aborttilakikeskustelun näkökulmasta ja keskityn puheissa esitettyihin argumentteihin aborttilakiuudistuksen puolesta tai sitä vastaan. Tutkimuskysymyksiini kuuluvat seuraavasti:

- 1) Millaisia aborttikeskusteluun liittyviä diskursseja kansanedustajien puheenvuorot luovat ja ylläpitävät?
- 2) Millä tavalla kansanedustajat argumentoivat kansalaisaloitteen puolesta ja vastaan?

Tutkimuskysymyksiini vastaan hyödyntäen tutkimusmenetelminäni diskurssianalyysia sekä retorista analyysia. Hyödynnän ensimmäisen tutkimuskysymyksen kohdalla tutkimusmenetelmistä diskurssianalyysia, jonka avulla kielenkäyttöä voidaan

tarkastella osana sosiaalista todellisuutta rakentavaa toimintaa (Suoninen, 2023). Toiseen tutkimuskysymykseen pyrin vastaamaan retorisen analyysin keinoin. Retorinen analyysi tukee omalta osaltaan diskurssianalyysia, koska sen avulla voidaan tarkastella syvällisemmin argumentaatiota sekä kielellisiä vaikutuskeinoja. Tutkin argumentaation retoriikkaa hyödyntäen Aristoteleen kolmijakoista mallia, jossa argumentaatiokeinot jakaantuvat ethokseen, pathokseen ja logokseen. Tutkielmani teoreettinen pohja muodostuu Michel Foucaultin biovallan ja biopolitiikan teoriasta. Biopolitiikka kytkeytyy vahvasti osaksi aborttilainsäädäntöä, sillä biopolitiikan keskiössä on ihmisten biologisiin toimintoihin kohdistuva hallinta.

Aikaisempaa tutkimusta vuonna 2022 uudistetusta Suomen aborttilainsäädännöstä on julkaistu vasta rajallinen määrä, sillä päivitetty aborttilaki on vielä suhteellisen tuore tutkimuskohde. Yksi esimerkki jo julkaistuista tutkimuksista on Takalan & Häyryn (2023) katsaus Suomen aborttilainsäädännön kehittymiseen 1800-luvulta tähän päivään saakka. Sen sijaan kansainvälisessä kontekstissa aborttilakeja on tutkittu monipuolisesti erilaisista lähtökohdista, esimerkiksi tarkastelemalla terveydenhuollollista näkökulmaa, vertaillen eri maiden lainsäädäntöä sekä tarkastelemalla aborttilakien historiallista kehityskulkua (ks. esim. Mustonen, Paakkonen, Ryökäs & Nieminen 2017; de Londras & Markicevic 2018). Tutkimukseni avulla pyrin täydentämään nykyistä Suomen aborttilakia koskevaa tutkimuskenttää ja tarjoamaan ajankohtaista tutkimustietoa Suomen aborttikeskustelun kehityskulusta ja sisällöstä.

Tutkielmani aihe on yhteiskunnallisesti merkittävä, sillä aborttilakikeskusteluissa nivoutuvat vahvasti yhteen erilaiset yhteiskunnalliset teemat, kuten naisten ja lasten oikeudet, terveydenhuollon toimivuus sekä valtion vallankäyttö. Näin ollen aborttilakikeskusteluissa esiintyvät diskurssit rakentavat kuvaa myös siitä, millaisia arvoja ympäröivässä yhteiskunnassa arvostetaan ja priorisoidaan. Aborttilainsäädäntöön keskittyvä tutkimus on merkityksellistä yhteiskuntien arvomaailman ymmärtämisen lisäksi myös tulevaisuuden aborttilakien kehittämiseksi.

1.1 Tutkimuksen rakenne

Tutkimukseni jakaantuu kuuteen pääluukuun, joiden tiivistetyn sisällön esittelen seuraavaksi. Ensimmäisenä tämän johdantoluvun aikana esittelen tutkimukseni tutkimusasetelman sekä aiheesta tehtyä aikaisempaa tutkimusta. Toinen luku käsittelee tutkimukseni historiallista kontekstia, jonka aloitan käymällä läpi Suomen aborttilain historiaa sekä nykytilannetta. Katsaus Suomen aborttilain kehitykseen pohjustaa OmaTahto2020-kansalaisaloitteen tavoitteita sekä niiden perusteluita. Koska eduskuntakeskustelusta muodostuva aineistoni pohjautuu OmaTahto2020-kansalaisaloitteen käsittelyyn, esittelen kyseisen kansalaisaloitteen tarkemmin samaisessa luvussa.

Kolmannen luvun lopuksi käyn läpi Michel Foucault'n teoriaa biovallasta, joka muodostaa teoreettisen taustan tutkimukselleni.

Neljännessä luvussa kerron tutkimusaineistostani ja tutkimusmetodeista, joita hyödynnän aineiston analysoimisessa. Pohjustan tutkimusmenetelmieni teoreettista viitekehystä esittelemällä aluksi sosiaalisen konstruktionismin käsitteen, joka luo epistemologisen pohjan tutkimukselleni. Sen jälkeen esittelen tässä tutkimuksessa hyödyntämäni tutkimusmenetelmät, joita ovat kriittinen diskurssianalyysi ja retorinen analyysi.

Viides luku keskittyy tutkimusaineistosta tekemääni analyysiin ja sen tulosten esittelyyn. Luku on jaoteltu kolmeen aineistosta havaittuun diskurssiin, eli suojeludiskurssiin, moraalidiskurssiin sekä valtion vallan diskurssiin. Jokainen edellä mainituista kolmesta diskurssista jakaantuu vielä kolmeen eri aiheisiin keskittyvään alalukuun, joiden avulla käyn yksityiskohtaisemmin päädiskursseja läpi. Analyysi muodostuu sekä omista havainnoistani että aineistoesimerkeistä, jotka antavat konkreettisemmän kuvan aineistosta löytyneistä diskursseista.

Viimeisessä eli kuudennessa luvussa käyn läpi tämän tutkimuksen merkityksellisemmät löydökset ja kerron havaintojen perusteella tehdyistä johtopäätöksistä. Huomioin pohdinnassa myös aikaisemmat tutkimukset ja pohdin johtopäätösten merkitystä politiikan tutkimuksen osalta. Lopuksi kerron tutkimukseni pohjalta nousseita ideoita ja aiheita jatkotutkimukselle.

1.2 Tutkimusasetelma

Tässä tutkimuksessa hyödynnän sekä diskurssianalyysia että retorista analyysia tarkastellessani OmaTahto2020-kansalaisaloitteen täysistuntokäsittelyssä käytyjä kansanedustajien puheenvuoroja. Ensimmäinen tutkimuskysymys keskittyy siihen, minkälaisia aborttikeskusteluun liittyviä diskursseja puheenvuorot luovat ja ylläpitävät. Hyödynnän ensimmäisen tutkimuskysymyksen kohdalla diskurssianalyysia, jonka avulla voidaan tarkastella kielenkäyttöä osana sosiaalista todellisuutta rakentavaa toimintaa (Suoninen 2023). Toisessa tutkimuskysymyksessä keskitytään aineiston tarkasteluun retorisen analyysin avulla, koska tutkin minkälaisia retorisia keinoja kansanedustajien puheenvuoroissa käytetään, eli siis millä tavoin kansanedustajat argumentoivat kansalaisaloitteen puolesta tai vastaan. Näin ollen tutkimuskysymykseni ovat seuraavanlaiset:

- 1) Millaisia aborttikeskusteluun liittyviä diskursseja kansanedustajien puheenvuorot luovat ja ylläpitävät?
- 2) Millä tavalla kansanedustajat argumentoivat kansalaisaloitteen puolesta ja vastaan?

Diskurssianalyysi ja retorinen analyysi toimivat toisiaan tukien puheenvuoroja analysoitaessa, sillä kumpikin niistä suuntautuu vuorovaikutuksen tutkimiseen hieman erilaisista lähtökohdista. Yhteistä diskurssien tutkimukselle on se, että erityisesti silloin korostuu todellisuuden tulkinnallinen puoli (Jokinen, Juhila & Suoninen 2016, 338). Tutkimuksen kohteena on poliittinen puhe, joka itsessään sisältää myös tulkinnallisuutta, koska esimerkiksi Palosen (2005, 144) mukaan oikeiden ratkaisujen tai vastausten puuttuminen on tyypillistä poliittisten kysymysten kohdalla. Juuri vastaavanlaisissa tilanteissa puheen merkitys nousee esiin, sillä puheen avulla voidaan löytää yhteisiä toimintatapoja argumentoinnin ja keskustelun kautta myös haasteellisten poliittisten kysymysten kohdalla. Hyödynnän tutkimuksessani myös Skinnerin (1969) näkemystä siitä, että sanojen merkityksen sijaan olisi hyödyllisempää tutkia sanojen käyttöä, eli mihin tarkoitukseen kieltä käytetään ja miten sitä käytetään. Pelkkiin sanoihin ei ole Skinnerin mukaan hedelmällistä tarttua sen vuoksi, että sanoja voidaan käyttää kuvaamaan toisistaan poikkeavia asioita tilanteista ja ympäristöistä riippuen. Kielenkäyttöä tutkiessa täytyy siis huomioida kielen vaihteleva ja muuttuva luonne. (Skinner 1969, 36–37).

Juuri kielenkäyttö onkin diskurssianalyysin keskiössä. Kielenkäyttöä voidaan analysoida tarkastelemalla sen muodostamia merkityksiä eri konteksteissa, kielellistä ilmaisua sekä sitä, minkälaisia seurauksia kielenkäytöllä on, eli millä tavoin kielen avulla luodaan sosiaalista todellisuutta. Diskurssianalyysi toimii vahvasti sosiaalisen konstruktionismin pohjalta, sillä diskurssianalyysin avulla voidaan tarkastella kielenkäyttöä osana toimintaa, jonka avulla rakennetaan sosiaalista todellisuutta. (Suoninen 2023; Jokinen, Juhila & Suoninen 2016, 26). Tässä tutkimuksessa tulen hyödyntämään diskurssianalyysin suuntauksista kriittistä diskurssianalyysia. Kriittisen diskurssianalyysin avulla voidaan tutkia poliittisen diskurssin tutkimuksessa esimerkiksi ideologioita, kielenkäyttöä ja valtamekanismeja (ks. esim. Blommaert 2005, 21–29; Wodak 1989). Näin ollen kriittinen diskurssianalyysi tukee tutkimukseni tavoitetta selvittää aborttilakikeskustelussa rakentuvia diskursseja sekä sitä, millä tavoin kansanedustajat argumentoivat jo lähtökohtaisesti mielipiteitä jakavan aborttilakiuudistuksen puolesta tai sitä vastaan.

Sen sijaan retorisessa analyysissä tullaan tarkastelemaan puheenvuoroista erityisesti retoriikkaa eli sitä, miten kansanedustajat argumentoivat kansalaisaloitteen puolesta ja vastaan. Retorinen analyysi keskittyy syvemmin kielenkäyttöön muun muassa erilaisten argumentaatiokeinojen, ilmauksien tai metaforien tarkastelun kautta (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006a). Retorinen analyysi perustuu tässä tutkimuksessa Aristoteleen kolmijakoisen jaottelun, eli ethoksen, pathoksen ja logoksen, tarkasteluun. Tarkastelen retorisessa analyysissä myös kielellisiä keinoja, joita Martin (2014) nimittää puheen esteettisiksi ominaisuuksiksi. Kielellisiin keinoihin sisältyvät esimerkiksi edellä mainitut metaforat, mutta myös erilaiset vertaukset, rinnastukset ja hyperbolat.

Tutkimukseni teoriapohja muodostuu Foucault'n (1990) kehittämän biovallan käsitteen ympärille. Biovallan alakäsitteenä toimii biopolitiikan käsite, jota tulen niin ikään hyödyntämään. Foucault'n (1990) näkemyksen mukaan biovallan keskiössä on ajatus väestön kontrolloimisesta erityisesti ihmisten biologisten ominaisuuksien kohdalla (Foucault 1990, 138–139; Dean 2010, 117). Biopolitiikalla sen sijaan tarkoitetaan biovaltaa hyödyntävän hallinnon toimintaa (Foucault 2010, 102). Biopolitiikka keskittyy väestön elämän hallintaan, eli biopolitiikassa valtion valta kohdistuu ihmisten biologisiin ominaisuuksiin (Dean 2010, 118–119). Näin ollen biovallan käsite on johdonmukaista yhdistää myös aborttilakeja koskevaan tutkimukseen, koska myös aborttilakien avulla pyritään hallitsemaan ihmisten biologisia toimintoja, eli tässä tapauksessa lisääntymistä. Aborttilait mahdollistavat väestön kontrolloimisen (Hodgson 2009, 492), jonka voidaan myös katsoa kuuluvan osaksi biopolitiikkaa. Abortit ja niitä koskeva lainsäädäntö kytkeytyvät siis perustavanlaatuisella tavalla osaksi biovaltaa ja biopolitiikkaa.

1.3 Aikaisempi tutkimus

Aborttilait ovat lähivuosina herättäneet keskustelua ympäri maailman, koska monissa maissa oikeutta aborttiin on rajoitettu tai se on poistettu kokonaan. Kyseiset tapahtumat ovat olleet erityisesti kansainvälisten tutkimusten keskiössä, kun esimerkiksi Yhdysvaltojen osavaltioiden lainsäädäntöä yhtenäistäneen Roe v. Wade -päätöksen kumoutumisen vuoksi vuonna 2022 yleinen aborttioikeus ja aborttilainsäädäntö siirtyivät valtiotasolta takaisin kunkin osavaltion määritettäväksi (Center for Reproductive Rights 2023a). Tutkimuksissa onkin keskitytty muun muassa niiden osavaltioiden muutoksiin, joissa lainsäädäntö on tiukentunut. Yksi esimerkki tällaisesta osavaltiosta on Teksas, jonka tilannetta on tutkinut muun muassa Tanne (2021) tutkimuksessaan *"Texas's new abortion law is an attack on medical practice and women's rights, say doctors"*.

Myös Euroopan aborttilakitalanteeseen liittyvä tutkimus on viime vuosina keskittynyt erityisesti niihin maihin, joissa on tapahtunut aborttilakien tiukennuksia tai rajoituksia. Yksi esimerkki tällaisesta maasta on Puola. Puolan aborttilainsäädäntöä on tutkittu muun muassa tarkastellen katolisen kirkon vaikutusta tiukentuneeseen aborttilainsäädäntöön, kuten Szelewá (2016) tutkimusartikkelissaan *"Killing 'Unborn Children'? The Catholic Church and Abortion Law in Poland Since 1989."* Myös positiivista kehitystä on tutkittu esimerkiksi Irlannin kohdalla, jossa vuosikymmeniä voimassa ollut aborttikielto kumoutui vuonna 2019. Aihetta ovat tutkinut muun muassa Sheldon, O'Neill, Parker ja Davis (2020) tutkimusartikkelissaan *"Too Much, too Indigestible, too Fast'? The decades of struggle for abortion law reform in Northern Ireland"*.

Suomessa aborttilakia ei ole tutkittu yhtä monipuolisesti eri konteksteista ja näkökulmista kuin kansainvälisessä tutkimuksessa, koska vähemmälle tarkastelulle ovat jääneet esimerkiksi aborttilakikeskusteluihin liittyvät näkökulmat. Yksi harvoista on Mustosen ym. (2017) tutkimus *Abortion debates in Finland and the Republic of Ireland: Textual analysis of experiential thinking and argumentation in parliamentary and layperson discussions*, jossa vertaillaan Suomen ja Irlannin aborttikeskustelua. Myöskään uutta aborttilakia ei ole aiheen tuoreuden vuoksi tutkittu paljon, mutta esimerkiksi Takala ja Häyry (2023) ovat jo julkaisseet uuden lain huomioivan tutkimuksen Suomen aborttilain historiasta *“Physicians Controlling Women's Reproductive Choices: The Slow Liberalization of Abortion Laws in Finland”*. Yleisesti ottaen aborttitoimenpidettä on tutkittu Suomessa enemmän kuin aborttilakeja itsessään, sillä aborttien osalta tyypillisenä näkökulmana toimivat terveydellisiä vaikutukset (ks. esim. Jalanko, Lepälahti, Heikinheimo & Gissler 2020; Gissler, Karalis, Ulander 2015).

Yleisesti ottaen voidaan todeta, että kansainvälisiin tutkimuksiin verrattuna suomalainen tutkimuskenttä kaipaa tutkimuksia, joissa Suomen aborttilakia tutkittaisiin juuri aborttilakikeskusteluiden näkökulmasta. Tämän tutkimuksen tavoitteena onkin vastata tähän tarpeeseen ja tarjota päivitettyä tietoa Suomen aborttilakikeskustelusta.

2 ABORTTILAKI ENNEN JA NYT

2.1 Suomen aborttilain historiaa

Suomen aborttilakikeskustelu sai alkunsa 1900-luvun alkupuolella. Suomessa ryhdyttiin kiinnittämään jo 1910-luvulta eteenpäin huomiota syntyvyyden alenemisen vaikutuksiin Suomen väestörakenteeseen. Syntyvyyden aleneminen oli näkynyt yleisenä trendinä länsimaissa, eikä Suomen väestökehitys ollut tästä poikkeus. Syntyvyyden lisääminen ei kuitenkaan sisällynyt osaksi Suomen väestöpoliittisia tavoitteita ennen 1930-lukua, vaan syntyvyyttä pyrittiin lisäämään lähinnä rajoittamalla tiedon saantia erilaisista ehkäisykeinoista. (Pitkänen 1988 52–53).

Abortti oli vuodesta 1894 asti sisällynyt osaksi sikiönlähdettämistä, josta rangaistiin lapsenmurha-nimikkeellä. Sikiönlähdettämällä viitattiin sikiön surmaamiseen, joka saattoi tapahtua joko raskaana olevan henkilön itsensä toteuttamana, toisen henkilön toteuttamana raskaana olevan pyynnöstä tai vastoin tahtoa (HE 156/2008). Näin ollen myös aborttia pidettiin lainvastaisena toimintana sen kuuluessa sikiönlähdettämisen määritelmään. Vaikka aborttia siis pidettiin rikollisena toimenpiteenä, Meskuksen (2003, 218) mukaan myös joitain laillisia abortteja suoritettiin vuoden 1889 tulkinnanvaraisen rikoslain ansiosta, kun jotkut lääkäreistä tulkitsivat rikoslain sallivan abortin sellaisessa tilanteessa, jossa raskaus aiheuttaa hengenvaaran raskaana olevalle.

Aborttien laitton asema suomalaisessa yhteiskunnassa ei kuitenkaan vähentänyt aborttien määrää, sillä laittomien aborttien määrä oli kasvussa aina 1900-luvun alusta huippuvuosiin 1930–1940-luvuilla (Keski-Petäjä 2015, 198). Aborttien määrän lisääntyminen aiheutti huolta väestönkehityksellisestä näkökulmasta 1900-luvun alkupuolella, koska länsimaissa oli yleistynyt poliittinen keskustelu syntyvyyden kasvuun liittyvistä toimista (Coleman & Rowthorn 2011, 217). Näin ollen laittomien aborttien huippuvuosien aikaan lääketieteelliset toimijat havaitsivat tarpeen aborttilaille ja sen

uudistamiselle (Keski-Petäjä 2015, 200). Myös eugeniikka eli rotuhygienia yleistyi 1920-luvulta alkaen osaksi väestöpolitiikkaa Suomessa muiden Euroopan maiden esimerkkiä seuraten (Lento 1946, 51–88). Rotuhygienialla tarkoitetaan toimia, joissa ihmisten perinnöllisiä ominaisuuksia arvotetaan ja ihmiset jaotellaan kyseisten ominaisuuksien perusteella ryhmiin, joista osan lisääntyminen on suotavampaa kuin toisten (Nätkin 1997, 69).

Väestönkasvulliset haasteet nousivat kansalliseksi huoleksi vuonna 1934, kun Gunnar Modeen julkaisi väestönkasvun pysähtymistä ennustavan tutkimuksensa tulokset Kansantaloudellisen Yhdistyksen kokouksessa (Pitkänen 1988, 65). Modeenin väestöennuste päättyi osaksi julkista keskustelua, minkä vuoksi Suomen väestöpolitiikkaan ryhdyttiin kiinnittämään aikaisempaa enemmän huomiota (Lento 1946, 67–70). Väestöpoliittisen keskustelun heräämiseen vaikutti myös Ruotsissa ilmestynyt Alva ja Gunnar Myrdalin teos *Kris i befolkningsfrågan*, joka käsitteli niin ikään väestönkehityksen suuntaa ja sen merkitystä kansakuntien tulevaisuudelle. Väestöennusteiden seurauksena Suomen väestöpolitiikka alkoi muuttua enemmän yhteiskunnan hyötyä tavoittelevaksi, koska väestönkasvun nähtiin vaikuttavan suoraan yhteiskunnan elinvoimaan. (Pitkänen 1988, 66–67).

Jo seuraavana vuonna Modeenin julkaisusta, eli vuonna 1935, Suomen ensimmäinen sterilointilaki tuli voimaan. Sterilointilaki mahdollisti eugeenisen eli rotuhygieenisen steriloinnin, jonka avulla pystyttiin rajoittamaan sellaisten ihmisryhmien lisääntymistä, joiden perimän ei haluttu siirtyvän seuraaville sukupolville tai joiden lisääntymistä haluttiin muuten rajoittaa. Tällaisina ihmisryhminä pidettiin kehitysvammaisia, perinnöllisesti sairaita sekä seksuaalirikollisia. (Steriloimislaki 1935/227 1 §). Sterilointitoimenpiteen toteuttaminen oli mahdollista myös ilman henkilön suostumista, joten myös pakkosteriloiteja toteutettiin. Suomen sterilointilaki noudatti muissa länsimaissa tapahtuvaa lainsäädännön kehitystä, sillä monissa Euroopan maissa sterilointilakeja ryhdyttiin luomaan 1930-luvulla. Kuitenkin sterilointeja suoritettiin useissa maissa myös ilman voimassa olevaa lainsäädäntöä – Suomen lisäksi näin tapahtui myös muun muassa Sveitsissä, Saksassa ja Ruotsissa. (Mattila 1999, 67).

Maailmansotien jälkimainingeissa Suomessa ryhdyttiin keskustelemaan kansallisella tasolla niistä keinoista, joiden avulla väestönkasvua voitaisiin parantaa (Pitkänen 1988, 67). Huoli kansakunnan tulevaisuudesta johti aiempaa enemmän rotuhygienian eli kansan ”laadun” perinnöllisen kehittämiseen tavoitteluun, sillä väestön tuli olla tulevaisuuden varalta kykeneväistä työhön sekä oman maan puolustamiseen sodan uhatessa. Sotien jälkeen Suomessa vallitsi kollektivistinen kulttuuri, jolloin yhteisön ja yhteiskunnan etu meni yksilön tavoitteiden edelle (Pitkänen 1988, 67). Näin ollen kansalliset näkemykset muuttuivat sotien jälkeen biopoliittisen ajattelun lisääntyessä, minkä seurauksena väestönkasvua ryhdyttiin tarkastelemaan rotuhygieenisistä lähtökohdista katsoen. (Nätkin 1997, 69–72). Laadukkaan perimän tavoittelun lisäksi rotuhygieniaan vaikutti huoli väestön perinnöllisyyden laadun heikkenemisestä.

Rotuhygieenisinä toimina eri ihmisryhmien lisääntymistä pyrittiin joko rajoittamaan tai kannustamaan sen mukaan, kuinka laadukkaaksi kyseisen ryhmän perimä luokiteltiin. Lisääntymistä rajoittavia toimenpiteitä kutsuttiin negatiiviseksi rotuhygieniaksi, kun taas lisääntymiseen kannustavat toimet sisältyivät osaksi positiivisen rotuhygienian toimia. (Pitkänen 1988, 70–73). Esimerkiksi muutamia vuosia aikaisemmin voimaan tullut sterilointilaki oli yksi negatiivisen rotuhygienian toimista.

Väestönkasvun parantamisen tavoittelu kohdistui myös poliittiseen päätöksentekoon ja siihen, minkälaisia toimia valtion näkökulmasta täytyy tehdä syntyvyyden kasvun lisäämiseksi. Tällöin vahvistui myös yhteiskunnallinen ajatus siitä, että kansalaisten vastuulla oli huolehtia koko yhteiskunnan menestyksestä yksilöiden oikeuksien kustannuksella. Samasta syystä myöskään äideillä ei ollut oikeutta päättää siitä, halusivatko he lapsen syntyvän vai eivät – lasten syntyminen merkitsi yhteisen hyvän puolesta toimimista, jolloin raskauden keskeyttäminen nähtiin yhteiskunnan edun vastaisena toimintana. (Meskus 2003, 215). Toisaalta Meskusen (2003, 219) mukaan naisten aseman voidaan nähdä myös parantuneen juuri väestönkasvullisten tavoitteiden ansiosta, sillä naisen rooli oli nyt yhteiskunnallisella tasolla merkittävä, kun esimerkiksi lääkärit arvostivat aikaisempaa enemmän naisten roolia lasten synnyttäjinä, eli kansakunnan elinvoiman ylläpitäjinä.

Ensimmäinen aborttilaki tuli voimaan Suomessa vuonna 1950, tavoitteenaan lisätä syntyvyyttä sekä vähentää laittomien aborttien määrää ja niistä aiheutuvia terveysriskejä (Ritamies, 1993, 63). Aborttilain tavoitteissa näkyi vielä eugeenisen ajattelun vaikutus, koska aborttilailla tavoiteltiin myös suomalaisen väestön laadun parantamista (Nätkin 1994, 117). Vuoden 1950 aborttilaissa raskaudenkeskeytys oli sallittua aina 16. raskausviikolle saakka, jos abortin hankkimiseen oli joko lääketieteellinen, eettinen tai rotuhygieeninen peruste, jonka kaksi laillistettua lääkäriä olivat todenneet (Keski-Petäjä 2015, 198.). Näin ollen abortin saaminen oli kuitenkin laillistamisesta huolimatta hyvin rajattua, jos syy raskaudenkeskeytyksen haluamiseen ei sisältynyt lääketieteellisiin syihin. Lääkäreiden kielteisestä suhtautumisesta huolimatta sosiaalisten syiden vaikutus laittomien keskenmenojen määrään huomioitiin, jolloin myös sosiaaliset syyt kirjattiin lakiin, tosin alisteisina lääketieteellisille syyille (Meskus 2003, 220–221). Tällöin sosiaalisia syitä voitiin hyödyntää osana lääketieteellisten syiden perustelua, vaikka ne eivät itsessään oikeuttaneet abortin saamista (Keski-Petäjä 2015, 199). Aborttipäätöstä varten vaadittiin kahden laillistetun lääkärin kirjalliset lausunnot, mutta tämän lisäksi aborttitoimenpiteen suorittaminen rajattiin ainoastaan sairaaloihin, jolloin myös potilaan täytyi ilmoittaa suoritetusta toimenpiteestä lääkintäviranomaiselle vahvistetun kaavakkeen avulla. (Meskus 2003, 220).

Vuoden 1950 aborttilain katsottiin selvästi jatkaneen sotien jälkeisen Suomen poliittista linjaa, jolloin sisäpoliittisten tavoitteiden keskiössä oli juuri väestönkasvun li-

sääminen. Suomessa aborttilakia pidettiin myös toimivana ratkaisuna koko 1900-luvun alkupuoliskon Eurooppaa huolestuttaneelle ennusteelle väestönkasvun hidastumisesta. (Keski-Petäjä 2015, 199–200).

Aborttilaki säilyi samanlaisena kahdenkymmenen vuoden ajan, 1950-luvulta 1970-luvulle saakka, kunnes uusi aborttilaki tuli voimaan vuonna 1970. Abortin laillistaminen ei ollut odotuksista eikä lain tavoitteista huolimatta vähentänyt laittomien aborttien määrää, minkä seurauksena aborttilakikomitea päätyi muokkaamaan voimassa olevaa lakia vähemmän rajoittavaksi. Tästä syystä vuodesta 1970 eteenpäin abortti oli mahdollista saada myös sosiaalisin perustein lääketieteellisten syiden lisäksi. (Keski-Petäjä 2015, 200). Aborttioikeus oli vuonna 1970 laajimmillaan Suomen aborttilainsäädännön historian aikana, kun abortin saaminen oli ensimmäistä kertaa laillisesti mahdollista terveydellisten syiden lisäksi myös taloudellisista tai sosiaalisista syistä. Keski-Petäjän (2012, 28) mukaan kansallisen ilmapiirin muuttumisella oli vaikutusta siihen, että aborttilakia muutettiin liberaalimpaan suuntaan. Muutos vallalla olleeseen kollektiiviseen kulttuuriin Suomessa alkoi tapahtua juuri ennen aborttilain muutosta 1970-luvulla – kollektiivinen kulttuuri lähti muotoutumaan individualistisemmaksi eli yksilökeskeisemmäksi. Yksilön arvo ei enää jäänyt yhteisön arvon taakse, mikä näkyi suoraan vuoden 1970 aborttilaissa, kun laissa huomioitiin ensimmäistä aborttilakia enemmän yksilön oikeudet yhteiskunnan tarpeiden ja tavoitteiden sijaan. (Keski-Petäjä 2012, 28–29).

Liberaalimmasta seksuaaliterveysajattelusta huolimatta monet ensimmäisen aborttilain käytännöistä pysyivät yhä ennallaan vielä vuoden 1970 aborttilaissa. Raskauden keskeytyksen haluavien täytyi yhä esittää perusteluita abortin saadakseen, joten uusi aborttilaki ei näin ollen luonut täyttää aborttioikeutta Suomeen (Keski-Petäjä 2012, 132). Helén (1997) nimittääkin 1970-luvun aborttilakitulannetta valvotuksi aborttivapaudeksi, koska naisella oli nyt aiempaa enemmän vapauksia tehdä aborttipäätös myös sosiaalisista syistä, vaikka lääkärikin olikin yhä valta myöntää tai olla myöntämättä lupa aborttiin (Helén 1997, 225). Aborttivapauden voidaan katsoa jatkuneen aina 2020-luvulle saakka, sillä vuoden 1970 aborttilaki säilyi voimassa useamman vuosikymmenen ajan ilman merkittäviä muutoksia sen sisältöön.

2.2 Suomen aborttilaki nykyään – OmaTahto2020-kansalaisaloite

Vuoden 1970 aborttilaki ehti olla voimassa yhteensä yli viisikymmentä vuotta, joten abortti tai aborttilaki eivät ole vuosiin olleet merkittävä osa yhteiskunnallista keskustelua. Aborttilaki nousi viimein osaksi julkista keskustelua OmaTahto2020 – Päivitetään Suomen aborttilaki 2020-luvulle! -kansalaisaloitteen ansiosta 2020-luvulla, kun

kansalaisaloite keräsi vaaditut 50 000 kannatusilmoitusta ja eteni eduskunnan käsitte-lyyn. Kansalaisaloitteen tavoitteena oli saada muutosta Suomen aborttilakiin, jota oli edellisen kerran päivitetty vuonna 1970. Päivitys nähtiin tarpeelliseksi, jotta aborttilainsäädäntö pystyisi paremmin vastamaan nyky-yhteiskunnan tilanteisiin esimerkiksi lääketieteen osalta. Suomessa vallitseva aborttilaki oli ollut ihmisoikeudellisesta näkökulmasta katsottuna jäljessä monia muita Euroopan maita, joissa raskauden keskeytyksen saamiseksi ei ole vaadittu Suomen tapaan kahden eri lääkärin suostumusta, vaan keskeytystä tahtovan oma pyyntö on riittänyt (Amnesty International 2023; Center for Reproductive Rights 2023b).

Kansalaisaloitteen ajamat muutokset koskivat tiivistettynä abortin hankkimisen helpottamista muun muassa vähentämällä tarvetta perusteluille, lisäämällä sosiaalisen syiden merkitystä perusteluina sekä nopeuttamalla aborttiin johtavaa prosessia. Perusteluiden vähentämistä tavoiteltiin kansalaisaloitteessa siten, että alle 12 viikkoa kestäneen raskauden keskeyttämiseen riittäisi ainoastaan oma pyyntö. Näin ollen erillisiä perusteluita ei enää tarvitsisi raskaudenkeskeytyksen toteutumista varten, jos kyseessä on vasta vähän edennyt raskaus. (Kansalaisaloite.fi 2020). Suomen viimeisimmän, eli vuoden 1970 aborttilain mukaan oma pyyntö ei ollut yksinään riittävä, koska raskaudenkeskeytyksen saamiseksi on täytynyt esittää perusteluita (Valtioneuvosto 2022). Kansalaisaloitteen tavoitteena oli laajentaa perustelut koskettamaan myös pidemmälle edenneitä raskauksia, jotta raskaudenkeskeytys olisi mahdollista toteuttaa sosiaalisista syistä vielä 20. raskausviikolla (Kansalaisaloite.fi 2020). Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valviralla on tällä hetkellä vastuu luvan antamisesta aborttiin tilanteissa, joissa raskauden kesto on edennyt viikoille 12–20 ja jos raskaana oleva on alle 17-vuotias tai keskeytykseen on ollut muu ”erityinen syy”. Valviran lautakunnan päätöksellä abortti on ollut mahdollista saada sikiövaurion tapauksessa vielä 24. raskausviikollakin. (Valvira 2024). Kansalaisaloitteessa ehdotettiin lisäksi kahden lääkärin erillisten lausuntojen poistoa, jolloin yhden lääkärin lausunto riittäisi keskeytykseen (Kansalaisaloite.fi 2020).

Kansalaisaloite.fi-sivustolla (2020) perusteluiksi edellä mainituille lakimuutoksille kerrotaan, että kahdelta lääkäriltä pyydettävä lausunto kuormittaa terveydenhuoltoa, koska ensimmäinen lausunnoista tulee perusterveydenhuollon puolelta, kun taas toinen lausunto erikoissairaanhoidosta. Terveys- ja hyvinvoinnin kuormittumisen lisäksi lausuntojen hankkiminen myös hidastaa raskaudenkeskeytyksen prosessia tarpeettomasti – ratkaisuna tälle olisi kansalaisaloitteen perusteluiden mukaisesti se, että raskaudenkeskeytykset ohjattaisiin yhteen yksikköön, mikä selkiyttäisi sekä tuen saantia seksuaaliterveysasioihin että myös raskaudenkeskeytyksen toteuttamisesta. Kansalaisaloitteen (2020) perusteluiden perimmäisenä näkökulmana on itsemääräämisoikeus, sillä aloitteen perusteluiden mukaan muutokset edistäisivät naisten oikeuksia omaan kehoonsa ja lisääntymiseen liittyen.

OmaTahto2020 – Päivitetään Suomen aborttilaki 2020-luvulle! -kansalaisaloite lähetettiin eduskuntaan 11.12.2020 kannatusilmoitukset kerättyään. Kaiken kaikkiaan OmaTahto2020-kansalaisaloite keräsi 53 654 kannatusilmoitusta Kansalaisaloite.fi-palvelussa. Ensimmäinen eduskunnan lähetekeskustelu kansalaisaloitteen tiimoilta pidettiin 27.5.2021, jolloin ehdotus aborttilain uudistamisesta eteni käsiteltäväksi myös sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan. Lähetekeskustelun lisäksi kansalaisaloitetta käsiteltiin kahdessa eri täysistunnon käsittelyssä, joista ensimmäinen käsittelykerta oli 20.10.2022. Toisen kerran asiaa aloitettiin käsittelemään 25.10.2022, jonka jälkeen kansalaisaloitteen ehdottamasta lakiuudistuksesta äänestettiin 26.10.2022. (Eduskunta 30.3.2023). YLEn (26.10.2022) artikkelin mukaan oli etukäteen tiedossa, että aborttilainmuutos jakaa hallituspuolueista keskustan ja oppositiopuolueista perussuomalaisten näkemyksiä. Perussuomalaisista lakimuutosta vastaan äänesti 31 kansanedustajaa – myös koko kristillisdemokraattien puolue äänesti vastaan. Keskustasta neljä kansanedustajaa äänesti vastaan ja yksi äänesti tyhjää. Kansalaisaloitteen esittämät lakimuutokset hyväksyttiin osittain muokattuina äänin 125–41.

Lain muutokset vahvistettiin 20.12.2022, jolloin uusi muokattu laki tuli voimaan 1.9.2023. Merkityksellisimpinä muutoksena aiempaan vuoden 1970 aborttilakiin verrattuna uuden aborttilain kohdalla on se, että 12. raskausviikkoon saakka pelkästään raskaana olevan oma pyyntö riittää abortin saamiseen, eli pyynnön ohella ei tarvitse esittää mitään perusteluita. Myöskään ennen 12. raskausviikkoa tehtävän raskauden keskeytyksen saamiseksi ei tarvita enää kahden lääkärin lausuntoa kuten ennen. Uusien aborttilakimuutosten kohdalla on tärkeä huomata, että kaikki voimaan tulevat uudet lakimuutokset koskevat ainoastaan ennen kahdennettatoista raskausviikkoa tapahtuvia raskauden keskeytyksiä. (Valtioneuvosto 2022).

3 BIOVALTA JA BIOPOLITIikka

Michel Foucault'n kehittämässä biovallan käsitteessä yhdistyvät sekä valta että biologiset aspektit, sillä biovallalla tarkoitetaan sellaista politiikan muotoa, jonka avulla hallitaan väestön eri elämänprosesseja. Biovallan perimmäisenä tavoitteena onkin huolehtia elämästä muun muassa turvaamalla sen jatkuvuuden esimerkiksi lisääntymisen mahdollistamalla sekä varmistamalla ihmisten hyvän terveydentilan säilymisen. (Foucault 2010, 102; Dean 2010, 117). Myös Dean (2010, 118–119) määrittelee Foucault'n näkemyksiä hyödyntäen biopolitiikan olevan sellaista politiikkaa, jonka keskiössä on väestön mittakaavassa tapahtuva elämän hallinta, eli biopolitiikkaa toteuttaessa pyritään hallitsemaan ihmisten biologisten ominaisuuksien aiheuttamia ilmiöitä ja ongelmia.

Foucault'n määrittelemään biovallan käsitteeseen liittyy kaksi näkemystä, jotka kuvastavat biovallan eri muotoja. Ensimmäistä biovallan muotoa nimitetään väestön biopolitiikaksi, koska nimensä mukaisesti väestön biopolitiikassa vallankäyttö kohdistuu väestöön. Toinen biovallan muodoista on nimeltään ihmiskehon anatomisen politiikka, joka puolestaan kuvaa yksilöihin kohdistuvaa vallankäyttöä. Ero biovallan muotojen välille syntyy lisäksi vallankäytön erilaisista tavoitteista, sillä esimerkiksi ihmiskehon anatomisessa politiikassa tavoitteena on tuoda ihmisruumiista esiin sen taloudellisesti ja yhteiskunnallisesti tuottavimmat puolet. Sen sijaan väestön kohdalla vallankäyttö käy ilmi erilaisista säädöksistä, joiden avulla pyritään vaikuttamaan ihmisten biologiseen toimintaan, kuten syntymään, elinikään ja kuolemaan. (Foucault 2010, 102). Historiallisen kehityksen perusteella väestön biopolitiikan voidaan siis ajatella toimivan alakäsitteenä biovallalle yhdessä ihmiskehon anatomisen politiikan kanssa. Toisaalta biopolitiikan voidaan nähdä olevan myös biovaltaa soveltavaa toimintaa, sillä Foucault'n (2010 102) mukaan biovaltaa hyödyntävän hallinnon toimintaa voidaan kutsua biopolitiikaksi. Vaikka biovallan keskiössä onkin ihmisten elämästä ja terveydestä huolehtiminen (Kelly 2014, 132), valtiotasoinen biologisten toimintojen hallinta voi mahdollistaa biopolitiikan valjastamisen myös muun muassa ihmisten itsemääräämisoikeuden rajoittamiseen.

Ennen biopolitiikan kehittymistä 1600-luvulta lähtien valta elämästä ja kuolemasta täsmentyi suvereenin valtaan. Suvereenin vallan käyttö oli korkein mahdollisin vallankäytön muoto, joka kohdistui hallitsijan hallitsemaan alueeseen sekä kyseisen alueen kansalaisiin. (Dean 2010, 124). Suvereenin vallan aikaan hallitsijalla oli oikeus määrätä omia kansalaisiaan kuolemaan – tosin myöhemmän, klassisen ajan näkemyksen mukaan oikeutus sisältyi ainoastaan itsepuolustukseen, eli tilanteisiin, jolloin suvereeniin eli hallitsijaan kohdistui uhka. Elämän ja kuoleman erilaisiin rooleihin suvereenin vallan ja biovallan kohdalla vaikuttavat vallan käytön eri keinot. Suvereenin vallan kohdalla valtaan sisältyy oikeus päättää kansalaisten kuolemasta, jolloin kuolema näyttäytyy keskeisemmässä roolissa – näin ollen suvereeni valta keskittyy kansalaisten elämän hallintaan kuoleman kautta. (Foucault 2010, 99; Dean 2010, 124). Ero suvereenin vallan ja biovallan välillä liittyykin juuri elämän ja kuoleman kysymyksiin, sillä biovallan kohdalla tilanne on suvereenin valtaan verrattuna päinvastainen. Biopolitiikassa väestöä hallitaan juuri ihmisten elämän ja ruumiin kautta, tavoitteena suojella ihmisten elämää. Oikeus päättää ihmisten elämästä ja kuolemasta tulee biopolitiikan aikakautena esiin silloin, kun väestön elämän jatkuvuus on uhattuna. Tällöin biovallan avulla voidaan oikeuttaa myös muiden väestöjen tuhoaminen, jos ne uhkaavat oman, suojelun kohteena olevan väestön elinvoimaa. (Foucault 2010, 101). Ihmisten elämää ja kuolemaa koskevista päätöksistä tuli näin ollen poliittisia valintoja, joita tehtiin valtion maksimaalista hyötyä tavoitellen (Dreyfus & Rabinow 1982, 138).

Yksi moderneista biopolitiikan muodoista on eugeniikka. Eugeniikan käsite tunnetaan myös rotuhygienian käsitteenä, sillä eugeniikassa on kyse toimenpiteistä, joilla ihmisten rodullisten ominaisuuksien perinnöllisyyteen pyritään vaikuttamaan. Rotuhygieniassa jaotellaan ihmisryhmiä parempiin ja huonompiin biologisten ominaisuuksien perusteella, jotta lisääntymiseen vaikuttavat toimet pystytään kohdistamaan tiettyihin ihmisryhmiin (Koivusalo 1994, 64). Meehanin (1998, 76) mukaan valtioilla, jotka hyödyntävät biovaltaan pohjautuvaa väestönkontrollia on jo etukäteen näkemyksiä siitä, minkä ihmisryhmien keskuudessa syntyvyyden lisääminen tai vähentäminen on tarpeellista. Rotuhygienian toimet jaotellaan negatiiviseen ja positiiviseen rotuhygieniaan sen perusteella, mihin ihmisryhmiin kyseiset toimet kohdistuvat (Hietala 2009, 14; Koivusalo 1994, 64). Edellä mainittu jaottelu konkretisoituu suhtautumisessa eri ihmisjoukkoihin, sillä huonommaksi koettuihin ihmisjoukkoihin, kuten rikollisiin, päihdeongelmaisiiin sekä ”vajaamielisiin” kohdistuvat negatiivisen rotuhygienian toimet, kun taas parempana pidetyt ihmisjoukot saavat osakseen positiiviseen rotuhygieniaan sisältyviä toimia. Negatiivisiin rotuhygienian keinoihin sisältyvät muun muassa sterilisaatiot, abortit sekä muut lisääntymistä estävät keinot, kun taas positiivisia rotuhygienian keinoja ovat neuvontapalvelut sekä erilaiset lapsiperheisiin liittyvät taloudelliset huojennukset. (Koivusalo 1994, 64).

Esimerkki radikaalista, pitkälle viedystä rotuhygieniasta tulee kansallissosialistisesta Saksasta, jossa äärimmäisiä väestöpoliittisia toimia kohdistettiin huonompana pidettyihin ihmisjoukkoihin (Koivusalo 1994, 65). Hitlerin johdolla arjalainen rotu nostettiin muihin verrattuna ylivoimaiseksi roduksi, jolloin arjalaisia pidettiin ainoana kulttuuria kehittävänä ihmisryhmänä. Näin ollen arjalaisia pyrittiin suojelemaan, kun taas samanaikaisesti juutalaisia syytettiin kulttuurin tuhoamisesta ja arjalaisen rodun olemassaolon uhkaamisesta. (David, Fleischhacker & Hohn 1988, 89). Kansallissosialistisessa Saksassa väestöpolitiikan biopoliittiset, eugeeniset toimet yhdistyivät suvereenin oikeuksiin, sillä Saksaa hallitsi diktaattori, joka pystyi määrätä väestöään kuolemaan. Diktaattorin lisäksi myös monilla kansalaisilla oli oikeus päättää muiden ihmisten elämästä ja kuolemasta, sillä valtion ilmoituskäytännöt ja SA- sekä SS-joukot mahdollistivat edellä mainittujen oikeuksien jakamisen. (Foucault ym. 2003, 260).

Väestön biopoliitiikan sekä yksilöiden ruumiinkontrollin mahdollistajana toimii sukupuoli. Sukupuoli on yksi biopoliitiikan sääntelyn kohteista, koska sen rajoittamisen ja ohjauksen tarkoituksena on hallita elämän jatkuvuutta varmistavaa toimintaa (Foucault 2010, 107; Repo 2016, 4-5). Sukupuolen käsite on syntynyt seksuaalisuuden käsitteen myötä, joista kumpikin ovat Foucault'n mukaan muodostuneet osana historiallista keskustelua (Dreyfus & Rabinow 1982, 168). Foucault'n tulkinnan perusteella seksuaalisuuden käsite syntyi työkaluksi biovallalle, koska seksuaalisuuden kautta biovalta pystyi levittäytymään lähemmäksi ihmisiä, joita valtio pyrkii poliittisin toimin hallitsemaan. Foucault'lle seksuaalisuus näyttäytyykin yhtenä biopoliittisena välineenä juuri sen mahdollistaman väestönkontrollin ansiosta. Seksuaalisuus ilmentää myös valtasuhteita, sillä erilaiset valtdynamiikat ihmisten tai ihmisten ja konstruktoiden välillä näyttäytyvät juuri seksuaalisuuden kautta, esimerkiksi miehen ja naisen tai valtionhallinnon ja väestön välillä. (Foucault 2010, 79). Näin ollen seksuaalisuudesta tuli merkityksellinen osa biovaltaa sen laajan vaikutusalueen vuoksi, koska seksuaalisuuden avulla pystytään vaikuttamaan niin elämään, ihmisruumiisiin kuin väestöönkin (Repo 2016, 4-6).

Niin sukupuoli kuin seksuaalisuuskin liittyvät merkityksellisellä tavalla osaksi biopoliittista väestönhallintaa, sillä seksuaalisuutta on pyritty hallitsemaan juuri sukupuolen avulla. Foucault'n näkemyksen mukaan sukupuolen hallinnan kautta ihmisten ruumiisiin kohdistetaan mikrovaltaa, johon sisältyvät esimerkiksi erilaiset terveydentilaan liittyvät tutkimukset sekä ihmisiin kohdistuva valvonta. Yksittäiset ihmiset muodostavat yhdessä niin kutsutun "yhteiskuntaruumiin", jolloin sukupuolisuuteen kohdistuvalla biopoliitikalla voidaan säädellä, tilastoida ja ohjailta kokonaista väestöä. (Foucault 2010, 107). Edellä mainittu "yhteiskuntaruumis" sai toiseksi muodokseen "seksuaalisen ruumiin", kun seksuaalisuuden kontrollointi eri keinojen avulla yleistyi 1800-luvulla. Kontrolloinnin mahdollistivat erilaiset yhteiskunnalliset rakenteet ja konstruktiot, kuten koulu, julkinen hygienia ja

kansanterveyslaitos. (Foucault 2010, 95–96). Vielä nykyäänkin samoja rakenteita hyödynnetään osana biopoliittisia toimia.

Aborttilainsäädäntö on yksi esimerkki juuri sukupuoleen kohdistuvasta biopoliittisesta hallinnasta. Aborttilainsäädännön avulla voidaan toteuttaa väestönhallintaa lisäämällä aborttioikeuksia tai päinvastaisesti rajoittamalla mahdollisuuksia saada abortti (Ginsburg & Rapp 1991, 314–315). Biopoliittinen väestönhallinta kohdistuu aborttilakien kautta naissukupuoleen, jolloin päätösvalta koskien naisten seksuaalisuutta ja lisääntymistä on valtiolla (Lawley 2022, 83). Aborttilainsäädännön avulla voidaan siis vaikuttaa naisten oikeuksiin ja päätösvaltaan omasta lisääntymisestään.

4 AINEISTO JA MENETELMÄT

4.1 Tutkimusaineisto

Tutkimukseni tarkoituksena on tutkia Suomen aborttilakikeskustelussa muodostuvia diskursseja, joten valitsin aineistokseni aborttilakiuudistusta tavoittelevan Oma-Tahto2020-kansalaisaloitteeseen (KAA 8/2020 vp) liittyvän eduskuntakeskustelun puheenvuorot. OmaTahto2020-aloite eteni siis eduskunnan käsittelyyn, ja ensimmäisen kerran kansalaisaloite esiteltiin lähetekeskustelussa 27.5.2021. Aiheeseen liittyviä puheenvuoroja tuli tällöin 32. Kansalaisaloitteen esittämät lakimuutokset otettiin ensimmäiseen käsittelyyn 20.1.2022 (PTK 113/2022 vp) ja toiseen käsittelyyn 26.10.2022 (PTK 115/2022 vp). Puheenvuoroja tuli kahden käsittelyn aikana yhteensä 74 kappaletta. Kaikkiaan kansalaisaloitetta käsitteleviä puheenvuoroja esitettiin eduskunnan keskusteluissa yhteensä 106 kappaletta. Päädyin kuitenkin rajaamaan aineistokseni ainoastaan kahden käsittelyn aikana esitetyt 74 puheenvuoroa, koska kyseisenä ajankohtana pidettiin kansalaisaloitteen varsinainen käsittely, kun taas toukokuun täysistunnossa kansalaisaloitetta käsiteltiin vasta lähetekeskustelussa. Näin ollen koen mielekkäämmäksi keskittyä tarkastelemaan juuri kansalaisaloitteen virallisessa käsittelyssä käytyjä puheenvuoroja. Lisäksi jo ensinäkemältä 74 puheenvuoroa vaikutti sisällöltään hedelmällisiltä diskurssianalyysia varten, joten en kokenut tarvetta enää laajentaa aineistoani. Tarkempi aineiston läpikäyminen vahvisti edellä todetun huomioni puheenvuorojen monipuolisesta sisällöstä, joten ennalta rajattu aineisto näyttäytyi riittävänä tutkimuskysymysteni valossa.

Aineiston kielenkäyttö ilmentää perinteisesti sukupuolittuneena nähdyn lainsäädännön retoriikkaa, sillä suurimman osan ajasta aineiston puheenvuoroissa käytetty termi raskaana olevasta on nainen tai äiti, vaikkakin muutamat kansanedustajat

käyttävät myös ilmausta ”raskaana oleva henkilö”. Aborttikeskustelu tunnetaan tyyppillisesti naisten oikeuksiin keskittyvänä, joten naiseen viittaaminen sisältyy aineiston lisäksi myös muuhun lähdekirjallisuuteen. Tutkimuksessa on kuitenkin tärkeä huomioida sukupuolen moniulotteisuus ja moninaisuus, sillä sukupuoleen sisältyy biologisen puolen lisäksi myös yksilöllinen sukupuoli-identiteetti. Näin ollen raskaana oleva henkilö voi identifioida itsensä myös muuksi kuin naiseksi. Yhteneväisyyden ja selkeyden vuoksi tulen hyödyntämään tässä tutkimuksessa tulen samoja ilmauksia kuin aineistossa, jolloin käyttämäni ilmaukset vaihtelevat kontekstin mukaan raskaana olevasta henkilöstä naiseen.

4.2 Tutkimusmenetelmät

4.2.1 Sosiaalinen konstruktioismi

Tutkimukseni metodologisena viitekehyksenä toimii sosiaalinen konstruktioismi. Sosiaalinen konstruktioismi voi vaikuttaa useamman erilaisen tutkimusmetodin taustalla, kuten tässä tutkimuksessa se yhdistyy diskurssianalyttiseen metodiin. Sosiaalisen konstruktioismin muodostaman viitekehyksen keskeisimpänä lähtökohdaksi on se, että sosiaalinen todellisuus rakentuu sosiaalisen ja kielellisen vuorovaikutuksen avulla (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006a). Kielenkäyttö nousee merkitykselliseen rooliin sosiaalisessa konstruktioismissa, koska sosiaalista todellisuutta luodaan erilaisissa vuorovaikutuksellisissa tilanteissa juuri kielenkäytön avulla (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006b; Pietikäinen & Mäntynen 2009). Näin ollen kielenkäyttö toimii sosiaalisessa konstruktioismissa erilaisia seurauksia tuottavana tekijänä, jonka toiminta on vahvasti kielenkäyttäjistä ja tilanteen kontekstista riippuvaista (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006a). Sosiaalisen konstruktioismin toiminnan on myös kuvailtu lähtevän vastavuoroisesta dynamiikasta, jossa kielenkäyttö ja maailma ovat riippuvaisia toisistaan – tällöin vuorovaikutteinen kielenkäyttö rakentaa maailmaa, johon kielenkäyttö puolestaan pohjautuu (Jokinen, Juhila ja Suoninen 2016, 234). Kielenkäytön toiminnan lähtökohdaksi toimii siis kulttuurinen konteksti. Koska tarkastelen tutkimuksessani erilaisia aborttilakikeskusteluun liittyviä diskursseja, sosiaalinen konstruktioismi toimii hyvin tutkimuksellisena viitekehyksenä näiden yhteiskunnallisten ilmiöiden selvittämiseksi.

4.2.2 Diskurssianalyysi

Hyödynnän tutkimukseni varsinaisena tutkimusmetodina sosiaaliseen konstruktioismiin pohjautuvaa diskurssianalyysia. Diskurssianalyysin keskiössä on nimensä mukaisesti diskurssin käsite, jolle ei ole olemassa vain yhtä määritelmää, sillä erilaiset

teoreettiset suuntaukset ovat määritelleet diskurssin hieman eri tavoin - kuitenkin myös keskenään yhteneviä näkökulmia löytyy. (Wiesner, Haapala & Palonen 2017, 68). Diskurssilla voidaan tarkoittaa muun muassa sellaista kielenkäyttöä, joka on sidoksissa tiettyyn kontekstiin - esimerkiksi kulttuuriseen, yhteiskunnalliseen tai vuorovaikutukselliseen kontekstiin (Suoninen 2023; Fairclough & Fairclough 2012, 112). Diskurssien avulla luodaan tulkintoja ympäröivästä maailmasta, mikä mahdollistaa erilaisten ideologioiden ja maailmankuvien muodostamisen sekä jakamisen (Wiesner, Haapala & Palonen 2017, 68). Diskursseja voidaan kuvailla myös merkityssysteemeiksi, jotka rakentavat todellisuutta erilaisten viestinnän ja vuorovaikutuksen tapojen avulla. Toisaalta merkityssysteemeihin voidaan suhtautua myös vastakkaisesta näkökulmasta, jonka mukaan sosiaalinen todellisuus muodostuu jatkuvasti muuttuvien merkityssysteemien myötä. (Jokinen, Juhila & Suoninen 2016, 29–34). Diskurssin käsitteen määritelmistä voidaan havaita tutkimukseni metodologisen viitekehyksen eli sosiaalisen konstruktionismin vaikutus myös diskurssianalyttisiin lähtökohtiin, sillä edellä mainituissa määritelmissä kuvaillaan eri tavoin kielenkäytön ja ympäröivän maailman vastavuoroista suhdetta.

Diskurssianalyysin kohdalla sosiaalista todellisuutta voidaan analysoida kahdella eri tavalla - keskittymällä joko valtasuhteiden tai moninaisuuden ja vaihtelevuuden tarkasteluun (Jokinen, Juhila & Suoninen 1993, 11). Valtasuhteiden tarkastelussa hyödynnetään kriittistä diskurssianalyysia, koska kriittinen diskurssianalyysi lähtee liikkeelle siitä ennako-oletuksesta, että alisteisia valtasuhteita on olemassa. Kriittisen diskurssianalyysin avulla vallan ja kielenkäytön suhdetta tutkitaan keskittyen siihen, millä tavoin valtasuhteita voidaan rakentaa ja ylläpitää kielenkäytön avulla. Toinen diskurssianalyysin muoto on analyttinen diskurssianalyysi, joka mahdollistaa moninaisuuden ja vaihtelevuuden tarkastelun aineistosta. Toisin kuin kriittisessä diskurssianalyysissä, analyttisessä diskurssianalyysissä ei etsitä valta-asemia tai tehdä niistä ennako-oletuksia, jotta analyysin lähtökohta pysyy mahdollisimman avoimena. (Jokinen, Juhila & Suoninen 2016, 241). Tässä tutkimuksessa hyödynnän kriittistä diskurssianalyysia tutkimusmenetelmäni, koska kuten edellä mainitaan, diskurssianalyysin avulla voidaan tutkia muun muassa ideologioita, valtaa ja vallankäyttöä, joita itsekin tutkin biopoliittisesti latautuneen aborttikeskustelun kohdalla.

Diskurssien analyysin kohdalla keskityn siihen, mitä diskursseja aineistosta nousee esiin ja millä tavalla kielenkäyttöä hyödynnetään erilaisten diskurssien osana, esimerkiksi vahvistaen erilaisia ideologioita, valtasuhteita tai stereotyyppioita (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 11–14). Mielenpitoa herättävästä aihepiiristä huolimatta on tärkeä huomioida, että tämän diskurssianalyysin tarkoituksena ei ole ottaa kantaa siihen, mitkä argumentit ovat oikeita tai vääriä, vaan siihen, minkälaisien diskurssien ympärille argumentit muodostuvat.

4.2.3 Retorinen analyysi

Hyödynnän diskurssianalyysin ohella retorista analyysimetodia syventääkseni aineiston analyysia. Retorisen analyysin voidaan nähdä sisältyvän jo diskurssianalyysiin, sillä diskurssianalyysiin yhdistyvät monet erilaiset tutkimusmenetelmät tai tutkimukselliset suuntauksukset (Huckin, Andrus & Clary-Lemon 2012, 109). Toisaalta retorinen analyysi voidaan ymmärtää myös omaksi tutkimusmenetelmäksi (Vuori 2023). Diskurssianalyysin keskittyessä argumenttien sisältämien merkitysten tulkintaan, retorisen analyysin avulla voidaan tutkia syvemmin argumentaatiota eli sitä, miten argumentit on muotoiltu, mikä niiden tarkoitus on ja kenelle ne ovat osoitettu (Perelman 1996, 16). Näin ollen retorisen analyysin keinoin voidaan siis tarkastella esimerkiksi retoristen keinojen hyödyntämistä osana argumentaatiota, argumenttien rakentamista tai niiden kehittämistä (Wiesner, Haapala & Palonen 2017, 70; Kakkuri-Knuutila 2013, 233). Myös yleisön ja puheen välinen suhde on yksi mahdollisista analysointikohteista (Vuori 2023). Retorisen analyysin keskiössä ovat siis teksti ja tekstissä esiintyvät vaikutuskeinot (Kakkuri-Knuutila 2013, 234), jolloin retorinen analyysi toimii hyvin diskurssianalyysia tukien mahdollistaessaan argumenttien syvällisemmän tarkastelun.

Retoriikan lähtökohtana toimii näkökulma, jonka tavoitteena ei ole pelkästään saada kuulija olemaan samaa mieltä puhujan kanssa, vaan myös haluamaan olla samaa mieltä kuin puhuja. Kyseinen näkökulma kuvastaa retoriikkaan sisältyvien suostuttelun keinojen voimaa argumentaation kohdalla. (Martin 2014, 72). Tässä tutkimuksessa hyödynnän Aristoteleen suostuttelun keinojen kolmijakoa retorisen analyysini pohjana. Kolmijakoinen malli sisältää kolme erilaista suostuttelun keinoa, joista ethos kuvastaa auktoriteettiä, pathos tunteisiin ja logos järkeen vetoamista (Martin 2014, 57). Ethos viittaa puhujan uskottavuuteen, eli siihen, mitkä ominaisuudet saavat puhujan vaikuttamaan yleisön silmissä uskottavalta. Myös vaikutelma luotettavuudesta ja vakuuttavuudesta liittyvät ethokseen. Sen sijaan pathos liittyy puhujan ja yleisön väliseen suhteeseen, sillä pathos kuvaa tunteisiin vetoamisen merkitystä argumentaatiossa. Puhujan käyttämät tunteisiin vetoavat argumentit saavat tunnereaktioita aikaan yleisössä, mikä puolestaan vaikuttaa yleisön reaktioihin argumentteja kohtaan – näin ollen kuulijan mielentilalla ja sen vastaanottavuudella on vaikutusta argumenttien vakuuttavuuteen. Logos puolestaan liittyy itse puheeseen ja argumentteihin, eli siihen, miten argumentti rakentuu. Logos on suostuttelun keinoista merkityksellisin argumentaatiolle, koska puhujan uskottavuudella tai yleisön tunteisiin vetoamisella ei ole vaikutusta argumenttien vakuuttavuuteen, ellei puhuja kykene perustelemaan ja todistamaan argumenttejaan. Argumenttien vakuuttavuus toimii näin ollen koko argumentaation lähtökohtana. (Aristoteles 1997, 11, 196; Kakkuri-Knuutila 2002, 233). Edellä luetellut kolme suostuttelun keinoa eivät ole toisiaan poissulkevia, sillä yhdessä argumentissa voidaan hyödyntää samanaikaisesti niin ethosta, pathosta kuin logostakin puheen vakuuttavuuden lisäämisessä. Martinin (2014, 58) mukaan keinot

ilmenevät harvoin itsenäisesti, joten useimmista argumenteista onkin havaittavissa joko kaisen suostuttelun keinon vaikutus.

Ethos-, pathos- ja logos-vaikuttamiskeinojen lisäksi retorisessa analyysissä voidaan tarkastella myös kielellisiä keinoja (Kakkuri-Knuutila 2015, 238). Martin (2014) sisällyttää kielelliset keinot osaksi puheen esteettisiä ominaisuuksia, joiden avulla voidaan myös pyrkiä vaikuttamaan argumentoinnin uskottavuuteen. Esteettisiin ominaisuuksiin sisältyvät sanoihin ja puheen ilmaisuun liittyvät valinnat, joita puhuja tekee – näiden kielellisten keinojen avulla voidaan vaikuttaa ilmausten sisältämiin merkityksiin ja siihen, minkälaisia ideoita ja teemoja ilmausten avulla tuodaan esiin. Yksi esimerkki kielellisistä keinoista on puheen tyyli (Martin 2014, 71–73). Tyylivalinnat kertovat siitä, miten puhuja kokee suhteensa yleisöön, jolloin tyyli sisältyy suostuttelun keinoista osaksi ethosta. Puheen tyyli voi vaihdella puhujan valinnan tai tilanteen kontekstin mukaan, jolloin puhe voi olla esimerkiksi epävirallinen, ironinen tai asiallinen. (Kakkuri-Knuutila 2013, 236–237). Kielellisiin keinoihin sisältyvät myös muun muassa toisto, erilaiset metaforat sekä hyperbolat, joiden avulla voidaan vaikuttaa puheen sävyn lisäksi myös argumentin sisältöön. Esimerkiksi hyperbolioiden avulla voidaan dramatisoida ja liioitella argumentin sisältöä, jonka seurauksena argumentti voi vaikuttaa aiempaa merkityksellisemmältä tai vakuuttavammalta. Puolestaan erilaisien metaforien avulla voidaan luoda vertauskuvaallisia ilmaisuja, rinnastaa tai samais-taa asioita toisiin. (Martin 2014, 78–81).

4.2.4 Analyysin kulku

Aloitin aineiston analysoinnin tarkastelemalla aineistostani puoltavia sekä vastustavia argumentteja, jolloin merkitsin samalla argumenttien yhteyteen, mihin kyseinen puhuja vetosi argumentissaan. Kiinnitin huomiota myös argumenteissa hyödynnettyihin retorisiin ilmauksiin, jotka merkitsin aineistoon palatakseni myöhemmin tarkastelemaan erityisesti argumenteissa hyödynnettyjä suostuttelun keinoja. Aineisto vahvisti olettamusta polarisoituneesta aborttikeskustelusta, sillä vain yksi kansanedustaja sanoi äänestävänsä tyhjää puheenvuorossaan – muut puhujat jakaantuivat joko aborttilakiuudistusta puoltavaan tai sitä vastustavaan ryhmään. Jaoin argumentit näin ollen aluksi kahteen osioon, jolloin käsitelin erikseen lakiuudistusta puoltavien sekä vastustavien kansanedustajien argumentteja. Aineiston läpikäytyäni jatkoin argumenttien kategorisointia aikaisempien muistiinpanojeni pohjalta, tällä kertaa yhdistäen argumentteja kategorioiksi huomioideni pohjalta.

Ryhmittelin argumentteja diskursseihin vastustavien ja puoltavien argumenttien sisällön sekä aikaisempien merkintöjeni perusteella. Käydessäni aineistoa läpi diskurssianalyttisesta näkökulmasta pyrin havainnoimaan puheenvuoroista yleisiä aborttikeskusteluun liittyviä, argumenttien muodostamia diskursseja. Sekä aborttila-

kiuudistusta puoltavien että vastustavien kansanedustajien argumenteissa näkyi paljon toistoa, mikä omalta osaltaan helpotti diskurssien muodostamista. Vaikka pyrinkin jaottelemaan diskurssit tässä tutkimuksessa argumenttien keskeisimpien teemojen perusteella, argumenteissa voi ilmetä myös muihin diskursseihin sisältyviä perusteluita. Näin ollen osa diskursseista tai niissä ilmenevistä teemoista voi näyttäytyä limittäisinä. Limittäisyys kuvastaa omalta osaltaan myös argumenteissa havaittavien yhteiskunnallisten ilmiöiden moniulotteisuutta.

Aborttilakiuudistusta puoltavien ja vastustavien kansanedustajien nousi esiin keskenään samanlaisia diskursseja, mutta niiden tulkinta pohjautui vahvasti edustajan näkemykseen aborttilakialoitteesta. Näkemysten välisten erojen vuoksi samankaltaiset perustelut ymmärrettiin eri tavalla tai niitä hyödynnettiin keskenään poikkeavien tavoitteiden saavuttamiseen. Kolme päädiskurssia sisältävät sekä aloitetta vastustavien että sitä puoltavien argumenteista löydettyjä diskursseja, mutta osa diskursseista esiintyy vain toisen keskustelun osapuolen puheenvuoroissa. Olen kirjannut maininnat diskurssien kohdalle siitä, ilmeneekö kyseinen diskurssi ainoastaan toisen osapuolen argumentoinnissa vai molempien.

Kuten edellä mainitaan, olen jaotellut aineistosta löytyneet diskurssit kolmeksi päädiskurssiksi. Päädiskurssit ovat nimeltään suojeludiskurssi, moraalidiskurssi sekä valtion vallan diskurssi. Jokainen päädiskursseista jakautuu vielä kolmeen eri teemaan, jolloin päädiskurssit muodostavat yleisemmän kuvan diskurssien sisällöstä, kun taas teemat mahdollistavat diskurssien tarkemman analysoinnin. Nimitän teemoja tässä tutkimuksessa näkökulmiksi, sillä ne tarjoavat toisistaan poikkeavia katsantotapoja päädiskursseille. Muodostin diskurssit hyödyntäen aineistosta löytämiäni teemoja, jotka puolestaan muodostuivat puheenvuoroista eniten esiin nousseiden ilmiöiden ja aiheiden pohjalta. Käyn teemat – tästä eteenpäin näkökulmat – yksitellen ja syvällisemmin läpi analyysiosiossa kunkin päädiskurssin kohdalla. Samalla analysoin argumenttien retorista puolta ethos-, pathos- ja logos-keinojen sekä kielellisten tyylikeinojen osalta.

Puheissa rakentuneiden diskurssien avulla kansanedustajat pyrkivät argumentoimaan joko aborttilakiuudistuksen puolesta tai sitä vastaan - samalla monet kansanedustajat ottavat kantaa myös siihen, onko abortti heidän mielestään eettisesti hyväksyttävä tai moraalisesti oikea toimenpide. Aborttilakikeskustelu sisältää siis keskustelua niin itse lakiuudistuksen tarpeellisuudesta kuin myös yleisemmin abortin eettisyydestä toimenpiteenä. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on kuitenkin tarkastella eduskunnan aborttikeskustelua, jolloin keskityn tutkimaan lakiuudistuksen puolesta tai vastaan esitettyjä argumentteja. Näin ollen esimerkiksi eettisyyden arviointi argumenttien perusteella ei sisälly osaksi tutkimustani.

5 ANALYYSI

5.1 Suojeludiskurssi

Ensimmäinen päädiskurssista on suojeludiskurssi, ja muiden päädiskurssien tavoin se sisältää kolme näkökulmaa, joiden avulla käsittelen aineistosta havaitsemaani diskurssia yksityiskohtaisemmin. Kolme suojeludiskurssiin sisältyvää näkökulmaa ovat nimeltään toimiva ja turvallinen laki, heikoimman suojelu ja dystopia. Jokainen edellä mainituista kolmesta näkökulmasta sisältävät tavoitteen suojelemisesta, josta muodostuu tämän päädiskurssin nimi. Ensimmäinen näkökulmista on nimeltään toimiva ja turvallinen laki, jossa keskitytään argumentoimaan joko vanhan tai uuden lain puolesta sen mukaan, minkälaisena puhuja kokee lakiuudistuksen toimivuuden ja turvallisuuden.

Toinen suojeludiskurssin näkökulmista, eli heikoimman suojelu, pohjautuu oletukseen, jonka mukaan ”heikoimmat” eli tässä tapauksessa naiset ja lapset eivät ole kykeneväisiä sellaiseen itsenäiseen päätöksentekoon, joka suojelisi heitä haitoilta. Tällöin muiden ihmisten ja ympäröivän yhteiskunnan tulee suojella näitä heikoimpina näyttäytyviä naisia ja lapsia.

Kolmas suojeludiskurssin näkökulmista sisältää ajatuksen dystopiasta, sillä näkökulman keskiössä ovat argumenttien rakentamat, aborttilakiin liittyvät uhkakuvat tulevaisuudesta. Dystopian näkökulman kohdalla argumenteissa esitetään uhkakuvia, jotka toteutuisivat aborttilakiuudistusta vastustavan näkemyksen mukaan siinä tapauksessa, jos aborttilakiuudistus menisi läpi. Sen sijaan puoltavien argumenttien perusteella uhkakuva toteutuisi puolestaan silloin, jos uudistuksen läpiminen esitetäisiin. Seuraavaksi käyn esimerkkien avulla läpi edellä esittelemäni suojeludiskurssin sisältämät näkökulmat syvällisemmän analyysin mahdollistamiseksi.

5.1.1 Toimiva ja turvallinen laki

Toimiva ja turvallinen laki, eli ensimmäinen suojeludiskurssiin sisältyvistä näkökulmista esiintyy niin aborttilakiuudistusta puolustavissa argumenteissa kuin sitä vastustavissakin. Erona keskustelun osapuolten näkemysten välillä on kuitenkin se, että puolustavissa argumenteissa kansalaisaloitteen ehdottama uudistettu laki nähdään toimivampana ja turvallisempänä, kun taas uudistusta vastustavien mukaan vuodesta 1970 asti voimassa ollut vanha laki olisi uudistusta turvallisempi. Toimivaan ja turvalliseen lakiin sisältyvät kansanedustajien puheenvuorot voidaan jakaa kahteen ryhmään: niihin, joissa vedotaan lain toimivuuteen ja niihin, joissa puhutaan lain turvallisuuden puolesta.

Kiinnostavaa aineistossa on se, että lakiuudistusta vastustavissa puheenvuoroissa vanhan lain toimivuus näyttäytyy merkittävämpänä argumenttina kuin lain turvallisuuden vetoaminen. Turvallisuus esiintyy perusteluna vain muutamissa argumenteissa. Esimerkiksi seuraavassa turvallisuuden vetoavassa argumentissa keskitytään vetoamaan raskaana olevan henkilön tarvitsemaan tukeen, jonka vanha laki mahdollistaa uutta lakia paremmin:

”Mutta tämä valiokunta meni tekemään siis lainsäädäntöä, jossa naiselta viedään sitten sitä tukea, mitä tällaisessa prosessissa oleva henkilö terveydenhuoltohenkilökunnan puolelta varmaankin tarvitsisi.” (Sari Essayah, kd)

Kristillisdemokraattien Sari Essayahin mukaan vanhaan lakiin verrattuna lakiuudistus vähentäisi raskaana olevalle henkilölle tarjottavan tuen määrää. Essayahin argumentti ilmentää tavoitetta turvallisen lain ylläpitämisestä, koska hänen näkemyksensä mukaan tuen saatavuus on välttämätöntä aborttiprosessille. Essayah viittaa tuen puutteella siihen, että OmaTahto2020-kansalaisaloitteen ehdottamassa lakiuudistuksessa poistetaan hänen mukaansa kaikki tuen muodot. Aiemmin puheenvuorossaan Essayah käy läpi muissa maissa vallitsevia tilanteita, joissa on uudistuksen tavoin yhden lääkärin vaatimus, mutta samanaikaisesti esimerkiksi pidempi harkinta-aika ennen aborttipäätöstä, jolloin tuen määrä ikään kuin tasoittuu. Koska tuki näyttäytyy tarpeellisessa roolissa aborttiprosessille Essayahin argumentin perusteella, sen väheneminen tai puuttuminen lisääisi lakiuudistuksen vuoksi turvattomuutta.

Turvallisuuden näkökulman sijaan muut lakiuudistusta vastustavat puheenvuorot hyödyntävät argumenttiensa lähtökohtana lain toimivuutta. Perussuomalaisen Jani Mäkelä ja Juha Mäenpää tuovat esiin näkökulman, jonka mukaan perusteita lakiuudistukselle ei ole, koska laki on nykyiselläänkin toimiva.

”Jos aborttilaki onkin 70-luvulta, niin olettaisin ihmiselämän sinänsä muodostuneen jo vähän aiemmin kuin 70-luvulla ja sen lainalaisuuksien olleen voimassa jo pidempäänkin kuin 70 tai 700 tai 7 000 vuotta.” (Jani Mäkelä, ps)

”Tämä kansalaisaloite vaatii myös, että ”oikeus vapaaseen ja turvalliseen aborttiin on keskeinen osa naisten kehollista itsemääräämisoikeutta ja oikeutta päättää itse omasta

lisääntymisestäään”. Ihan hyvin tälläkin hetkellä se toimii. Täällä on sanottu puheenvuoroissa, että päivitetään tämä laki vastaamaan nykykäytäntöä. No, jos tämä nykykäytäntö on ihan jees heille, niin miksi tätä lakia pitää päivittää? Tällä lailla ihan nykyisellään laki on parempi kuin tämä.” (Juha Mäenpää, ps)

Mäkelän ja Mäenpään argumentit jäävät kuitenkin perusteluiden osalta vajaiksi, sillä kumpikaan heistä ei esitä montaa perustelua sille, miksi vanha laki olisi toimivampi kuin uudistuksen jälkeinen laki. Esimerkiksi Mäkelä vetoaa yli viisikymmentä vuotta sitten tehdyn aborttilain soveltuvan hyvin nykytilanteeseen, koska ihmiselämä on kehittynyt jo tuhansia vuosia sitten. Ihmisten kehitymisellä ei kuitenkaan ole näennäisen suoraa vaikutusta siihen, miksi Suomen vanha aborttilaki olisi toimiva 2020-luvullakin, joten argumentin taustalla vaikuttavat perustelut jäävät loogisuudeltaan heikoiksi. Mäenpään argumentissa perustelut jäävät vielä pinnallisemmalle tasolle, koska hänen mukaansa vanha aborttilaki mahdollistaa naisten oikeuksien toteutumisen ”ihan hyvin tälläkin hetkellä”. Muita perusteluita Mäenpää ei tarjoa argumentointinsa tueksi, joten epäselväksi jää, mitkä konkreettiset asiat vaikuttavat oikeuksien toteutumiseen vanhan lain kohdalla. Argumentista ei myöskään selviä, miksi vanha laki näyttäytyy hänen mielestään toimivampana.

Aborttilakiuudistusta vastustavat ottavat kantaa lain myös sosiaalisten perusteiden riittämättömyyteen aborttia perustellessa. Sosiaalisten perusteiden voidaan katsoa sisältyvän osaksi toimivuuteen vetoamista, koska sosiaaliset perusteet näyttäytyvät vanhan lain puolestapuhujille tarpeettomana lisänä aborttioikeuteen, koska lakiuudistus laajenisi liikaa niiden myötä. Näin ollen sosiaaliset perusteet vaikuttaisivat negatiivisesti siihen, miten aborttilaki toimii käytännössä.

”Yhdeksän kymmenestä abortista tehdään sosiaalisin perustein. Sosiaalinen peruste voi tarkoittaa vaikeaa elämäntilannetta, mutta myös esimerkiksi sitä, että äiti kokee, että lapsen syntymä ei sovi senhetkiseen elämäntilanteeseen, eli se voi tarkoittaa melkein mitä tahansa.” (Mikko Kinnunen, kesk)

”Mielestäni abortti myönnetään jo nyt liian helposti. Sitä ei pitäisi myöntää sosiaalisin perustein.” (Ano Turtiainen, vkk)

Muun muassa keskustan Mikko Kinnunen ja Valta kuuluu kansalle -puolueen Ano Turtiainen suhtautuvat sosiaalisiin perusteisiin kielteisesti. Kinnunen viittaa argumentissaan sosiaalisten perusteiden enemmistöön aborttiin johtaneissa syissä. Hänen mukaansa sosiaalinen peruste ”voi tarkoittaa melkein mitä tahansa”, mikä havainnollistaa sosiaalisten perusteiden arvottamista, sillä Kinnunen ei vaikuta kokevan kaikkia perusteluita samanarvoisiksi. Voidaan siis tulkita, että kaikki sosiaaliset perusteet eivät olisi Kinnusen mukaan riittävän vakuuttavia perustelemaan raskaudenkeskeytystä, kuten hän antaa olettaa verratessaan kahta erilaista sosiaalista perustetta toisiinsa ja mainitessaan samassa yhteydessä minkä tahansa kelpaavan perusteluksi. Hänen perusteluistaan välittyy kuva siitä, että naisen kokemus tai näkemys omasta elämästään ei olisi sellaisenaan tarpeeksi uskottava syy, koska tällöin abortin voisi saada liian helposti. Myös Turtiainen vetoaa sosiaalisten perusteiden riittämättömyyteen,

mutta hänen näkemyksensä eroaa Kinnusen argumenteista siinä, että hänestä aborttia ei pitäisi ollenkaan saada sosiaalisiin perusteluihin vedoten. Näin ollen mikään sosiaalinen peruste ei ole hänen mielestään riittävä abortin saamiseksi. Turtiainen hyödyntää liioittelua osana argumenttinsa retoriikkaa, minkä ansiosta aborttiprosessi näyttäytyy jo nyt löyhiin perusteisiin sidotulta. "Liian helpoksi" kuvattu aborttiprosessi tukee näin ollen hänen jyrkkää aborttikantaansa, jonka mukaan abortin saamisen perusteita tulisi tiukentaa entisestään nykyisestä. Kinnusen ja Turtiaisen puheenvuoroista on pääteltävissä kielteinen suhtautuminen aborttiin ja sen nykyiseen laajuuteen, koska aborttilain saavutettavuutta ei haluta lisätä, sillä oikeutta pidetään jo vanhassakin laissa liian laajana juuri sosiaalisten perusteiden osalta. Yhteisenä tavoitteena vastustavissa argumenteissa vaikuttaa olevan aborttimahdollisuuden rajoittaminen tai sen laajentamisen estäminen.

Toisin kuin lakiuudistusta vastustavien puheenvuoroissa, uudistusta puoltavien kansanedustajien puheissa huomioidaan yhtä paljon niin lain turvallisuus kuin toimivuuskin. Esimerkiksi turvallisen lain kohdalla vedotaan tuen tarpeen takaamiseen sekä psyykkisen ja fyysisen hyvinvoinnin lisäämiseen aborttilakiuudistuksen avulla. Muun muassa vasemmistoliiton Veronika Honkasalon näkemyksen mukaan lakiuudistus takaisi tuen aborttiprosessiin hakeutuvalle:

"Lakimuutoksen myötä varmistettaisiin myös, että ensiarvoisen tärkeää psykososiaalista tukea tarjottaisiin raskaudenkeskeytystä pyytävälle, sitä harkitsevalle ja toiselle vanhemmalle." (Veronika Honkasalo, vas)

Lakiuudistuksen puolesta puhuva Honkasalo vetoaa lakiuudistuksen mahdollistavan paremman tuen saannin aborttiprosessin läpikäyville henkilöille, mikä on päinvastainen näkemys aiempiin, lakiuudistusta vastustaviin puheenvuoroihin verrattuna. Honkasalon argumentti onkin hyvä esimerkki kiinnostavasta ilmiöstä, joka koskee lakiuudistusta puoltavien ja sitä vastustavien kansanedustajien puheita. Keskustelun osapuolet tuovat puheenvuoroissaan esiin lähes päinvastaisia näkemyksiä lakiuudistuksen mahdollisista seurauksista. Näkemuserot havainnollistuvat parhaiten juuri turvallisen lain argumenteissa, koska lakiuudistusta vastustavat näkevät lakiuudistuksen vähentävän tukea aborttia harkitsevalta henkilöltä, kun taas lakiuudistusta puoltavien mielestä uusi laki vastaisi paremmin tuen tarpeeseen.

Aborttilakiuudistuksen puolestapuhujat tavoittelevat turvallisen lain avulla myös erilaisia hyötyjä ihmisten terveydelle ja hyvinvoinnille, sillä argumenteissa vedotaan niin psyykkisen kuin fyysisenkin terveyden edistämiseen. Esimerkiksi psyykkisen terveyden puolesta puhuu vihreiden Saara Hyrkkö kertoessaan uuden lain vaikutuksista aborttiprosessin kulkuun:

"Jatkossa siis raskaudenkeskeytyksen saa omaan pyyntöön ja tahtoon perustuen 12. raskausviikkoon asti. Tämä on selkeä parannus nykykäytäntöön ja vähentää keskeytystä toivovan inhimillistä taakkaa muutenkin kenties vaikeassa tilanteessa." (Saara Hyrkkö, vihr)

Hyrkön argumentin perusteella uuden lain sisältämät muutokset auttaisivat lisäämään ihmisten hyvinvointia kärsimyksen ja muiden psyykkisten haittojen vähentämisen kautta. Psyykkistä haittaa Hyrkkö nimittää inhimilliseksi taakaksi puheenvuorossaan, joka on myös omalta osaltaan retorinen valinta. Hyrkkö vaikuttaa vetoavan ihmisyyteen puhuessaan inhimillisyydestä, minkä voidaan katsoa sisältyvän osaksi pathosta, eli tunteisiin vetoamista. Inhimillisyyks tuo esiin sen, että toimet kohdistuvat oikeisiin ihmisiin, jolloin kyse ei ole vain lääketieteellisistä toimenpiteistä. Turvallisen lain avulla tavoitellaan psyykkisen hyvinvoinnin lisäksi myös fyysisten haittojen minimoimista. Tavoitteena on siis ihmisen kokonaisvaltainen hyvinvointi myös aborttiprosessin aikana ja sen jälkeen. Esimerkiksi Honkasalo nostaa argumentissaan esiin sen, miten lakiuudistus voisi edistää vähentämään abortista aiheutuvien fyysisten haittojen määrää:

”Lakimuutoksen myötä raskaudenkeskeytys voitaisiin toteuttaa varhaisemmassa vaiheessa, mikä puolestaan vähentää kipua ja kipulääkityksen tarvetta, vuodon vaaraa sekä lisätoimenpiteiden tarvetta.” (Veronika Honkasalo, vas)

Honkasalo tuo puheenvuorossaan esiin lakiuudistuksen mahdollisia hyötyjä tulevaisuutta katsoen, sillä aikaisemmassa raskauden vaiheessa toteutettu aborttiprosessi voisi hänen mukaansa parhaimmillaan vähentää toimenpiteestä aiheutuvia fyysisiä haittoja. Argumentista voidaan havaita myös lain toimivuuden näkökulma, sillä aborttiprosessin sujuvoittamisella voisi olla positiivinen vaikutus myös aborttiprosessin kestoon tai sen aloitukseen. Näin ollen toimivuus nivoutuu myös osaksi turvallisuuden teemaa.

Lakiuudistusta puoltavien kansanedustajien puheenvuoroissa vedotaan kuitenkin myös erikseen aborttilain toimivuuteen. Aborttilain toimivuuteen kuuluvat näkökulmat keskittyvät suurimmalta osin tehokkuuden tavoitteluun prosessin eri osa-alueissa. Tehokkuutta tavoitellaan aborttiprosessin sujuvoittamisen lisäksi myös resurssien osalta. Useassa lain toimivuutta puoltavissa puheenvuoroissa mainitaankin resurssit ja niiden säästäminen – vakuuttavuutta argumenteissa lisätään vetoamalla ajankohtaisiin resurssiongelmiiin julkisessa terveydenhuollossa ja hyvinvointialueilla. Resurssihin vetoaminen vaikuttaa jakaantuvaan kahteen eri näkökulmaan – resurssitehokkuuteen, joka hyödyttää suomalaista yhteiskuntaa sekä resurssitehokkuuteen, josta on hyötyä erityisesti yksilön henkilökohtaista aborttiprosessia ajatellen. Seuraava vihreiden Mirka Soinikosken puheenvuoro toimi esimerkkinä juuri yhteiskuntaa hyödyttävästä resurssitehokkuudesta:

”Lääkärinä en näe kahden lääkärin lausuntovaatimuksille mitään perusteita. Sillä vain pitkitetään raskaudenkeskeytysprosessia. Nykyään suurin osa keskeytyksistä tehdään lääkkeellisesti, joten yhden lääkärin arvio riittää. Kun kahden lääkärin vaatimus poistetaan laista, vapautuu tuhansia lääkäriaikoja muuhun käyttöön hyvinvointialueilla.” (Mirka Soinikoski, vihr)

Soinikosken argumentissa mahdollisuutta tehokkuuteen taustoitetaan nykyaikaisella lääketieteellisellä kehityksellä, jonka ansiosta suuri osa aborteista tehdään lääkkeellisesti. Resurssien tavoittelu mahdollistuisi hänen mukaansa aborttiprosessiin vaadittujen lääkärin lausuntojen vähentämisen kautta – näin ollen yhteiskuntaa hyödyttävä tehokkuus ilmenee Soinikosken mainitsemasta resurssien lisääntymisestä hyvinvointialueilla. Retorisena keinona Soinikoski hyödyntää auktoriteettiasemaansa, sillä hän kertoo heti argumenttinsa alussa olevansa ammatiltaan lääkäri. Lääketieteelliseen asiantuntijuuteen vetoaminen lisää vakuuttavuutta hänen puheeseensa, jossa hän ottaa kantaa juuri lääkäreiden toimenkuvaan aborttiprosessin kannalta. Näin ollen Soinikoski hyödyntää ethosta yhtenä retorisenä keinona puheessaan.

”Kahden lääkärin lausunnon poistuminen ja muut muutokset vähentävät myös ruuhkautuneen terveydenhuollon kuormitusta ja muita hallinnollisia tehtäviä.” (Niina Malm, sd)

Lakiuudistuksen resurssitehokkuuden puolesta argumentoi myös sosiaalidemokraattien Niina Malm, joka vetoaa suoraan aborttilakiuudistuksen yhteiskunnalle tarjoamiin hyötyihin. Malmin argumentin perusteella lakiuudistuksen tuomat muutokset auttaisivat juuri niihin ongelmiin, joihin pyritään löytämään ratkaisua julkisen terveydenhuollon kohdalla, eli palveluiden ruuhkautumiseen ja resurssipulaan. Vaikuttamiskeinona Malm hyödyntää argumentissaan ajankohtaisuutta, sillä julkisen terveydenhuollon ongelmat ovat olleet merkittävä osa julkista keskustelua viime vuosina. Esimerkiksi YLE (25.4.2023) on uutisoinut julkisen terveydenhuollon haasteista, mainiten ongelmiksi muun muassa henkilökunta- ja resurssipulan. Myös Amnesty (13.6.2023) on julkaissut raportin tämänhetkisistä haasteista terveystalouden saatavuudessa. Aiheen ajankohtaisuuteen vetoaminen luo kuvaa nyky-yhteiskunnalle merkityksellisestä haasteesta.

Terveydenhuollon näkökulman ja yhteiskunnallisen hyödyn lisäksi resursseihin liittyvissä puheenvuoroissa kerrottiin myös uudistuksen yksilölle tarjoamista hyödyistä. Yksilön näkökulma ei kuitenkaan lisää argumentaation kannalta ennalta mainitsemattomia perusteluita, sillä argumenteissa painottuvat jo aikaisemmin toimivan ja turvallisen lain näkökulman alla mainitut tuki, hyvinvointi ja terveydenhuollon resurssien lisääminen. Kuitenkin erona yksilön näkökulman kohdalla on se, että argumenteissa huomioidaan enemmän koko aborttiprosessin sujuvuuden tavoittelu.

”Samalla lainsäädäntöä päivittämällä takaamme sen, ettei kenenkään raskaana olevan toive raskauden keskeyttämisestä viivästy terveydenhuollossa ylimääräisen jonottamisen takia ja että jokainen keskeytykseen hakeutuva saa riittävän psykososiaalisen tuen.” (Saara Hyrkkö, vihr)

”Näin ollen lakiesitys parantaisi yhteiskunnan mahdollisuuksia turvata raskautensa keskeyttävien ihmisten terveyttä ja hyvinvointia ilman tarpeetonta terveydenhuollon resurssien kuormittamista tai hallinnollista taakkaa.” (Veronika Honkasalo, vas)

Sekä vihreiden Saara Hyrkkö että vasemmistoliiton Veronika Honkasalo huomioivat argumenteissaan resurssipulan vaikutukset juuri toimenpiteen hakeutuvan henkilön näkökulmasta. Kummankin argumenteissa kerrotaan lakiuudistuksen vaikutuksista nykytilanteeseen, jolloin vanha laki näyttääytyy toimimattomampana ja tehottomampana vaihtoehtona lakiuudistuksen mahdollistaman resursseja säästävän ja nopean aborttiprosessin rinnalla. Toimivaan lakiin vetoamisen lisäksi myös turvallisuus mainitaan, sillä Honkasalon argumentissa luodaan kuvaa turvallisesta uudesta laista, sillä raskaana olevan henkilön hyvinvoinnin lisääminen mainitaan yhtenä sujuvan aborttiprosessin seurauksena. Myös Hyrkkö ottaa puheessaan kantaa lain turvallisuuteen mainitessaan psykososiaalisen tuen tarpeeseen vastaamisen. Erityisesti Honkasalon argumentissa pyritään luomaan positiivista kuvaa uudistuksen vaikutuksista ottamalla kantaa resurssihin, koska resurssien puute on ollut tunnetusti jo pidempään Suomen julkisen terveydenhuollon haasteena. Koska argumentissaan Honkasalo yhdistää yksilön kokeman hyödyn yhteiskunnan hyötyihin, herää mielikuva siitä, että yksilön hyödyt eivät ole yksinään tarpeeksi vakuuttava syy lakiuudistukselle, jolloin perusteluihin täytyy yhdistää myös yhteiskunnan hyöty.

Toimiva ja turvallinen aborttilaki vaikuttaa olevan niin lakiuudistusta puoltavien kuin sitä vastustavienkin mielestä tavoittelemisen arvoinen, mutta keskustelun osapuolilla on pääosin toisistaan poikkeavat näkemykset siitä, mitä toimiva ja turvallinen aborttilaki käytännössä pitäisi sisällään. Vaikka poikkeavia argumentteja oli paljon, myös yhteinen näkökulma löytyi, sillä molemmat osapuolet pitivät lain turvallisuuden kannalta tärkeänä aspektina tuen tarpeeseen vastaamista ja sen saavutettavuudesta huolehtimista.

5.1.2 Heikoimman suojelu

Toinen suojeludiskurssin näkökulmista on nimeltään heikoimman suojelu. Nimi pohjautuu aborttilakikeskusten argumenteissa esiin tulleeseen näkemykseen, jonka mukaan naiset ja lapset näyttävät muita heikompina sen vuoksi, että he eivät ole kykeneväisiä puolustamaan itseään – tällöin muiden täytyy puolustaa ja suojella heitä. Heikoimman suojelu sisältyy ainoastaan osaksi aborttilakiuudistusta vastustavia puheenvuoroja, joissa esitettyjen argumenttien avulla naisista luodaan kuvaa stereotypisen haavoittuvaisena ja suojelua tarvitsevana. Samanlaisen havainnon naisten suojelemiseen pohjautuvasta argumentaatiosta on tehnyt myös Abrams (2015, 185-186) ja otellessaan naisten päätöksentekoon liittyviä stereotypioita. Stereotyyppien mukaan naiset eivät kykene rationaaliseen päätöksentekoon, katoavat päätöksensä jälkikäteen sekä tarvitsevat suojelua edellämämainitun kaltaisilta päätöksiltä, jotka vaarantavat heitä itseään. Esimerkkinä Abramsin (2015) jaotteluun sisältyvälle stereotyyppiselle argumentoinnille toimivat kristillisdemokraattien Sari Tanuksen puheet, joissa hän luo

naisista kuvaa tunteellisina ja jälkikäteen katuvina päätöksentekijöinä silloin, kun on kyse aborttipäätöksestä:

”Sen sijaan, jos mennään paniikinomaisesti, nopeasti ilman, että on itsellekään selvää, minkä takia on menossa tällaiseen raskaudenkeskeytykseen, niin useimmilla se tulee vastaan myöhemmin. Se voi oireilla nuorilla masennuksena, ahdistuksena, viilteilynä, monenlaisena psyykkisenä oireiluna.” (Sari Tanus, kd)

”Monet sanovat, että oma tahto riittää, mutta naisilla välttämättä se, mitä he sanovat – että he ovat miettineet ja tämä asia on selvä, he haluavat abortin – ei välttämättä ole se, mitä he sisällänsä ajattelevat --” (Sari Tanus, kd)

Ensimmäisessä puheenvuorossaan Tanus kuvailee naisten tekevän päätöksiä vahvojen tunteiden vaikutuksen alaisena, ilman harkintaa, jolloin päätöksenteosta aiheutuu usein mielenterveydellisiä haasteita jälkikäteen. Tanuksen retoristen valintojen mukainen kuvaus ”paniikinomaisesta” ja ”nopeasta” aborttiin hakeutumisesta luo kuvaa hätiköidystä ja harkitsemattomasta aborttipäätöksestä. Argumentissa hyödynnetään siis pathosta kuulijan tunteisiin vedotessa. Lisäksi Tanus kuvailee jälkimmäisen puheenvuoron kohdalla naisten kykyä aborttiprosessiin liittyvään oman tahdon ilmaisemiseen. Tanuksen argumentti antaa olettaa, että naiset eivät johdonmukaisesti ilmaise todellista mielipidettään abortista, jolloin naisten aito tahtotila jää välittymättä aborttiprosessin aikana. Naiset kuvautuvat Tanuksen puheessa epäluotettavina ja tunteikkaina päätöksentekijöinä, jotka ovat suojelun tarpeessa juuri siksi, että naisten sanaan tai itsenäiseen toimintaan ei voi luottaa. Koska naiset eivät kykene suojelemaan itseään omalla päätöksentekokyvyllään, tulee tällöin muiden estää harkitsemattomat aborttiin liittyvät päätökset esimerkiksi lakien avulla. Naisten itsenäisyyttä pystytään siis rajoittamaan vastaavan retoriikan avulla, kun naisista pidetään yllä epäluotettavaa ja epäloogista kuvaa (Lawley 2022, 89).

Vastaavanlaisia argumentteja naisten tunnevetoisesta päätöksenteosta esittää myös kristillisdemokraattien Antero Laukkanen. Laukkanen ottaa edellä Tanuksen esittämiä argumentteja selkeämmän kannan siihen, miten yhteiskunnan tulee suojella naisia lakien avulla:

”Nykyinen laki antaa siis naiselle minusta enemmän oikeutta kuin tämä uusi – jossa voi vain oman tunnetilansa hehkussa mennä vastaanotolle ja vaatia aborttia ilman, että on minkäänlaista velvollisuutta käydä edes alustavaa keskustelua siitä, miksi tähän ratkaisuun ollaan menossa – ja tämä on myös johtunut siitä, että tällä tavalla on haluttu antaa sille pienelle kohtuvauvalle mahdollisuus. -- Joten nykyinen laki antaa naiselle paremman suojan. En ymmärrä, miksi tätä suojaa pitää tällä uudella esityksellä heikentää.” (Antero Laukkanen, kd)

Laukkasen mukaan lakiuudistus heikentäisi naisten suojaa, jonka yhteiskunta on lakien avulla luonut aborttiprosessin ympärille. Laukkanen vaikuttaa olevan huolissaan tunnepohjaisesta päätöksenteosta, jota hän olettaa tapahtuvan lakiuudistuksen seurauksena. Abortti näyttäytyykin lakiuudistuksen seurauksena naiselle vaarallisena

toimenpiteenä, koska tällöin nainen voisi hakeutua aborttiin ilman velvollisuutta perustella päätöstään. Hänen puheestaan voidaan tulkita, että hänestä naiset tekevät päätöksiä liian tunnevetoisesti, jolloin aborttipäätöksestä keskustelu terveydenhuollon ammattilaisen kanssa on tarpeellinen osa aborttiprosessia. Myös perusteluiden tarpeellisuus näyttäytyy osana argumentointia – Laukkanen vaikuttaa haluavan säilyttää perustelut pakollisena aborttiprosessille, sillä hänestä uudistuksen ehdottama mahdollisuus saada abortti ilman velvollisuutta keskustella omasta päätöksestä ei tarjoa riittävää suojaa raskaana olevalle naiselle. Laukkasen argumenteissa on nähtävillä edellä mainitun Abramsin (2015) jaottelun esittämä stereotypia naisista, joita täytyy suojella omilta päätöksiltään. Vastaavanlaisen stereotypian naisista ja heidän suojelemisestaan havaitsivat myös Cook, Cusack ja Dickens (2010, 256) tutkimuksessaan, jonka mukaan stereotypia perustuu oletukseen siitä, että naiset ovat tunteellisia ja irrationaalisia, eivätkä näin ollen myöskään kykeneviä päätöksentekoon – päätöksentekovalta täytyy siis poistaa naisilta, jotta heitä voidaan suojella abortin haitoilta.

Naisten suojeluun keskittyvien puheenvuorojen lisäksi lakiuudistusta vastustavat kansanedustajat huomioivat tarpeen suojella syntymättömiä lapsia. Vaikka edellä mainittu Laukkasen argumentti keskittyykin suurimmaksi osaksi naisten suojelun ympärille, hän ottaa myös retoristen ilmausten avulla kantaa lasten asemaan. Hän hyödyntää tunteisiin vetoavaa retoriikkaa puhuessaan ”kohtuvauvasta” – kyseinen retorinen ilmaus luo kuulijalle täysin erilaisen kuvan kohdussa kasvavasta ja kehittyvästä lapsesta kuin mitä lääketieteellisempi ”sikiö” loisi. Muun muassa Mikołajczak ja Bilewicz (2015, 513) ovat havainneet tutkimuksessaan, että lapseksi tai vauvaksi nimitäminen herättävät kuulijoissa enemmän tunteita kuin sikiöksi kutsuminen. Näin ollen myös Laukkasen argumentin voidaan katsoa pyrkivän herättämään sympatisoivia tunteita syntymätöntä lasta kohtaan. Laukkanen hyödyntää siis pathosta retorisenä keinona vedotessaan kuulijoiden tunteisiin.

Myös muut kansanedustajat huomioivat tarpeen suojella syntymättömiä lapsia aborttiprosessissa. Tunteisiin vetoava retoriikka näyttäytyy merkittävänä osana myös muissa lasta puolustavissa puheenvuoroissa, sillä puhujat pyrkivät aktiivisesti vetoamaan kuulijoiden tunteisiin. Lapsen suojelun tarve luodaan kuvailemalla lasta tunnepitoisten adjektiivien avulla, jolloin lapsesta luodaan kuvaa heikkona ja apua tarvitsevana:

”Lapsi on heikko ja avuton. Kaikkein suojattomin on äitinsä kohdussa elävä lapsi. Hänellä ei tässä yhteiskunnassa ole omaa ääntä. Kuka puolustaa kaikkein heikointa ja avuttominta?” (Pekka Aittakumpu, kesk)

Lapseen viitataan keskustan Pekka Aittakummun argumenteissa muun muassa adjektiiveilla heikko, avuton ja ”kaikkein suojattomin”. Erityisesti viimeisen ilmauksen perusteella voidaan päätellä, että Aittakumpu asettaa lapsen suojelemisen naisen suojelemisen edelle, kun hän kuvailee lapsen olevan kaikista suojattomin. Lapset voivat

näyttäytyä suojattomampina kuin naiset esimerkiksi sen vuoksi, että naisilla on yleisesti ottaen mahdollisuus ja kyky kommunikoida oma mielipiteensä. Tällöin naisilla on erilainen mahdollisuus puolustaa itseään kuin syntymättömällä lapsilla, joille edellä mainittuja taitoja ei ole vielä kehittynyt. Vastaavanlainen lasten priorisointi argumenteissa näkyy myös muissa puheenvuoroissa, kun esimerkiksi kristillisdemo-kraattien Päivi Räsänen vetoaa siihen, että aborttilakikeskustelun keskiössä tulisi olla ”elinkelpoisuusiän saavuttaneiden” lasten suojeleminen:

”Eli olipa abortin etiikasta sitten mitä mieltä tahansa, niin kyllä jokaisen tässä salissa tulisi tunnustaa elinkelpoisuusiän saavuttaneiden lasten elämä ja turvata se.” (Päivi Räsänen, kd)

Räsänen puheenvuorosta voidaan päätellä, että hänen mielestään aborttia harkitessa tulisi huomioida syntymättömän lapsen suojeleminen, eli päätöksenteko tapahtuisi sen mukaan, mikä on lapselle parasta. Yleisesti ottaen voidaan todeta, että lakiuudistusta vastustavissa puheenvuoroissa vaikuttaa nousevan esiin tarve suojella syntymättömä lasta sen vuoksi, että lapsi ei voi vielä puolustaa itseään, jolloin muiden täytyy toimia lasten parasta ajatellen. Tyypillisesti kielteisesti aborttiin suhtautuvat asettavat syntymättömän lapsen oikeudet naisten oikeuksien ja hyvinvoinnin edelle, jolloin syntymättömän lapsen suojeleminen ohittaa tärkeydellään esimerkiksi naisen itsemääräämisoikeuden (de Londras & Markicevic 2018, 93). Vastaavaa priorisointia ei kuitenkaan suoraan kuvattu eduskunnan puheenvuoroissa, mutta argumenteissa hyödynnetty retoriikka on samansuuntaista, kun vedotaan esimerkiksi lapsen suojelemisen merkityksellisyyteen.

5.1.3 Dystopia

Viimeinen suojeludiskurssin teemoista, eli dystopia, merkitsee tässä analyysissä tulevaisuuteen keskittyvien uhkakuvien rakentumista kielenkäytön avulla. Dystopia on kuvaus pahimmasta mahdollisesta tulevaisuuskehityksestä, ja analyysistä käy ilmi, että niin vastustavat kuin puoltavatkin hyödyntävät dystopioihin vetoamista osana aborttilakiuudistusta koskevia argumenttejaan. Kuitenkin dystopia näyttää vahvemmin osana vastustavia argumentteja, joissa korostuvat erityisesti terveydentilaan liittyvät uhkakuvat. Puoltavissa argumenteissa keskitytään luomaan uhkakuvia käänteisestä oikeuskehityksestä, kun kansanedustajien puheenvuoroissa esiintyy huoli oikeuksien mahdollisesta taantumisesta. Yhteisenä argumenttina sekä lakiuudistusta vastustavissa että puoltavissa toimii puoskarointi. Puoskaroinnilla tarkoitetaan aborttilain kohdalla niitä abortin suorittajia, joilla ei ole ammattitaitoa eikä laillista pätevyyttä aborttitoimenpiteen suorittamiseen (Mäkelä & Haapoja 2016, 2169). Aborttilakikeskustelun osapuolten näkökulmat kuitenkin erosivat toisistaan puoskaroinnin

kohdalla, jolloin puoskarointi näyttäytyi seurauksena näkökulman mukaan keskenään poikkeaville toimille. Dystopia näyttäytyy osana myös Reyesin (2011) tutkimusta, jossa dystopia on osa argumentaatiostrategioita. Reyes nimittää dystopiaa argumentaatiokeinona hypoteettiseksi tulevaisuusstrategiaksi, sillä kyseisen strategian on tarkoitus kuvata sitä, minkälaisia seurauksia nykyhetken toiminnalla tai päätöksenteolla on tulevaisuudessa (Reyes 2011, 793). Reyesin määritelmä yhdistyy siis suoraan osaksi suojeludiskurssiin sisältyvää dystopian näkökulmaa, jonka keskiössä on niin ikään uhkaavien tulevaisuuskuvien rakentaminen.

Vastustavissa argumenteissa uhkakuvien taustasyiksi nousevat esimerkiksi abortin väärinkäyttö sekä abortin aiheuttamat haitat fyysiselle terveydelle. Uhkakuvat muodostuvat näin ollen erilaisista terveyteen vaikuttavista komplikaatioista, joita potilaalle voi aiheutua esimerkiksi niissä tapauksissa, kun abortti on toteutettu virheellisesti tai laittomasti. Myös kuolema sisältyy terveydellisiin uhkakuviin osana komplikaatioiden seurauksia, koska myöhemmin puheenvuoroissa nousee esiin äitiyskuolleisuuden lisääntyminen. Sen sijaan argumenttien yhteiskunnallinen konteksti tulee esiin esimerkiksi perussuomalaisen Juha Mäenpään puheenvuorosta, jossa hän ilmaisee huolensa abortin vaikutuksista Suomen väestörakenteeseen:

”Arvoisa puhemies! Tämä vaikuttaa meidän väestörakenteeseen. On vaarana, että lääkkeellisestä abortoinnista muodostuu ehkäisykeino.” (Juha Mäenpää, ps)

Mäenpää tuo argumentissaan esiin Suomen väestörakenteeseen liittyvän uhkakuvan. Uhkakuvaksi muodostuu hänen argumenttinsa perusteella aborttilakiuudistuksen negatiivinen vaikutus Suomen väestönkasvuun. Matala syntyvyys on ollut Suomessa haasteena jo pidempään (ks. esim. Rotkirch & Sorsa 2020), joten Mäenpään argumentti pohjautuu yleisesti tunnettuun huoleen väestön vähenemisestä. Mäenpään argumentissa ilmenevä uhkakuva abortista ehkäisykeinona ilmentää myös abortin väärinkäyttöä, koska aborttia ei ole tarkoitettu suoranaiseksi jatkuvasti käytettäväksi ehkäisykeinoksi. Lakiuudistuksen pelätään siis mahdollistavan abortin väärinkäytön ehkäisykeinona. Abortilla ehkäisykeinona ei ole kuitenkaan yhtä suoraviivaista yhteyttä Suomen väestön kehitykseen, koska ehkäisykeinon mainitsemisen voidaan tulkita viittavan myös siihen, että lasten syntymä olisi joka tapauksessa haluttu ehkäistä jollakin muullakin keinolla kuin abortilla. Näin ollen lapsen syntymä olisi joka tapauksessa jäänyt tapahtumatta.

Abortin väärinkäyttö dystopiana näyttäytyy osana myös muita lakiuudistusta vastustavia argumentteja. Väärinkäytön uhkakuvaan sisältyy myös mahdollisuus epäeettiselle toiminnalle, joka kohdistuu aborttiin toimenpiteenä ja lääkäreihin abortin suorittajina:

”Tarvittaisiin siis vain yksi näin toimiva epäeettinen lääkäri, ja kenellä tahansa olisi mahdollisuus saada helposti välineet pakottaa raskaana oleva kumppani tai vaikkapa ihmiskaupan uhri aborttiin tai toistuviin abortteihin. Kollegat hyvät, meillä on tässä

Suomen pääkaupungissakin ihmiskaupan uhreja jos kuinka paljon. Ajatelkaa, minkä väylän heidän kaltoinkohtelulleen tämä aiheuttaa.” (Sari Tanus, kd)

”Tämä lainmuutos mahdollistaisi myös abortin suorittamisen heti ensimmäisellä terveydenhuollon käynnillä, ensimmäisen kontaktin yhteydessä, ilman riittävää tukea tai harkinta-aikaa tai edes raskaana olevan kanssa keskustelemista kertaakaan ilman saat-tajaa. Tämä voisi satuttaa erityisesti niitä ihmisiä, jotka hakevat aborttia vastoin tahto-aan, esimerkiksi väkivaltaisen kumppanin tai hyväksikäyttäjän painostamina, ja joiden tunnistaminen ja auttaminen olisi kuitenkin ensiarvoisen tärkeää.” (Sari Tanus, kd)

Tanuksen puheenvuoroissa rakentuu dystopinen tulevaisuus, jossa aborttitoimenpi-dettä voitaisiin käyttää vahingollisiin tarkoituksiin. Hänen mukaansa lakiuudistus mahdollistaisi sen, että nopean ja perustelemattoman aborttiprosessin myötä aborttia voitaisiin käyttää väärin ja esimerkiksi pakottaa hankkimaan abortti vasten tahtoaan. Näin ollen dystopia muodostuu lääkäreiden mahdollistaman epäeettisen toiminnan ja liian laajan aborttioikeuden pohjalta. Tanus liittää argumenttiinsa myös muita va-kavia ongelmia, kuten ihmiskaupan sekä lähisuhdeväkivallan – hänestä aborttiuudis-tus mahdollistaisi abortin hyödyntämisen osana kaltoinkohtelua esimerkiksi edellä mainituissa tilanteissa. Argumenttinsa tukena Tanus hyödyntää väitteitä ihmiskau-pan uhreista, joita on hänen mukaansa Helsingissä ”jos kuinka paljon” – hänestä aborttioikeuden laajenemisella olisi suora yhteys ihmiskaupan uhreihin kohdistuvaan abortin väärinkäyttöön. Samanlaisen yhteyden Tanus vetää myös vasten tahtoaan aborttiin hakeutuvien henkilöiden kohdalle. Puheenvuorojen perusteella voidaan to-deta, että lakiuudistuksen suurin ongelma Tanukselle on se, että perustelut eivät ole enää pakollisia aborttiin hakeuduttaessa, mikä voisi mahdollistaa prosessin hyödyn-tämisen myös väriin tarkoituksiin.

Yhteisenä dystopiana niin lakiuudistusta vastustaville kuin sitä puoltavillekin toimii puoskarointi. Jos aborttia ei ole suorittanut ammattitaitoinen henkilö, abortti-toimenpiteen terveydelliset riskit ovat paljon korkeammat (WHO 2021) – näin ollen myös puoskarointi nähdään uhkana naisten terveydelle. Lakiuudistusta puoltavissa sekä sitä vastustavissa puheenvuoroissa lähestytään puoskarointia mahdollisena tu-levaisuuden uhkakuvana keskenään poikkeavista lähtökohdista. Esimerkiksi lakiuu-distusta vastustavissa argumenteissa otetaan kantaa uudistuksen ehdottamaan laki-muutokseen, jonka myötä aborttitoimenpiteen suorittajaa ei määriteltäisi yhtä suo-raan kuin vanhassa aborttilaissa:

”Todellakin valiokunta ehdottaa kokonaan kumottavaksi tämän 8 §:n, jossa määritel-lään nämä abortin suorittajat. Lääkärin vastaanotosta puhutaan kyllä perusteluissa, mutta pykälän perusteella se voisi olla kuka tahansa muukin – vaikka sitten vahti-mestari siellä sairaalassa.” (Päivi Räsänen, kd)

”Tämä esitys mahdollistaa monenlaisen puoskaroinnin, koska, toisin kuin nykylaissa, tässä esityksessä ei ole mitään sääntelyä abortteja suorittavan yksikön suhteen.” (Sari Tanus, kd)

Kristillisdemokraattien kansanedustajat Päivi Räsänen ja Sari Tanus luovat puheen-vuoroissaan kuvaa tulevaisuudesta, jossa ”kuka tahansa” voisi toimia lääkärin tilalla

aborttitoimenpidettä suoritettaessa lakiuudistuksen vuoksi. Vastaavan uhkakuvan perusteella abortti ei enää vaatisi edes lääketieteellistä asiantuntijuutta tai lääkärin ammattinimikettä toimenpiteen suorittamiseen. Räsänen vie ajatuskulun niin pitkälle, että hänen mukaansa abortin voisi tulevaisuudessa lakiuudistuksen vuoksi suorittaa jopa vahtimestari. Räsänen argumentissa retorisenä keinona toimii näin ollen liioittelu. Argumentissa esitetyn uhkakuvan avulla Räsänen pyrkii luomaan kuvaa tulevaisuudesta, jossa lääketieteelliset toimenpiteet näyttäytyvät ammattitaidottomina, epäturvallisina ja jopa absurdeina. Myös Tanus ottaa kantaa siihen, että lakiuudistuksen seurauksena puoskarointi voisi helpottua juuri abortin suorittajaan liittyvän sääntelyn puutteen vuoksi. Lakiuudistusta vastustavien argumenttien perusteella voidaan todeta puoskaroinnin näyttäytyvän suorana seurauksena sille, että käsittelyssä oleva aborttilakiuudistus menee läpi. Tanus luo toisessa puheenvuorossaan uhkakuvaa mahdollisista abortin seurauksista niissä tapauksissa, joissa aborttia ei ole suorittanut terveydenhuollon ammattilainen:

”Jos ei ole riittävää ammattitaitoa ja jos tällaisessa tilanteessa naiselle määrätään aborttipillerit ja sieltä puhkeaa vaikka se munatorvi, jossa raskaus on kasvanut, niin silloin pyöritys, heikotus, tajunnanmenetykset, nopea verenvuoto, äitiyskuolleisuuden kasvun riski on tämän lakiehdotuksen myötä, kollegat hyvät, aivan todellinen tässäkin maassa.” (Sari Tanus, kd)

Argumentin perusteella uhkakuva aiheutuu ammattitaidottomista terveydenhuollon työntekijöistä, jolloin lakiuudistuksen seurauksena nähdään siis olevan ammattitaidottomien aborttitoimenpiteen suorittajien määrän lisääntyminen. Argumenteissa tuodaan esiin myös äitiyskuolleisuus, joka voisi Tanuksen mukaan lisääntyä Suomessa tämän lakiuudistuksen seurauksena. Tanus pyrkii vaikuttamaan kuulijoiden tunteisiin kertomalla graafisellakin tavalla ”munatorven puhkeamisesta” ja muista fyysisistä ongelmista, joita voisi aiheutua ammattitaidottoman abortin suorittajan vuoksi. Suostuttelun keinona toimii näin ollen pathos eli tunteisiin vetoaminen.

Lakiuudistusta vastustaviin puheenvuoroihin verrattuna uudistusta puoltavat kansanedustajat lähestyvät puoskarointia täysin erilaisesta näkökulmasta. Puoltavissa puheenvuoroissa puoskaroinnin nähdään nimittäin tapahtuvan siinä tapauksessa, jos aborttilainsäädäntöä tiukennettaisiin nykyisestä tai jopa kiellettäisiin kokonaan. Dystopia näyttää siis aiheutuvan vastustaviin puheenvuoroihin verrattuna päinvastaisen tilanteen seurauksena.

”Haluan vielä lopuksi sanoa sen, että ajattelen kyllä niin, että kyllä se tilanne, jossa abortti on kokonaan kielletty, on se pahin mahdollinen tilanne. Silloinhan tulee näitä ongelmia, joissa ihmiset ajautuvat puoskareiden piiriin. Se, että meillä on lainsäädännössä tarjottu aborttimahdollisuus, estää sen pahimmanlaatuisen puoskaroinnin, jota näemme esimerkiksi Yhdysvaltojen osavaltioissa, joissa abortti on kielletty tänä päivänä.” (Eveliina Heinäluoma, sd)

”Abortin saamista vaikeuttamalla tai toimenpiteitä kieltämällä ainoastaan pakotetaan epätoivoiset naiset turvautumaan vaarallisiin toimenpiteisiin. Tästä on paljon huolestuttavia ajankohtaisia esimerkkejä maailmalta.” (Saara-Sofia Sirén, kok)

Sekä sosiaalidemokraattien Eveliina Heinäluoma että kokoomuksen Saara-Sofia Sirén kertovat puheissaan uhkakuvasta, jossa puoskarointi ja terveydelle epäturvalliset toimenpiteet lisääntyisivät, jos aborttilakia rajoitettaisiin. Heinäluoma nostaa esiin myös radikaalimman oikeuksien rajoittamisen, eli tilanteen, jossa abortti olisi kokonaisuudessaan laitton toimenpide. Hän vetoaa argumentissaan Yhdysvaltojen tilanteeseen, jossa aborttilakikehitys on mennyt viime vuosina taaksepäin Roe v. Wade -päätöksen kumoamisen jälkeen, kun yleinen aborttioikeus muuttui osavaltioiden määräämäksi aborttioikeudeksi (Center for Reproductive Rights, 2022). Vertaukset näkyvät retorisenä keinona osana myös Sirénin puhetta, koska hänenkin mukaansa kansainvälisessä kontekstissa aborttien rajoittaminen on aiheuttanut turvattomuutta, kun naiset ovat joutuneet hakeutumaan laittomien ja epäturvallisten aborttitoimenpiteiden pariin. Dystopinen tilanne on Heinäluoman ja Sirénin mukaan jo tapahtumassa monissa muissa valtioissa, jolloin Suomen tulisi toimia toisin samanlaisen tulevaisuuden suunnan välttääkseen.

Toinen lakiuudistusta puoltavien kansanedustajien puheissa rakentuva uhkakuva liittyy oikeuksien taantumaa. Uhkakuvana on tällöin kehityksen jämähtäminen paikoilleen tai sen meneminen jopa taaksepäin ajassa:

”Lain päivittämistä vastustavat puheenvuorot saavat kyllä itseni niin ikään miettimään sitä, onko Suomeen rantautumassa samankaltainen naisten itsemääräämisoikeuksia rajoittava ajattelu – sellainen, joka ei kuulu pohjoismaiseen hyvinvointivaltioon – jota olemme joutuneet todistamaan Yhdysvaltojen korkeimman oikeuden kumotessa yleisen aborttioikeuden viime kesänä. On huolehdittava siitä, että maassamme ei nähdä samankaltaisen taantuvan ajattelun lisääntymistä, jossa naisten itsemääräämisoikeutta vastaavalla tavalla rajoitetaan.” (Noora Koponen, vihr)

”Nyt on Suomen aika seistä naisten ja tyttöjen oikeuksien puolella näyttämässä esimerkkiä maailmassa, jossa aborttioikeutta on ryhdytty taannehtivasti rajoittamaan. Tällaisen kulttuurin lisääntyminen länsimaita myöten on todellinen uhka ihmisoikeuksille globaalisti.” (Noora Koponen, vihr)

Vihreiden Noora Koposen puheista välittyy uhkakuva tähän mennessä saavutettujen oikeuksien taantumisesta. Koponen vaikuttaa näkevän uhkakuvan toteutumisen mahdollisena sen vuoksi, että monissa valtioissa on jo viime vuosina rajoitettu aborttioikeuksia tai -lakeja. Kuten monissa puoskaroinnin kohdalla esitetyissä puoltavissa puheenvuoroissa, myös Koposen puheessa mainitaan Yhdysvaltojen aborttilain kehitys. Koponen vahvistaa vertailun avulla uhkakuvaa siitä, että vastaava taantuma olisi mahdollinen Suomessakin nykypäivänä, hänen verratessaan lakiuudistusta vastustavien puheiden sisältöä maailmalla tapahtuvaan taantuvaan kehitykseen. Koska hänen mukaansa jo nyt Suomessa esitetään taantumuksellisia näkökulmia aborttilaista, myös taantuma vaikuttaa aiempaa todennäköisemmältä seuraukselta. Jälkimmäisessä puheenvuorossaan Koponen huomioi kansainvälisen tilanteen kertoessaan taantumien aiheuttavan uhan ihmisoikeuksille ympäri maailman. Kansainvälisen näkökulman lisäksi Koposen puheenvuorosta välittyy myös kansallinen puoli. Hänen argumentistaan voidaan havaita lähes isänmaallista retoriikkaa, kun hän puhuu ”Suomen

ajasta” ja suomalaisten – eli tässä tapauksessa tyttöjen ja naisten – oikeuksien puolustamisesta. Suomen aikaan viittaaminen luo mielleyhtymän kiireen tunnusta, minkä perusteella Suomen tulisi toimia heti ehkäistäkseen oikeuksien taantumaa. Koponen vaikuttaa puheessaan pyrkivän luomaan yhteistä tavoitetta kaikille suomalaisille, jotta edellä esitelty dystopia ei kävisi toteen.

5.2 Moraalidiskurssi

Toinen päädiskursseista on nimeltään moraalidiskurssi. Moraalidiskurssiin sisältyvät näkökulmat käsittelevät abortin moraalisuutta, jota hyödynnetään erilaisin tavoin perusteluna aborttilakiuudistukseen kohdistuvassa keskustelussa. Moraalidiskurssi jakaantuu kolmeen erilliseen teemaan, joita ovat ihmisyyden, eettisyyden sekä uskonnon. Ihmisyyden näkökulmana on syntymättömän lapsen ihmisyyden ja elämän alun määrittely. Eettisyydessä keskitytään nimensä mukaisesti abortin eettisyyden pohtimiseen esimerkiksi omantunnon ja arvojen näkökulmasta. Uskonto puolestaan nivoutuu osittain sekä ihmisyyteen että eettisyyteen, sillä omaa uskonnollista arvomaailmaa hyödynnetään usein perusteluna omille moraalikäsitteille. Uskonnon näkökulmaan sisältyvät kuitenkin kristilliseen ajatteluun liittyvät argumentit esimerkiksi Jumalan olemassaolosta, roolista ja vaikutusvallasta ihmisten elämään. Moraalidiskurssiin sisältyvät näkökulmat ovat osittain päällekkäisiä, koska abortin moraalisuuden pohdinnassa esimerkiksi ihmisyyden ja eettisyyden nivoutuvat yhteen argumentaation osalta. Olen kuitenkin jakanut selvyys vuoksi näkökulmat omikseen siten, että käsittelem ihmisyyden kohdalla ainoastaan sikiön ihmisyyteen liittyviä argumentteja, kun taas eettisyyden alla käyn läpi yleisempiä aborttiin liittyviä eettisiä pohdintoja, kuten argumentteja arvoista, arvokkuudesta ja omastatunnosta.

Moraalidiskurssin kohdalla kiinnostavaa on se, että sitä hyödyntävät huomattavasti enemmän kriittisesti aborttilakiuudistukseen suhtautuvat kansanedustajat kuin sitä puolustavat. Esimerkiksi uskontoon vetoavat ainoastaan lakiuudistusta vastustavat kansanedustajat – myös eettisyyteen vetoaminen näyttää merkittävämmässä roolissa vastustavissa argumenteissa. Seuraavaksi esittelen tarkemmin jokaisen moraalidiskurssiin sisältyvän teeman sisältöineen.

5.2.1 Ihmisyyden

Ensimmäinen moraalidiskurssiin sisältyvistä näkökulmista on nimetty ihmisyyden teemaksi, koska puheenvuorojen pääpaino on ihmisyydessä ja sen määrittelyssä. Ihmisyyden näkökulman lähtökohdan mukaan oikeudet ja moraaliset toimet koskevat ihmistä, joten jos syntymätöntä lasta ei nähdä ihmisenä, sitä eivät myöskään kosketa samat oikeudet. Keskustelun keskiöön nouseekin tässä tapauksessa kysymys siitä,

kuka on ihminen ja miten ihminen määritellään. Joidenkin argumenttien mukaan syntymätön lapsi ei ole ihminen, koska siltä puuttuvat ihmisille tyypilliset ominaisuudet, kuten tunteet, tietoisuus ja kyky kommunikoida (Warren 1973, 5). Vastaavanlaisia argumentteja löytyi myös aborttilakiuudistusta puolustavien argumenteista:

”Edustaja Räsänen maalaili täällä aikaisemmin, että raskauden keskeytystä tulee vastaanotolle hakemaan kaksi potilasta: äiti ja lapsi. Mielikuva on täysin tarkoitushakui- nen, ja on mielestäni asiatonta puhua täällä liukuhihna-aborteista tai verrata alkiota vastasyntyneeseen vauvaan. Eri koulukunnat ovat eri linjoilla siitä, mistä ihmiselämä alkaa, ja siitä meidän on turha tässä salissa väitellä. Lainsäädännössä tämä raja on vedetty 22. raskausviikon kohdalle, ja se on hyvin perusteltu.” (Mirka Soinikoski, vihr)

Edeltävästä vihreiden Soinikosken puheenvuorosta voidaan tulkita, että hänen näkemyksensä mukaan syntymätön lapsi ei ole riittävän ihminen, jotta sitä olisi mahdollista verrata jo syntyneeseen vauvaan. Saman puheenvuoronsa lopussa Soinikoski pyrkii luomaan rajausta sille, milloin syntymättömään lapseen voidaan suhtautua kuin kehen tahansa muuhun ihmiseen. Hänen mukaansa ihmiselämän alku määritetty lainsäädännön tulkinnan kautta, sillä argumentissaan hän toteaa Suomen lainsäädännön perusteella ihmiselämän alkavan vasta 22. raskausviikosta. Näin ollen lakialoitetta puoltavan Soinikosken mukaan syntymätön lapsi ei ole ihminen ennen kuin se saavuttaa kohdussa kehittyessään edellä mainitun raskausviikon. Ihmisyyttä määrittelemällä pyritään aborttilakikeskustelussa luomaan rajausta sille, kenelle ihmisyyteen sisältyvät edut, kuten ihmisoikeudet, kuuluvat. Koska Soinikosken argumentin pohjalta voidaan tulkita, että kehittyvä alkio ei ole hänen näkemyksensä mukaan lapseen verrattavissa ennen 22. raskausviikkoa, ei myöskään ihmisoikeuksien ei katsota ulottuvan tälle syntymättömälle lapselle.

Puolestaan aborttilakia vastustavien argumenttien mukaan ihmisyyteen riittää pelkkä potentiaali tulla ihmiseksi. Näin ollen syntymättömällä lapsellakin on syntymänsä jälkeen mahdollisuus aktualisoida ihmisen määrittävät ominaisuudet (Manninen 2007). Esimerkiksi seuraavissa argumenteissa nousee esiin edellä mainitun kaltainen, syntymättömän lapsen potentiaali kehittyä ihmiseksi:

”Kyseessä syntymättömässä lapsessa kuitenkin on itsenäinen ihmisen alku, jonka Luoja on suuren suunnitelmansa mukaisesti kuttonut kokoon äitinsä kohdussa ja tar- koittanut syntymään tähän maailmaan – mikäli hänen äitinsä sen sallii” (Mika Niikko, ps)

”Niin, mietin, että kun tässä me puhutaan paljon sanan-, mielipiteen- ja uskonnonva- paudesta, onhan se varsin merkillistä, jos tässä maassa jotenkin syytettäisiin ihmisiä, jotka haluavat kunnioittaa ja arvostaa sen pienimmänkin ihmisalun henkeä ja ihmi- syyttä, sen ihmisen, jonka kotipaikkana on vielä kohtu” (Sari Tanus, kd)

”Minulle pieni, pieni vauvan alkio on jo ihmisen alku, siksi ymmärrän hyvin, miksi alullaan olevaa elämää halutaan suojella kaikissa tilanteissa” (Hanna-Leena Mattila, kesk, tyhjää äänestävä)

Ihmisyiden käsitteen määrittelyyn sitoutuu vahvasti elämän alkuun liittyvä keskustelu, sillä kuten edellä olevista argumenteista voidaan huomata, aborttilakiuudistukseen kielteisesti suhtautuvien mielestä elämän alku määrittelee myös ihmisyiden. Edellä mainituissa argumenteissa syntymättömään lapseen suhtaudutaan kuin jonkinlaiseen elämän ja ihmisyiden lähtökohtaan, jolloin lasta tulee suojella, jotta se voi kehittyä näistä lähtökohdista täysikasvuiseksi ihmiseksi. Niikon argumentissa näkyy myös uskonnollisen diskurssin vaikutus, koska argumentissa viitataan Jumalan perustavanlaatuisen suunnitelmaan, jonka vastaisesti raskaana oleva nainen toimii silloin, jos hän päättää keskeyttää raskauden. Vastustavien argumenttien voidaan katsoa luovan kuvaa abortista toimenpiteenä, joka estää ihmisen alun kehittymisen raskaana olevan henkilön toiminnan vuoksi.

Ihmisyiden vetoamalla voidaan joko vastustaa tai puolustaa abortin oikeellisuutta toimenpiteenä, riippuen siitä, missä vaiheessa ihmisyiden nähdään tulevan osaksi kehittyvää alkioita. Tyypillisesti aborttia vastustavien mielestä ihmiselämä alkaa hedelmöitymisestä, jolloin niin alkio, sikiö kuin syntynyt lapsikin koetaan ihmisenä. Sen sijaan aborttia puoltavien näkökulmat eivät ole yhtä johdonmukaisia siinä, milloin ihmiselämä alkaa. (Marquis 2006, 16). Näkökulmat vaikuttavat siis jakaantuvan siinä vaiheessa, kun keskustellaan siitä, että sisältääkö elämän alku myös ihmisyiden alun, vai kehittykö alkion ihmisuus raskauden aikana tai vasta syntyessä. Myös Jonesin ja Chalonerin (2007) mukaan haaste abortin moraalisuuden määrittämiselle syntyy juuri sen vuoksi, että sikiön ihmisyyden alkamisajankohtaa on haasteellista määrittää – näin ollen myöskään ihmisyiden sisältyvien moraalisten sääntöjen soveltaminen abortin kohdalla ei ole yksiselitteistä.

Kiinnostavana ihmisuusdiskurssin kohdalla näyttäytyy syntymättömään lapseen liittyvä retoriikka, sillä lapsesta puhutaan erilaisin käsittein puoltavissa ja vastustavissa argumenteissa. Aborttilakialoitetta vastustavat kansanedustajat pyrkivät inhimillistämään syntymättömän lapsen, sillä he puhuvat lähes poikkeuksetta lapsesta, vauvasta tai ”aluillaan olevasta ihmisestä”. Inhimillistämällä abortin kohteen kansanedustajat pyrkivät myös vetoamaan kuulijoiden tunteisiin pathoksen avulla, luomalla kuvan raskaudenkeskeytyksestä, jossa päätetään lapsen tai vauvan elämä. Huomion arvoista aborttilakia puolustavissa argumenteissa on se, että aborttikuvauksissa tai abortin yhteydessä mainitaan vain muutaman kerran syntymätön lapsi, jolloin argumenttien näkökulma keskittyy selvästi enemmän raskaana olevaan naiseen ja hänen näkökulmaansa raskaudenkeskeytykseen. Niillä kerroilla, kun argumenteissa mainittiin syntymätön lapsi, lasta ei nimitetty kertaakaan lapseksi, vaan käytössä olivat lääketieteellisemmät termit, kuten sikiö tai alkio. Lääketieteelliset termit eivät luo samanlaista tunneyhteyttä kuulijalle, jolloin myös abortti näyttäytyy enemminkin vain raskaana olevaan ihmiseen kohdistuvana kliinisenä toimenpiteenä.

Samankaltaisen ilmiön aborttikeskusteluihin liittyvästä retoriikasta ovat havainneet muun muassa Bilewicz, Mikołajczak ja Babińska (2017), sillä he tunnistivat lapseen liittyvän retoriikan määrittävän pitkälti sen mukaan, kannattaako vai vastustaako puhuja aborttia. Heidän mukaansa aborttia vastustavat pyrkivät luomaan inhimillisemmän kuvan abortin kohteesta, jolloin he puhuvat lapsesta tai vauvasta. Inhimillisempää kuvaa pyritään luomaan myös puhumalla syntymättömästä lapsesta ihmisenä, ainutlaatuisena ja uniikkina yksilönä tai kuvailemalla sen kokemia tunteita. Sen sijaan aborttia puolustavissa argumenteissa puhutaan sikiöstä tai alkioista. Aborttia puolustaville puheenvuoroille on myös tyypillistä puhua sikiön ja ihmisen eroista, jolloin syntymätöntä lasta ei nähdä ihmisenä syntyneiden lasten tapaan. (Bilewicz, Mikołajczak ja Babińska 2017, 257). Sikiön ja lapsen käsitteiden määritelmiin sisältyy erilaisia ihmisyyteen liittyviä asenteita, jotka vaikuttavat myös tapaan argumentoida aborttia vastaan tai sen puolesta. Esimerkiksi sikiöön ei yhdistetä ihmiseen liittyviä ominaisuuksia, kuten tunteiden kokemista, jolloin sikiön käsitteen käyttäminen keskusteluissa epäinhimillistää abortin kohteen. Syntymättömän lapsen epäinhimillistäminen, eli sikiöstä puhuminen lapsen sijaan voi puolestaan auttaa tunteiden etäännyttämisessä aborttikeskustelussa tai aborttiin liittyvässä päätöksenteossa. Näin ollen voidaan siis todeta, että aborttikeskusteluissa syntymättömän lapsen ihmisyyttä rakennetaan kielen avulla sen mukaisesti, mikä puhujan kanta aborttikeskustelussa on (Mikołajczak & Bilewicz 2015, 501, 513–514).

Yhteenvetona voidaan todeta, että ihmisyydiskurssi näyttäytyy merkittävämpanä osana vastustavia argumentteja, mikä voi johtua esimerkiksi siitä, että ihmisyyden liittyminen myös muihin vastustavissa argumenteissa näyttäytyviin diskursseihin, kuten uskonnolliseen diskurssiin sekä eettiseen diskurssiin. Lakialoitetta vastustavat kansanedustajat vetosivat puheissaan useammin syntymättömän lapsen suojelemiseen kuin naisen, johon myös ihmisyydiskurssi liittyy. Puoltavien näkökulmien vähyydestä voidaan päätellä, että lakiuudistusta puoltavat argumentit vaikuttavat keskittyvän enemmän muihin diskursseihin kuin niihin, joiden keskiössä on syntymätön lapsi tai ihmisyyden käsitteen määrittely.

5.2.2 Eettisyys

Eettisyys on yksi aborttikeskustelun keskeisimmistä näkökulmista, sillä abortti toimenpiteenä herättää ihmisissä paljon erilaisia eettisiä kysymyksiä. Aborttikeskustelu on polarisoitunutta, sillä näkemykset abortin eettisyydestä jakavat ihmiset kahteen eri ryhmään – niihin, jotka vastustavat aborttia ja niihin, jotka puoltavat sitä. Vastustavien näkökulmien mukaan abortti on epäeettinen toimenpide, kun taas aborttia puolustavien mielestä abortti on eettisesti oikein. Eettisyyteen liittyy myös paljon subjektiivisia mielipiteitä, sillä ihmiset voivat pitää erilaisia arvoja tai vapauksia itselleen

tärkeinä toisistaan poikkeavista syistä. Abortin eettisyyden määrittely oikean tai väärän kautta ei ole myöskään yksiselitteistä, koska ihmisillä ei ole yhteistä omatuntoa, joka oikeuttaisi tietynlaisen toiminnan jonkin yleisen periaatteen mukaan. Näin ollen ihmiset lähestyvät aborttikeskustelua erilaisista lähtökohdista, jolloin myös perustelut poikkeavat toisistaan.

Esimerkiksi aborttilakiuudistusta vastustavien argumenteissa puhutaan muun muassa lääkäreiden omantunnonvapaudesta ja tämänhetkisen kieltäytymisen mahdollisuuden puuttumisesta:

”Abortti on elämän lopettava toimenpide. Se poikkeaa täysin kaikista muista terveydenhuollon toimenpiteistä ja hoidoista, joissa elämän ylläpitäminen ja terveyden edistäminen ovat tavoitteena. Sen vuoksi myös terveydenhuollon ammattilaisille on taattava omantunnonvapaus eettisistä tai uskonnollisista syistä olla osallistumatta toisen elämän lopettavaan toimenpiteeseen, ellei äidin henki ole vaarassa.” (Sari Tanus, kd)

”Eli jos aborttioikeutta helpotetaankin, löysennetään niitä kriteereitä, niin miksi terveydenhoitohenkilökunnalle ei voi antaa samalla omantunnonvapautta tällaisista toimenpiteistä?” (Jani Mäkelä, ps)

Tanuksen ja Mäkelän argumenttien keskiössä on näkemys siitä, että terveydenhuollon henkilökunnalla tulisi olla mahdollisuus itsenäisen eettisen päätöksen tekemiseen aborttien kohdalla, eli lääkäri voisi tällöin omantuntonsa mukaisesti myös kieltäytyä suorittamasta aborttia sitä haluavalle. Kyseisille argumenteille on kuitenkin esitetty myös vastakkaisia näkemyksiä, joiden mukaan abortti sisältyy yhtä lailla muiden lääketieteellisten toimenpiteiden joukkoon, jolloin se lukeutuu osaksi lääkärin toimenkuvaa. Näin ollen lääkärin omantunnonvapaus ei ole yksiselitteinen eettinen argumentti aborttia vastustettaessa. Toisaalta monissa maissa, kuten Norjassa ja Italiassa, lääkäreillä on mahdollisuus kieltäytyä abortin suorittamisesta omantunnonvapauden ansiosta, joten kansainvälisessä kontekstissa vastaavanlainen oikeus toteutuu jo käytännössäkin (Chavkin, Swerdlow & Fitfield 2017).

Vastustavissa puheenvuoroissa lähestytään abortin eettisyyttä myös pohtimalla abortin oikeellisuutta arvojen näkökulmasta:

”Ja tämä onkin mielenkiintoista, että niin monet kokevat oikeaksi sen, että lapsi – tai pieni elämä – voidaan äidin kohdussa tuhota mutta sitten elämää kohdun ulkopuolella ei voi tuhota. Onko tämä kolme senttiä, tämän pienen vauvan masussa oleva elämä, jotenkin vähempiarvoinen kuin kolme senttiä sen masun ulkopuolella?” (Antero Laukkanen, kd)

”Tässä on, ystävät, meille kyllä paljon mietittävää: mille meidän arvomaailmamme tällä hetkellä on rakentunut, vai rakentuuko se enää yhtään millekään? Reilut 7 000 viatonta, puolustuskyvytöntä elämää ollaan valmiita tuhoamaan vailla mahdollisuuksia elää ihan meidän toimestamme, ja vaadimme, että se on oikein.” (Antero Laukkanen, kd)

Edeltävät kristillisdemokraattien Antero Laukkasen argumentit kuvaavat aborttikeskustelun keskeisiä eettisiä kysymyksiä, sillä abortin eettisyyden pohdinta keskittyy tyypillisesti aborttitoimenpiteen eettisyyden arviointiin erilaisista näkökulmista.

Laukkanen nostaa esiin muun muassa arvojen vaikutuksen abortin oikeellisuuden määrittelyyn. Laukkasen puheessa hyödynnetään paljon retorisesti latautunutta kieltä, sillä hän esittää väitteen siitä, että ihmisten arvomaailma ei rakentuisi ”enää yhtään millekään”, jos aborttia pidetään eettisesti oikeana ratkaisuna. Argumenteista käy vahvasti ilmi Laukkasen mielipide abortista, sillä hän puhuu kummassakin argumentissaan elämän ja lasten ”tuhoamisesta”, viitaten tuhoamisella aborttitoimenpiteeseen. Laukkasen retoriikka on tyypillistä aborttikeskusteluille, sillä myös O’Rourke (2016) on havainnut lasten tuhoamisen diskurssin, jonka mukaan aborttia ei kuvailla sikiön lopettamisena, vaan lapsen tai vauvan tappamisena. O’Rourke tekee huomion kielen vaikutuksista abortin määritelmään, sillä esimerkiksi lapsesta puhuminen abortin yhteydessä vahvistaa kuvaa syntymättömän lapsen ihmisyydestä, toisin kuin lääketieteellistä sikiön käsitettä hyödynnettäessä. (O’Rourke 2016, 40). Retorisilla valinnoilla on siis vaikutusta siihen, minkälaista kuvaa abortista luodaan toimenpiteenä. Esimerkiksi Laukkasen käyttämä ilmaus ”lapsen tuhoaminen” ei viittaa enää lääketieteelliseen toimenpiteeseen, vaan ennemmin lapsen murhaamiseen. Suostuttelun keinoista pathos näyttäytyykin vahvasti osana Laukkasen tunnepitoisia argumentteja.

Laukkasenkin puheenvuorossa esiin nousseet arvot näkyvät myös osana lakiuudistusta puoltavien kansanedustajien argumentointia. Näkökulma on kuitenkin toinen, sillä puoltavissa puheenvuoroissa esitetään paljon havaintoja aborttilakiuudistuksen tarpeellisuudelle vanhentuneiden arvojen vuoksi:

”Meidän nykyinen aborttilainsäädäntömme on 50 vuotta vanha mutta arvomaailmaltaan kyllä ainakin 200 vuotta vanha.” (Eva Biaudet, r)

”Toiseksi on myös jokseenkin fakta, että arvot ja asenteet ovat muuttuneet 50 vuodessa. Naisten asema on parantunut ja tietämys ja ymmärrys ihmisten itsemääräämisoikeudesta on kehittynyt paljon.” (Mai Kivelä, vas)

Niin Suomen ruotsalaisten kansanpuolueen Eva Biaudet kuin vasemmistoliiton Mai Kiveläkin kritisoivat argumenteissaan vanhan aborttilain arvomaailmaa, sillä heidän mukaansa yhteiskunnalliset arvot ovat kokeneet paljon kehitystä sen jälkeen, kun aborttilaki on vuonna 1970 hyväksytty. Aborttilain uudistus tulisi edellä mainittujen argumenttien mukaan tarpeeseen, jotta aborttilain ilmentävät arvot saadaan vastamaan nykypäivän tilannetta. Retorisena keinona kummassakin argumenteissa hyödynnetään vuosilukuja arvojen vanhentumista kuvatessa. Biaudetin mukaan aborttilainsäädännön arvot eivät kuvasta edes 1970-lukua, jolloin viimeisin aborttilaki on tullut voimaan, vaan arvot ovat jopa 200 vuotta vanhoja. Kivelä tuo sen sijaan ilmi kuluneen pitkän ajanjakson viitattaessaan 50 vuoteen, jotta tapahtuneen arvojen kehityksen pitkä aikaväli konkretisoituu.

Arvojen lisäksi puoltavissa argumenteissa otetaan kantaa yksilön oman tahdon toteutumiseen. Aborttia kuvataan argumenteissa toimenpiteenä, jonka perustelut ovat henkilökohtaisia:

”Raskaus ja sen keskeyttämisspätös sekä niihin johtaneet syyt ovat henkilökohtaisia, eikä lääkäri ole aina oikea taho arvioimaan, ovatko kunkin yksilön syyt päteviä tai eivät.” (Veronika Honkasalo, vas)

”On hyvin vaikea ymmärtää, miten kukaan muu – aviomies, puoliso tai perheen miespuolinen pää tai viranomainen, poliisi tai lääkäri – voisi paremmin arvioida, mikä naisen elämässä on parasta.” (Eva Biaudet, r)

Vasemmistoliiton Honkasalo ja ruotsalaisen kansanpuolueen Biaudet keskittyvät argumenteissaan näkökulmaan, jonka mukaan ainoastaan raskaudenkeskeytykseen hakeutunut nainen pystyy määrittelemään sen, mikä on hänelle oikea ja paras mahdollinen ratkaisu. Näin ollen lääkärit eivät välttämättä olisi samaa mieltä abortin oikeellisuudesta, jos lääkäri ei esimerkiksi kykenisi ymmärtämään toisenlaista arvomaailmaa. Tyypillisesti lääkärin vastaanotolle mennään kuulemaan lääkärin suositus toimenpiteille, mutta Honkasalon kuvauksen perusteella aborttiprosessissa lääkärin vastaanotolle mennään kuulemaan, ovatko omat syyt tarpeeksi päteviä abortin saadaksesen. Koska aborttipäätökseen voivat vaikuttaa erilaiset arvot ja eettiset näkökulmat, aborttiprosessi näyttäytyykin poikkeuksellisena lääketieteellisenä toimenpiteenä.

Keskustelu vastustavien ja puoltavien argumenttien välillä vaikuttaa jakaantuvaan lakiuudistusta vastustavien argumenttien yleisluontoisempaan keskusteluun sekä puoltavien tulevaisuuskeskeiseen ajatteluun. Vastustavat argumentit vetoavat ihmisen elämän arvoon, kun taas puolustavissa argumenteissa tavoitellaan arvomaailman päivytystä nyky maailman arvoja ja tilanteita vastaavaksi.

5.2.3 Uskonto

Moraalidiskurssiin sisältyvä kolmas näkökulma on uskonto. Uskonto näyttäytyy tyypillisesti merkityksellisenä osana aborttikeskustelua, koska omalla uskonnollisella katsomuksella on usein vaikutusta siihen, miten aborttiin suhtaudutaan esimerkiksi sen moraalisuutta määriteltäessä (Silber Mohamed 2018, 482). Tässä tutkimusaineistossa uskonto näyttäytyi argumentaation osana ainoastaan vastustavien argumenttien kohdalla. Mustosen ym. (2017, 9) mukaan uskonnolliset argumentit ovat osa aborttilakikeskustelua Suomessa – argumenteissa vedotaan muun muassa kristinuskon Jumalaan, synteihin sekä muihin uskonnollisiin näkemyksiin. Vastaavanlaisia havaintoja nousee esiin juuri aborttilakiuudistusta vastustavista puheenvuoroista, sillä suurimmassa osassa uskontoon liittyviä puheita joko mainitaan kristinuskon tai siihen liittyviä aiheita. Keskustan Mikko Kinnusen puheenvuorot ovat hyvä esimerkki niistä puheista, joissa kristinuskon tuodaan esiin omana mainintanaan:

”Kristillisestä näkökulmasta kaikki elämä on Jumalan luomana pyhää ja arvokasta alkuketästä viimeiseen henkäykseen saakka.” (Mikko Kinnunen, kesk)

”Syntymä ja kuolema ovat Luojan kädessä.” (Mikko Kinnunen, kesk)

Puheenvuoroissaan Kinnunen tuo esiin kristinuskon Jumalan roolin ja sen vaikutuksen ihmisten elämään. Hänen katsomuksensa mukaan Jumala on ainoa taho, jonka vaikutusvaltaan elämä ja siitä määrääminen sisältyy. Kinnunen käyttää myös uskontoihin liittyvää retoriikkaa puheenvuorossaan, kun hän vetoaa elämän pyhyyteen. Kyseinen ilmaus herättää mielikuvan Jumalan luoman elämän suojelusta – elämää tulisi siis suojella sen vuoksi, että se on Jumalan luomaa ja näin ollen ”pyhää ja arvokasta”. Aborttikeskustelun kontekstissa Kinnusen argumenteista on pääteltävissä, että ihmisillä ei tulisi olla valtaa vaikuttaa syntymään tai kuolemaan – tällöin myös abortti näyttäytyy moraalittomana ja kiellettynä toimenpiteenä, koska abortissa raskaana olevalla henkilöllä on päätösvalta syntymättömän lapsen elämään. Abortti ilmenee siis ikään kuin vastakohtaisena toiminta sille, miten Kinnusen mukaan kristillisestä näkökulmasta tulisi toimia, eli suojella kaikkea elämää. Kyseinen näkemys elämän suojelemisesta nivoutuu yhteen ihmisyyden teeman kanssa, sillä ihmisyyden nähdään määrittävän usein myös suojelun tarpeen elämälle.

Samankaltaisen näkemyksen Kinnusen kanssa jakaa myös perussuomalaisten Toimi Kankaanniemi, jonka puheenvuorossa ihmisyyden ja elämän alun määrittely yhdistyy uskonnolliseen retoriikkaan:

”Elämän alku ei ole sopimusasia. Jos olisi, niin kysyisin, mikä se olisi ja millä perusteella se määräytyisi. Mielestäni on aivan selvä asia, että se alkaa hedelmöityksestä, ja tällä perusteella elämän tuhoaminen on väärin elämän pyhyttä ja sen kunnioitusta kohtaan.” (Toimi Kankaanniemi, ps)

Puheenvuoronsa alussa Kankaanniemi ottaa kantaa ihmisyyden näkökulman kohdalla esiin tulleeseen kysymykseen elämän alun ajankohdan määrittelystä. Hänen mukaansa elämä alkaa hedelmöityksestä, jolloin myös abortin voidaan katsoa sisältyvän Kankaanniemen kuvaamaan ja kristillisesti moraalittomana nähtyyn ”elämän tuhoamiseen”. Kankaanniemi vetoaa Kinnusen tavoin kristillisen retoriikan avulla elämän pyhyyteen, sillä hänen katsomuksensa mukaan elämää tulee kunnioittaa sen pyhyden vuoksi. Näin ollen elämän pyhyys toimii yleisenä uskonnollisena argumenttina sille, miksi aborttilainsäädäntöä ei tulisi laajentaa aiemmasta. Toisin kuin aikaisemmissa Kinnusen puheenvuoroissa, Kankaanniemen puheessa ei suoraan mainita kristinuskoa, vaikkakin sen sisältöjä kuvataan pyhyiden määritelmän kautta.

Lakiuudistusta vastustavissa puheenvuoroissa nähdään myös muita kristinuskoon sisältyviä käsitteitä, kun Valta kuuluu kansalle -puolueen Ano Turtiainen viittaa yhteen kristinuskon keskeisimmistä ohjenuorista, eli kymmeneen käskyyn. Jälkimmäisessä argumentissaan Turtiainen vetoaa myös toiseen kristinuskon käsitteeseen, siunaukseen.

”Viides käsky kuuluu: älä tapa.” (Ano Turtiainen, vkk)

”Väitän, että jo tähän mennessä käytössämme ollut löyhä lainsäädäntö abortteihin liittyen on yksi merkittävä syy sille, että meiltä on viety siunaus pois, ja siksi yhteiskuntamme ja ihmiset voivat huonosti.” (Ano Turtiainen, vkk)

Kymmenen käskyä toimii yhtenä kristinuskon kulmakivistä, muodostaen omalta osaltaan kristillistä moraalikäsitystä. Myös Turtiainen vaikuttaa argumenttinsa perusteella soveltavan kymmentä käskyä aborttilakiin mainitessaan viidennen käskyn. Turtiainen vaikuttaa pitävän aborttia viidennen käskyn vastaisena toimintana, sillä aikaisemmin puheessaan hän tuo esiin sikiön elämän alkavan jo hedelmöityksestä. Näin ollen abortti voidaan nähdä toimenpiteenä, jossa ”tapetaan” sikiö. Jälkimmäisessä kommentissaan Turtiainen syyttää aborttilainsäädäntöä yhteiskunnan ja ihmisten ongelmista, vedoten siihen että ”meiltä on viety siunaus pois”. Kyseisen argumentin perusteella voidaan tulkita, että Turtiainen vaikuttaa yhdistävän oman uskonnollisen näkemyksensä ympäröivän maailman toimintaan ja tapahtumiin. Turtiaisen argumentissa on nähtävissä myös aiemmin esiteltyjen Kinnusen kommenttien kaltainen kristinuskolle tyypillinen näkemys Jumalasta, jolla on vaikutusvaltaa ihmisten elämään. Ihmisiltä ”viedyn siunauksen” perusteella voidaan päätellä, että abortti ei olisi Jumalan tahdon mukaista toimintaa.

Kiinnostavaa uskonnon näkökulman kohdalla on se, miten pieni rooli uskonnolla on aborttilakikeskustelun argumentaatiossa, sillä uskonto näyttyy ainoastaan lakiuudistusta vastustavissa puheenvuoroissa. Uskonnon rooli jää argumentaatiossa pienemmäksi kuin muiden moraalidiskurssin teemojen, sillä uskontoon vetoavat vain muutamien kansanedustajien, joten uskonto ei esiinny toistuvana teemana edes vastustavien puheenvuorojen kohdalla. Vaikka uskonto on tyypillisesti ollut merkityksellinen osa aborttilakikeskusteluita, uskonnon roolin pieneneminen on ollut nähtävissä myös muissa maissa, esimerkiksi Puolassa ja Irlannissa. Puolassa katolisen kirkon vaikutus aborttilakiin on ollut vahvaa, mutta yhteiskunnan sekularisaation eli maallistumisen seurauksena uskontoon pohjautuvat argumentit ovat menettäneet vakuuttavuuttaan, joten uskontoa ole hyödynnetty enää yhtä vahvasti aborttikeskusteluiden argumentoinnissa (Koralewska & Zielińska 2022, 684–685). Irlannin kehityskulku on ollut samankaltainen kuin Puolan, koska myös Irlannissa katolisuus on vaikuttanut aborttilakiin. Sekularisaation vaikutus on ollut havaittavissa myös Irlannissa erityisesti aborttilakia vastustavien puheissa, jotka ovat tyypillisesti sisältäneet myös uskonnollisia argumentteja. (de Londras & Markicevic 2018, 94). Näin ollen sekularisaatio voi olla yksi selittävä tekijä uskonnollisen argumentaation puuttumiselle myös Suomen aborttilakikeskustelun kohdalla.

5.3 Valtion vallan diskurssi

Kolmantena päädiskurssina esiintyy valtion vallan diskurssi. Kyseinen diskurssi sisältää erilaiset valtion hyödyntämisen vallankäyttöön liittyvät näkökulmat, joita ovat oikeus, biopolitiikka ja Suomen rooli. Oikeuden teema keskittyy nimensä mukaisesti

lakeihin, oikeuksiin ja asetuksiin, joista määrätään joko kyseisen valtion perustuslaissa tai valtion allekirjoittamissa kansainvälisissä sopimuksissa. Biopolitiikkaan keskittyvä teema pitää sisällään ne argumentit, joissa viitataan erilaisiin biopoliittisiin toimiin, kuten väestöpolitiikkaan, eugeniikkaan tai kansalaisten hyvinvoinnin tavoitteeseen. Viimeinen valtion vallan diskurssin sisältämistä teemoista, eli Suomen rooli, muodostuu niiden argumenttien ympärille kohdistuvat Suomen rooliin kansallisesta tai kansainvälisestä näkökulmasta sekä siihen, minkälainen Suomi on valtiona. Näin ollen argumenttien avulla luodaan kuvaa siitä, minkälainen Suomen tulisi olla sekä minkälaista roolia tai asemaa sen tulisi tavoitella muihin valtioihin verrattuna. Kaikki kolme teemaa ovat havaittavissa niin lakiuudistusta vastustavista kuin sitä puoltavistakin puheenvuoroista, joskin erilaisin näkökulmin ja painotuksin. Käyn seuraavaksi läpi kunkin näkökulman sisällön.

5.3.1 Oikeus

Aborttikeskustelu polarisoituu usein kahden eri oikeuden ympärille - raskaana olevan naisen oikeuden ja syntymättömän lapsen oikeuden (Jones & Chaloner 2007, 47). Vastakkainasettelu muodostuu tällöin niiden ihmisten välille, jotka puolustavat joko sikiön oikeutta elämään tai aborttia yhtenä naisille kuuluvana ihmisoikeutena (Mustonen ym. 2017, 6). Näin käy myös Suomen aborttilakiuudistukseen liittyvien eduskuntakeskusteluiden kohdalla, sillä aborttilakiuudistusta vastustavien kansanedustajien puheenvuoroissa vedotaan syntymättömän lapsen oikeuksiin huomattavasti enemmän kuin puoltavissa puheenvuoroissa. Toisaalta naisten oikeudet jäävät pienempään rooliin. Lakiuudistusta puolustavien puheenvuoroissa tilanne on päinvastainen, sillä kansanedustajat tuovat esiin enemmän naisten oikeuksia, joihin sisältyvät esimerkiksi oikeus omaan kehoon ja oikeus päättää omaan elämään liittyvistä asioista. Yleisesti ottaen kummankin osapuolen argumenteissa mainitaan naisten oikeudet, lasten oikeudet, itsemääräämisoikeus sekä perus- ja ihmisoikeudet. Edellä mainittujen oikeuksien lisäksi vastustavissa argumenteissa vedotaan myös isän oikeuksiin. Vaikka näennäisesti kummatkin osapuolet hyödyntävät pääosin samoja oikeuksia argumentaationsa tukena, oikeuksiin vedotaan erilaisista tarkoituksista.

Aborttilakiuudistusta puolustavissa puheenvuoroissa korostuvat yksilön oikeudet ja vapaudet. Yksilön oikeuksiin sisältyvät aborttilakikeskustelun kontekstissa muun muassa naisten oikeudet ja itsemääräämisoikeus, jotka näyttävät vahvasti osana lakiuudistusta puolustavien kansanedustajien argumentteja.

”Kenellä on oikeus määrittää minun vartalostani, minun omasta kehostani? Se oikeus kuuluu ainoastaan naiselle itselleen – hänelle, jonka keho on päätöksenteon kohteena.” (Noora Koponen, vihr)

”Pidän myös hyvänä asiana ehdotusta siitä, ettei isän kuulemisvelvoite jatkossa koskisi niitä tilanteita, joissa keskeytyksen saisi raskaana olevan pyynnöstä, sillä nykyinen

säännös estää raskaana olevan itsemääräämisoikeuden todellisen toteutumisen.” (Veronika Honkasalo, vas)

Niin vihreiden Noora Koposen kuin vasemmistoliiton Veronika Honkasalon puheenvuorojen perusteella voidaan tulkita, että itsemääräämisoikeus toteutuu täysin vain sellaisessa tapauksessa, kun ainoastaan naisella itsellään on määräys- ja päätöksentekovalta raskauden jatkumista koskien. Itsemääräämisoikeus on myös yksi Oma-Tahto2020-kansalaisaloitteen tavoitteista, sillä lakiuudistuksella tavoitellaan tilannetta, jossa naisen oma tahto on riittävä peruste itsemääräämisoikeuden toteutumiselle. Itsemääräämisoikeudesta määrätään Suomen laissa potilaan asemasta ja oikeuksista (Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992, 2:6). Myös Koposen argumentin mukaan itsemääräämisoikeus naisen kehoon on kuuluttava ainoastaan naiselle itselleen siitä syystä, että päätöksenteko koskee juuri naisen kehoa.

Sen sijaan lakiuudistusta vastustavien kansanedustajien puheenvuoroissa naisten oikeuksiin vedotaan ainoastaan niissä tapauksissa, kun naisten oikeuksien kautta halutaan lisätä tietoutta erilaisista vaihtoehdoista abortin sijaan tai mahdollistaa riittävä harkinta-aika aborttiin liittyvään päätöksentekoon. Naisten oikeuksiin vetoaminen vastustavissa argumenteissa ei kuitenkaan poista argumenttien taustalla häilyvää kielteistä suhtautumista aborttiin, mikä on nähtävissä esimerkiksi kristillisdemokraattien Sari Tanuksen argumenteista:

”Samoin tilanteen ja eri hoitovaihtoehtojen ja niiden vaikutusten läpikäyminen on naisen itsensä kannalta tärkeää. Se on naisen oikeus ja myös olennaista, jotta nainen voisi tehdä harkitun, oman päätöksensä.” (Sari Tanus, kd)

”Me puhumme itsemääräämisoikeudesta abortin suhteen, mutta aborttihan koskettaa paljon suurempaa joukkoa kuin pelkästään naista ja sitä lasta, pientä ihmisalkua siellä kohdussa.” (Sari Tanus, kd)

Ensimmäisessä argumentissaan Tanus vetoaa naisten oikeuksiin ja itsenäiseen päätöksentekoon, mutta jälkimmäisessä argumentissaan hän kuitenkin ikään kuin peruu aiemman sanomisensa, kun hänen mukaansa itsemääräämisoikeus ei ulotukaan ainoastaan naiseen itseensä. Aiemmin puheenvuorossaan Tanus kertoo pitkän luettelon erilaisista toimijoista, jotka hänen mukaansa liittyvät naisen ja syntymättömän lapsen tavoin aborttiin liittyvään päätöksentekoon – tällaisia toimijoita ovat muun muassa lääkäri, terveydenhuollon henkilökunta sekä tulevat isovanhemmat. Tanuksen puheenvuoro antaa siis olettaa, että aborttipäätöstä tehdessään naisen tulisi huomioida päätöksen vaikutukset esimerkiksi omiin vanhempiinsa eli mahdollisiin tuleviin isovanhempiin – kyseinen näkökulma ei kuvaa siis enää pelkästään naisen oikeutta, vaan myös muiden läheisten oikeutta naisen kehossa kasvavaan lapseen.

Myös vastustavissa puheenvuoroissa tuodaan esiin naisten itsemääräämisoikeus, mutta oikeuden puolustamisen sijaan itsemääräämisoikeuden laajuutta kyseenalaistetaan.

”Mietinnössä ei ole lainkaan pohdittu, mikä on se maaginen 12. raskausviikon raja, jota ennen naisella on itsemääräämisoikeus kohdun sisällä kehittyvän lapsen elämään ja sen jälkeen taas ei ole.--- Jos kohdussa kasvavaa sikiötä ei pidetä ihmisenä vaan naisen itsemääräämisoikeuden piiriin kuuluvana kehonkappaleena, niin miksi vapaan abortin puolustajat eivät ulota sitä sitten tuota rajaa pidemmälle?” (Päivi Räsänen, kd)

Esimerkiksi Räsänen tuo suorasanaisemmin ilmi raskaana olevan naisen itsemääräämisoikeuden tulkintaan liittyviä haasteita. Räsänen näkökulman mukaan aborttilakiuudistukseen sisältyvä lääketieteellinen ja lainsäädännöllinen rajaus ennen 12. viikkoa tehtävistä aborteista ei vaikuta perustellulta tai loogiselta, jolloin myöskään naisten itsemääräämisoikeuden ulottuminen syntymättömään lapseen ei ole perusteltavissa. Naisten itsemääräämisoikeuden lisäksi myös lasten itsemääräämisoikeutta pohditaan argumenteissa, kun vastustavissa puheenvuoroissa kristillisdemokraattien Östman tuo esiin itsemääräämisoikeuden syntymättömän lapsen näkökulmasta:

”Tässä OmaTahto2020 -kansalaisaloitteessa painotetaan naisten itsemääräämisoikeutta ja oikeutta päättää omasta kehostaan. Sen sijaan puhutaan vähemmän syntymättömien lapsien itsemääräämisoikeuksista. Onko syntymättömällä lapsella oikeus päättää omasta kehostaan?” (Peter Östman, kd)

Östmanin puheesta ei ilmene, mitä mieltä hän on itsemääräämisoikeuden ulottumisesta syntymättömälle lapselle, mutta hän kuitenkin tuo ilmi, että kohdussa kehittyvän lapsen itsemääräämisoikeudesta tulisi puhua nykyistä enemmän. Joidenkin näkemysten mukaan itsemääräämisoikeuden tulisi ulottua raskaana olevan henkilön lisäksi myös syntymättömälle lapselle, jolloin kehollisen autonomian vuoksi muilla ei olisi oikeutta määrätä myöskään lapsen kehoa koskevista päätöksistä. Syntymättömän lapsen itsemääräämisoikeus on kuitenkin haasteellisesti määritettävissä, koska kohdussa lapsi ei ole vielä kehittänyt kykyä kommunikoida, jolloin lapsi ei pystyisi kuitenkaan puhumaan oikeuksiensa puolesta tai ilmaisemaan omaa tahtoaan. Itsemääräämisoikeuden ulottuvuus on näin ollen monitahoinen ja haasteellisesti määritettävissä.

Vastustavissa puheenvuoroissa pohditaan itsemääräämisoikeutta myös yleisemmällä tasolla osana lakiuudistusta, kun keskustan Mikko Kinnunen ja Valta kuuluu kansalle -puolueen Ano Turtiainen ottavat kantaa itsemääräämisoikeuteen ja sen toteutumiseen.

”Lain tulisi turvata aborttia harkitsevalle kaikki tieto eri vaihtoehdoista, myös adoptiosta. Vain silloin voidaan puhua vapaasta tahdonmuodostuksesta.” (Mikko Kinnunen, kesk)

”Käsillä olevat kansalaisaloite ja valiokunnan mietintö tarjoavat molemmat vain teknisiä helpotuksia abortille. Niissä lapsen surmaaminen kohtuun osana tietynlaista elämäntyyliä esitetään itsemääräämisoikeutena.” (Ano Turtiainen, vkk)

Kinnusen argumentti antaa olettaa, että abortti olisi vapaan tahdon mukainen päätös vain niissä tapauksissa, kun raskaana olevalle henkilölle on annettu tietoa myös muista vaihtoehdoista abortin lisäksi. Näin ollen Kinnunen katsoo argumentissaan

tiedon ja sen saavutettavuuden olevan suoraan yhteydessä itsemääräämisoikeuteen ja sen toteutumiseen. Vaikka argumentissa ei suoraan ilmaista kielteistä mielipidettä abortista, viittaus adoptioon voidaan nähdä vihjauksena siitä, että abortti ei aina olisi Kinnusen mielestä oikea vaihtoehto, jos tarjolla olisi myös adoption mahdollisuus. Kinnuseen ja muihin oikeuden näkökulman kohdalla mainittuihin kansanedustajiin verrattuna Turtiainen suhtautuu itsemääräämisoikeuteen eri tavalla, koska hänen mielestään abortti ei sisälly osaksi itsemääräämisoikeutta. Hän käyttää argumentissaan verbiä "esittää", joka luo kuvan siitä, että abortti vain vaikuttaa olevan osa itsemääräämisoikeutta, mutta ei todellisuudessa ole sitä. Turtiainen hyödyntää argumentissaan tunteisiin vetoavaa retoriikkaa eli pathosta abortista puhuessaan, kun hän kutsuu aborttia "lapsen surmaamiseksi kohtuun". Puheenvuorosta ei käy ilmi, minkälaiseen elämäntyyliin Turtiainen näkee abortin kuuluvan, mutta hänen hyödyntämänsä kielteisen retoriikan perusteella voidaan tulkita, että elämäntyyli ei ole ihailtava tai Turtiaisen hyväksymä.

Naisten oikeuksien ja yksilön itsemääräämisoikeuksien ohella lapsen oikeudet liittyvät vahvasti osaksi aborttilakikeskustelua erityisesti lakiuudistusta vastustavien kansanedustajien puheissa. Kuitenkin myös lakiuudistuksen puolesta puhuvat kansanedustajat tuovat esiin lapsen oikeudet argumenteissaan, tosin erilaisesta näkökulmasta:

"Jokaisella lapsella tulisi olla oikeus syntyä toivottuna, ja jokaisella tulisi olla mahdollisuus toteuttaa toiveensa itselleen sopivasta lapsiluvusta." (Saara-Sofia Sirén, kok)

"Tässä keskustelussa ehkä vähän mennään ojasta allikkoon, kun nostetaan lasten oikeuksia keskiöön. Ilman muuta lasten oikeuksista puhuminen on hyvin tärkeää. -- Mutta nyt me keskustelemme naisten itsemääräämisoikeudesta, kun me keskustelemme aborttilainsäädännön päivityksestä ja siitä, onko naisella oikeus päättää itse omasta kehostaan ja siitä, rajoitetaanko me sitä oikeutta." (Noora Koponen, vihr)

Kokoomuksen Saara-Sofia Sirén tuo puheessaan esiin yllättävän näkökulman lapsen oikeuksista, sillä hänen mukaansa lapsen oikeuksiin kuuluu myös oikeus syntyä toivottuna. Sirénin argumentti lapsen oikeuksista poikkeaa selvästi muista esiintuoduista oikeuksista senkin vuoksi, että lakiuudistusta puoltavat puheet eivät edellä mainittujen kahden puheenvuoron lisäksi nosta lapsen oikeuksia ollenkaan esiin. Koponen ei esimerkiksi omassa puheessaan edes tuo lapsen oikeuksia esiin, vaan pikemminkin sivuuttaa lapsen oikeudet vähemmän tärkeinä naisten itsemääräämisoikeuteen verrattuna. Koponen antaa ymmärtää argumentillaan, että lapsen oikeudet eivät edes kuuluisi osaksi aborttilakikeskustelua, sillä hänestä keskustelussa "mennään ojasta allikkoon" lapsen oikeuksista puhuttaessa. Myös Sirénin argumentti keskittyy puoliksi muiden kuin lasten oikeuksiin, sillä hän tuo esiin oikeuden päättää omasta lapsiluvustaan. Sekä Sirénin että Koposen argumentit luovat kuvaa aborttilakikeskustelusta, jossa lapsen oikeuksille ei ole tilaa, sillä niitä ei nähdä relevanttina osana keskustelua.

Toisenlaisen näkökulman lasten oikeuksiin tarjoaa keskustan Pekka Aittakumpu lakiuudistusta vastustavissa argumenteissa. Hän puolustaa argumentissaan syntymättömän lapsen oikeuksia kansainväliseen ihmisoikeussopimukseen vedoten:

”YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan lapselle kuuluu lain suoja ennen ja jälkeen syntymän.” (Pekka Aittakumpu, kesk)

Argumentissa näyttävät siis myös oikeudet, jotka kuuluvat osaksi muun muassa kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia sekä Suomen valtion lakipykäliä. Tällaisia oikeuksia ovat esimerkiksi perus- ja ihmisoikeudet. Ihmisoikeuksiin sisältyvät muun muassa oikeus elämään ja oikeus omaan kehoon (YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus, 1948). Sekä vastustavissa että puoltavissa puheenvuoroissa vedottiin edellä mainittuihin perusoikeuksiin sekä ihmisoikeuksiin, mutta lakeja hyödynnettiin eri tavoin argumentoidessa oman agendan puolesta. Aittakumpuun verrattuna erilaisen näkökulman kansainvälisiin sopimuksiin tarjoavat lakiuudistusta puolustavat argumentit, joissa abortin nähdään olevan yksi perusoikeuksista. Näin ollen abortin tulisi olla kaikille saatavilla ja kaikkien saavutettavissa.

”Arvoisa puhemies! Kansainvälisten terveysjärjestöjen laatiman seksuaalioikeuksien julistuksen mukaan kaikilla tulee olla oikeus turvalliseen aborttiin.” (Mai Kivelä, vas)

”Olen saanut valita sen, että minun kehoni on kantanut ja synnyttänyt kaksi rakasta lasta, joiden äiti saan tänä päivänä olla, eikä tuon valinnan tule olla yhdenkään naisen etuoikeus, vaan sen tulee olla joka ikisen naisen perusoikeus.” (Noora Koponen, vihr)

”Haluan muistuttaa, että oikeus vapaaseen ja turvalliseen raskaudenkeskeytykseen on keskeinen osa seksuaali- ja lisääntymisterveyttä ja -oikeuksia sekä naisten kehollista itsemääräämisoikeutta vahvistavaa toimintaa. Seksuaali- ja lisääntymisterveys ja -oikeudet mukaan lukien oikeus aborttiin ovat kansainvälisten sopimusten tunnustamia ihmisoikeuksia.” (Noora Koponen, vihr)

Aborttilakiuudistusta puolustavien kansanedustajien puheissa mainittiin useampaan otteeseen abortin olevan ihmisoikeus, minkä yhteydessä retorisenä keinona hyödynnettiin auktoriteettia – eli tässä tapauksessa kansainvälisiin sopimuksiin – vetoamista. Kansainväliset ihmisoikeusjärjestöt toimivat vakuuttavana auktoriteettina, koska niiden sopimukset sitovat myös aborttilakiuudistusta vastustavia osapuolia. Kansainväliset sopimukset toimivat tässä tapauksessa ikään kuin muistutuksena vastapuolelle siitä, että Suomessa tehtävä päätöksenteko ei voi tapahtua tyhjiössä, huomioimatta Suomen allekirjoittamia sopimuksia.

Poikkeuksena aiempiin yhteneviin oikeuden näkökulmiin, vastustavissa puheenvuoroissa vedotaan myös isän oikeuksiin, jotka jäivät täysin huomioita puoltavissa argumenteissa. Kuitenkin isän oikeuksista puhuminen ja niiden puolustaminen aborttilakikeskusteluissa on voimistunut viime vuosikymmenten aikana (Jones & Chaloner 2007, 46). Eduskunnan aborttilakikeskustelussa isän oikeuksiin ottavat kantaa esimerkiksi keskustan Pekka Aittakumpu sekä Jukka Mäkyne ja Toimi Kankaanieni perussuomalaisista:

”Naisen raskaaksi tuloon tarvitaan aina myös miehen sukusoluja. Uuden elämän alkamiseen tarvitaan nainen ja mies. Isyys on miehen elämässä suurimpia, vaikuttavimpia asioita. Siihen kuuluu paitsi oikeuksia myös suuri vastuu. Sekä isän että äidin kuuleminen on tärkeää.” (Pekka Aittakumpu, kesk)

”Lasta tehdessä tarvitaan sekä mies että nainen, mutta aborttipäätökseen riittää pelkätään naisen oma tahto. Tasa-arvon näkökulmasta voi myös miettiä, missä ovat tulevan isän oikeudet.” (Jukka Mäkyne, ps)

”Totean vielä sen, että tällä syntyvällä lapsella on oikeus elämään, niin kuin edustaja Mäkeläkin tuossa juuri kertoi, olen aivan samaa mieltä. Olen myös vakavasti sitä mieltä, että isää pitää kuulla aina, kun se on mahdollista, abortin yhteydessä. Isä on kuitenkin sen lapsen tietynlainen omistaja, tai jos nyt omistaja on väärä sana, niin kuitenkin hän on siinä vastuussa, ja näin ollen on ihan kohtuullista, että menetellään isää kuullen ja suojellaan elämää sen alusta sen loppuun asti.” (Toimi Kankaanniemi, ps)

Vaikka Aittakumpu, Mäkyne ja Kankaanniemi puolustavat samaa oikeutta, eli isän oikeutta aborttiprosessissa, heidän argumenttiansa näkökulmat kuitenkin eroavat toisistaan. Esimerkiksi Aittakumpu rakentaa argumenttissaan kuvaa isyydestä vastuullisena ja merkityksellisenä elämäntehtävänä, jonka sisältyy erilaisia oikeuksia. Aittakumpu luo isyydestä ja sen merkityksestä osittain utopistisenkin kuvan, sillä kaikille isyys ei välttämättä ole yhtä merkityksellistä eivätkä kaikki suhtaudu isän rooliin yhtä vastuullisesti. Vetoaminen vastuullisuuteen saa isän puolesta argumentoinnin vaikuttamaan uskottavammalta. Aittakummun lisäksi myös Mäkyne vetoaa isän oikeuksien kohdalla siihen, että miehellä tulisi olla oikeuksia syntymättömään lapseen, koska miehet ovat naisten ohella yhtä merkityksellisessä roolissa uuden elämän syntymisen kohdalla. Mäkyne näkökulma on kuitenkin erilainen kuin Aittakummun, sillä Mäkyne vetoaa argumenttissaan tasa-arvoon. Tasa-arvoon vetoaminen vaikuttaa tapahtuvan kuitenkin vain silloin, kun se sopii agendaan eli tässä tapauksessa aborttilakiuudistuksen ehdottamien muutosten vastustamiseen, koska Mäkyne ei kuitenkaan vetoa tasa-arvoon esimerkiksi naisten itsemääräämisoikeuden tai saavutettavampien terveydenhuollon palveluiden kohdalla. Myös Kankaanniemi puolustaa isän oikeuksia, mutta hänen tarjoamansa perustelut oikeuksille eroavat edellä mainituista Aittakummun ja Mäkyne argumenteista. Kankaanniemen näkemyksen mukaan oikeudet pohjautuvat siihen, että isä on ”lapsen tietynlainen omistaja”. Kiinnostavaa argumentissa on se, että pelkkä isän rooli ei vaikuta näyttäytyvän äidin roolin rinnalla tarpeeksi vakuuttavana, kun Kankaanniemi kokee tarpeelliseksi kuvailla isän ja lapsen välistä suhdetta juuri omistajuussuhteena.

5.3.2 Biopolitiikka

Aborttikeskusteluun usein liitetyt biopoliittiset teemat nousevat esiin myös tästä aineistosta, sekä lakiuudistusta vastustavien että sitä puoltavien puheista. Huomionarvoista on se, että vastustavissa puheenvuoroissa biopoliittinen diskurssi näkyy mer-

kittävämmiin kuin osana puoltavia puheita. Lakiuudistusta puoltavat tarjoavat argumenteillaan kolme näkökulmaa biopoliittiseen teemaan, joista ensimmäinen on Suomen kansalaisten hyvinvoinnin parantaminen, toinen lapsiystävällisen yhteiskunnan tavoittelu väestöpolitiikan avulla ja kolmas adoptiomahdollisuudesta tiedottaminen. Lapsiystävällisyys ja tieto adoptiosta kuuluvat myös lakiuudistukseen kielteisesti suhtautuvien puheenvuoroihin, mutta näiden lisäksi argumenteissa esiintyy myös muita biopoliittisia näkökulmia, kuten väestöpolitiikka syntyvyyden lisäämiseksi sekä eugeniikan vastustaminen.

Ensimmäisessä puolustavien puheenvuorojen biopoliittisessa näkökulmassa keskitytään tavoittelemaan kansalaisten yleisen hyvinvoinnin parantamista:

”Perustuslaki asettaa julkiselle vallalle velvollisuuden turvata jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut sekä edistää väestön terveyttä.” (Veronika Honkasalo, vas)

”Tätä keskustelua meidän pitää jaksaa käydä, hakea niitä perusteluja ja miettiä, miten me parannamme suomalaisten hyvinvointia jatkossakin ja myöskin mahdollistamme sitten tällaisen lainsäädännön syntymisen.” (Jouni Ovaska, kesk)

Biopoliittikkaan sisältyy ajatus valtion toteuttamasta väestön elämän hallinnasta, tavoitteenaan kansalaisten elämästä ja hyvinvoinnista huolehtiminen (Foucault 2010, 102; Dean 2010, 117). Samankaltainen biopoliittinen tavoite välittyy myös edeltävistä Honkasalon ja Ovaskan puheista, sillä molemmat heistä puhuvat aborttikeskustelun yhteydessä Suomen kansalaisten hyvinvoinnin edistämisestä. Aborttilain uudistuksella voidaan siis katsoa puoltavien argumenttien perusteella olevan yhteiskunnallista hyötyä, jolloin aborttilain uudistus näyttäytyy perusteltuna myös esimerkiksi kansanterveydellisestä näkökulmasta.

Biopoliittiseen ajatteluun yhdistyy myös eugeniikka eli rotupuhtaus, jonka tavoitteena on ollut vaikuttaa siihen, mitkä ihmisryhmät voivat lisääntyä, jotta ihmisrodusta kehittyisi paras mahdollinen versio (Meehan 1998, 76). Eugeniikka näkyi osana lakiuudistusta vastustavia puheenvuoroja, joissa suhtauduttiin kielteisesti aborttiin sen vuoksi, että aborttilaki mahdollistaa eugeniikan tavoittelun:

”On surullista, että vammaiseksi tai sairaaksi epäillyn lapsen elämän voi päättää viikolle 24 asti. He ovat hyvin eriarvoisessa asemassa kuin muut, vaikka lääketiede on kehittynyt sillä tavalla, että sitäkin nuoremmat keskukset voidaan pelastaa.” (Pekka Aittakumpu, kesk)

”Nämä vammaisuusperusteet kohdistuvat valtaosin huomattavasti lievempiin tilanteisiin, kuten Downin syndroomaa sairastaviin lapsiin. Heistä tällä hetkellä yli puolet abortoidaan. Onhan se melkoista eugeniikkaa.” (Päivi Räsänen, kd)

Edeltävissä argumenteissa Aittakumpu ja Räsänen kiinnittävät huomiota aborttilakiin sisältyviin perusteisiin, joiden mukaan abortti voidaan sallia poikkeuksellisesti 24. raskausviikolle asti niissä tapauksissa, kun syntymättömän lapsen epäillään syntyvän kehitysvammaisena tai vakavasti sairaana. Kyseinen tilanne noudattaa biopoliittikalle

tyypillistä eugeenista ajattelua, koska vastaavista syistä tehtyjen aborttien avulla voidaan pyrkiä vaikuttamaan myös ihmisten ominaisuuksiin ja niiden periytymiseen. Argumenteista voidaan tulkita, että Aittakumpu ja Räsänen vastustavat aborttilakiuudistusta siitä syystä, että abortin saatavuuden helpottumisen seurauksena myös eugeenisin perustein abortointi olisi helpompaa. Toisaalta Aittakummun ja Räsänen kielteisen suhtautumisen ei voida yksiselitteisesti katsoa kohdistuvan vain lakiuudistukseen, sillä myös vanhan lain mukaan abortti on ollut mahdollinen niissä tapauksissa, joissa syntymättömän lapsen epäillään olevan vammaisen tai vakavasti sairas (Laki raskauden keskeyttämisestä 239/1970, 1§).

Eugeniikka sisältyy osaksi väestöpolitiikkaa, joka nousee myös omana biopoliittisen diskurssin sisältönään esiin lakiuudistusta vastustavien puheenvuoroista. Perussuomalaisen Toimi Kankaanniemen ja Jani Mäkelän mielestä aborttilaissa tulisi ottaa huomioon Suomen heikentyvä väestöllinen tilanne:

”Nyt siis meillä ei ole ollut enää viime vuosikymmeninä sosiaalisia perusteita sille, että on tehty valtavat määrät abortteja. Ja kun näin on tehty ja se on laillistettu aikanaan, niin siitä on seuraus. Siitä on se seuraus, että meidän suurten ikäluokkien, 40–50-luvulla syntyneiden, kohtalona on se, että meillä ei ole hoitajia, kun me olemme omat hoitajamme hävittäneet tästä kansan keskuudesta. Väestöpyramidi on heittänyt kupperiä, ja eteen tulee siis se tilanne, että meillä on väestöpolitiikka todella huonossa mallissa.” (Toimi Kankaanniemi, ps)

”Tämähan on melkoinen tabu tässä yhteiskunnassamme, miten aborttioikeus on vaikuttanut syntyvyyteen ja lapsilukuun Suomessa. Ja ei ole kenties kovin korrektaa mutta kuitenkin ehkä hyvin aiheellista kysyä, ovatko suuret ikäluokat ja heidän jälkeläisensä abortoineet omat hoitajansa.” (Jani Mäkelä, ps)

Kankaanniemi ja Mäkelä nostavat kumpikin esiin syntyvyyden laskuun liittyvän väestörakenteen muutoksen, jonka seurauksiin he katsovat kuuluvan myös Suomen hoitajapulaa. Näin ollen heidän argumenteistaan voidaan tulkita, että abortit ovat olleet liian helposti saatavilla sosiaalisten perusteiden vuoksi, jolloin Suomen heikko väestönkasvu on ollut aborteista johtuvaa. Niin Kankaanniemi kuin Mäkeläkin hyödyntävät argumenteissaan tunteita herättävää retoriikkaa, sillä kumpikin heistä puhuu erilaisten kielellisten valintojen avulla hoitajien vähäisestä lukumäärästä nyky-Suomessa. Kankaanniemen mukaan ”olemme omat hoitajamme hävittäneet tästä kansan keskuudesta”, kun taas Mäkelä pohtii puheessaan ”ovatko suuret ikäluokat ja heidän jälkeläisensä abortoineet omat hoitajansa”. Kielellisenä valintana metaforat luovat kuvaa tilanteesta, jossa hoitajat olisi konkreettisesti abortoitu – ajatus on jo itsessään tunteita herättävä ja shokeeraavakin, jota sekä Kankaanniemi että Mäkelä todennäköisesti puheillaan tavoittelivat.

Väestöpolitiikan kohdalla niin puoltavissa kuin vastustavissakin argumenteissa tuotiin esiin lapsiystävällisen yhteiskunnan tavoittelu. Puheenvuoroissa ei määritelty mitään lapsiystävällisellä yhteiskunnalla tarkoitetaan, mutta se näyttäytyy muun muassa osana Mannerheimin Lastensuojeluliiton vuoden 2024 tavoitetta, jossa Suomesta tavoitellaan lapsiystävällistä yhteiskuntaa. Mannerheimin lastensuojeluliiton eli

MLL:n (2024) mukaan lapsiystävällisessä yhteiskunnassa lapsen etu ja hyvinvointi on aina prioriteettina. Yhtenäisistä teemoista huolimatta aborttioikeutta vastustavat sekä sitä puoltavat lähestyivät lapsiystävällisen yhteiskunnan tavoittelua hieman erilaisista näkökulmista. Esimerkiksi lakiuudistuksen puolesta argumentoivan vihreiden Inka Hopsun puheenvuorossa luodaan yleisempää väestöpoliittista linjausta Suomeen:

”Ja kun täällä salissa pohditaan ja yhdessä etsitään ratkaisuja Suomen vähenevään lapsimäärään, siihen löytyvät ratkaisut muualta kuin aborttioikeuden rajaamisesta: pidetään parempaa huolta tänne syntyneistä lapsista, rakennetaan lapsiystävällistä yhteiskuntaa.” (Inka Hopsu, vihr)

Hopsun näkökulman mukaan väestöpolitiikan keskiössä tulisi olla lapsiystävällisyys. Lapsiystävällinen yhteiskunta on Hopsun mukaan ratkaisu Suomen väestörakenteen muutoksiin, kuten syntyvyyden vähenemiseen. Hopsu ei määrittele puheenvuoronsa aikana sitä, mitä hän tarkoittaa lapsiystävällisyydellä, mutta tavoitteena vaikuttaa olevan ainakin lasten aseman parantaminen, sillä Hopsu viittaa argumentissaan jo syntyneistä lapsista huolehtimiseen. Myös lakiuudistusta vastustavan perussuomalaisten Toimi Kankaanniemen puheessa mainitaan Hopsun tavoin lapsiystävällisen yhteiskunnan tavoittelu. Kuitenkin yhtenäisestä lapsiystävällisestä väestöpoliittisesta näkemyksestä huolimatta vastustavissa argumenteissa nousi esiin kielteinen suhtautuminen aborttilakiin:

”Meidän pitää olla lapsiystävällisiä ja laatia mieluummin väestöpoliittinen ohjelma, jolla lapsia saadaan lisää, kuin lainsäädäntöä, jolla niitä tuhoetaan.” (Toimi Kankaanniemi, ps)

Kankaanniemen näkökulma lapsiystävällisyyteen on täysin erilainen puoltaviin argumentteihin verrattuna, sillä Kankaanniemi näkee aborttilain olevan lapsiystävällisen väestöpolitiikan vastainen. Hän käyttää puheessaan tunteisiin vetoavaa, voimakasta kieltä puhuessaan lasten tuhoamisesta. Hänen mukaansa Suomessa tulisi tehdä täysin päinvastaista politiikkaa nykyisen aborttilainsäädännön muutosten sijaan. Voidaan siis tulkita, että Kankaanniemi vaikuttaa kaipaavan väestöpoliittiseen ohjelmaan aborttilain sijaan sellaisia säädöksiä, jotka lisääisivät syntyvyyttä. Jää kuitenkin epäselväksi, minkälaisia toimia syntyvyyden lisäämiseksi Kankaanniemi kaipaa, koska hän ei maininnut mitään konkreettisia esimerkkejä argumenttinsa yhteydessä.

Niin lakiuudistusta puoltavissa kuin vastustavissakin puheenvuoroissa nostetaan esiin myös adoption mahdollisuus vaihtoehtoisena toimena abortin sijaan. Adoption voidaan katsoa myös osaksi biopoliittisia tavoitteita, sillä adoption avulla syntyvyyden laskua pystytään estämään. Esimerkiksi kokoomuksen Saara-Sofia Sirén keskittyy uudistusta puolustavassa puheenvuorossaan aborttiin hakeutuvan tuen tarpeeseen ja sitä kautta adoptiomahdollisuudesta tiedottamiseen:

”Olen samaa mieltä siitä, että raskauden keskeyttämistä pohtiva saattaa tarvita tukea ja keskusteluapua ja tällaisissa tilanteissa sitä pitää olla saatavilla, ja näitä palveluita voidaan ja tulee kehittää. Tällaisessa yhteydessä minunkin mielestäni voisi nykyistä paremmin tuoda esille esimerkiksi tietoa ja neuvontaa liittyen lapsen antamiseen adoptioon, mutta joka tapauksessa päätös raskauden keskeyttämisestä tulee kaikissa tilanteissa olla jokaisen oma: vailla painostusta, vailla syyllistämistä, vailla vaatimuksia erilaisista perusteista.” (Saara-Sofia Sirén, kok)

Sirén tuo puheenvuorossaan esiin erityisesti tuen merkityksellisyyttä, sillä hänen mukaansa tukea täytyy olla tarjolla jokaiselle aborttia harkitsevalle. Myös erilaisista vaihtoehdoista tiedottaminen abortin lisäksi näyttäytyy Sirénin mukaan tarpeellisena osana aborttiprosessia. Adoptiomahdollisuuden takaamisen voidaan nähdä sisältyvän osaksi aborttioikeutta puolustavien tavoitteita, koska myös adoptio on valinta, jonka tekemiseen raskaana olevalla henkilöllä tulee olla mahdollisuus. Edellä mainittu näkökulma vaikuttaa pitävän paikkansa myös Sirénin kohdalla, koska hän painottaa argumentissaan erityisesti raskaana olevan oman valinnan merkityksellisyyttä. Sirén hyödyntää näkemyksensä ilmaisussa retorisenä keinona listausta ja toistoa, sillä hän listaa kolme kohtaa, joiden ei tulisi näkyä osana aborttiin liittyvää päätöksentekoa. Toisto ilmenee puheesta ”vailla”-sanon kautta, joka toistuu listassa niin ikään kolmeen kertaan.

Vastustavissa puheenvuoroissa adoption mahdollisuutta tavoitellaan painokkaammin kuin puoltavissa, sillä adoptiomahdollisuudesta tiedottamisen toivotaan tapahtuvan nykyistä järjestelmällisemmin ja näkyvämmiin osiin aborttia harkitsevan tukemista:

”Ja kyllä ajattelen, että myös tätä adoptiovaihtoehtoa tulisi nykyistä systemaattisemmin tarjota, koska se on mahdollisuus.-- Hedelmättömyyden lisääntyessä Suomessa on yhä enemmän lapsettomia pareja, jotka toivovat adoptiolasta, ja ajattelen, että jos omilla vanhemmilla ei ole voimavaroja ottaa lasta vastaan, niin avoimia sylejä ja sydämiä löytyy syntyville lapsille.” (Päivi Räsänen, kd)

Kristillisdemokraattien Päivi Räsänen nostaa esiin adoptiomahdollisuudesta puhuesaan lapsettomien pariin tilanteen. Hän käyttää lapsettomien pariin tilanteesta kertoessaan tunteisiin vetoavaa retoriikkaa, eli hän hyödyntää suostuttelukeinonaan pathosta. Hän puhuu muun muassa ”avoimista syleistä ja sydämistä”, joiden voidaan ajatella viittaavan tahtomattaan lapsettomiin ja omaa lasta toivoviin vanhempiin, joiden henkilökohtainen elämäntilanne olisi jo ihanteellinen lapsen saamista varten. ”Avoimet sylit ja sydämet” voidaan nähdä myös tunteisiin vetoavana retoriikkana, sillä Räsänen vaikuttaa vetoavan puheessaan abortin ja adoption välillä harkitseviin myötätunnon kautta, jotta raskaana oleva valitsisi adoption auttaakseen lapsettomia pareja saavuttamaan toiveensa omasta lapsesta.

5.3.3 Suomen rooli

Kolmas ja samalla viimeinen valtion vallan diskurssiin sisältyvistä näkökulmista on Suomen rooli. Nimensä mukaisesti näkökulmaan sisältyy se, miten Suomen valtion roolia rakennetaan argumenttien avulla ja minkälaiseen asemaan Suomi asetetaan esimerkiksi kansainvälisessä kontekstissa aborttilainsäädännön kannalta. Kansanedustajien puheet sisälsivät kuitenkin muutamia poikkeavuuksia suhteessa kansainväliseen aborttilakikeskusteluun, koska Suomen aborttilakiin liittyy monia yhteiskunnan kansallisia ilmiöitä. Analyysissa pyrin kiinnittämään huomiota myös Suomen yhteiskunnalliseen ja kulttuurilliseen ilmaperiin sekä sen mahdollisiin vaikutuksiin aborttikeskustelun argumenttien taustalla. Niin lakiuudistusta puoltavilla kuin sitä vastustavillakin vaikutti olevan näkemystä siitä, minkälaisessa asemassa Suomi tällä hetkellä on aborttikeskustelun osalta. Erona näkemysten välillä on kuitenkin se, että uudistusta puolustavat argumentit ovat tulevaisuuteen keskittyviä, kun taas vastustavissa argumenteissa pyritään löytämään vastaavia vertailukohtia muista maista perustellakseen Suomen itsenäistä päätöksentekoa aborttilain kohdalla.

Lakiuudistusta puolustavissa puheenvuoroissa keskitytään tulevaisuuteen, sillä argumenteissa rakennetaan kuvaa siitä, minkälaisessa roolissa Suomen tulisi toimia tulevaisuudessa aborttilainsäädäntöön liittyen:

”Suomi voi olla kokoaan isompi ihmisoikeuksien edistäjä vain, mikäli meidän oma lainsäädäntömme päivitetään nyt nykyaikaan.” (Mai Kivelä, vas)

”Ihmisoikeuksia paremmin kunnioittavalla lainsäädännöllä voimme myös uskottavasti toimia maailmalla seksuaali- ja lisääntymisterveysoikeuksien puolestapuhujana ja edistää turvallisia abortteja myös globaalisti.” (Eva Biaudet, r)

”Seksuaali- ja lisääntymisterveyspalvelut ovat aivan keskeisiä silloin, kun puhutaan sukupuolten välisestä tasa-arvosta ja naisten oikeuksista. Niiden saatavuus kuuluu moderniin sivistysyhteiskuntaan.” (Saara-Sofia Sirén, kok)

Puoltavissa kommentteissa näyttäytyy tulevaisuuteen kohdistuva ajattelu, jonka myötä Suomen halutaan toimivan ikään kuin mallina muille maille, mikä puolestaan edellyttäisi Kivelän mukaan Suomen aborttilainsäädännön päivitystä nykypäivään. Myös Biaudet vaikuttaa olevan Kivelän kanssa samalla kannalla, sillä myös hän vetoaa ”ihmisoikeuksia paremmin kunnioittavan” lainsäädännön tärkeyteen Suomen kansainvälisen roolin osalta. Sekä Biaudet että Kivelä kiinnittävät huomiota siihen, miltä Suomen rooli näyttää ulospäin – heidän yhteinen tavoitteensa Suomelle näyttää siis olevan edelläkävijän ja oikeuksien puolestapuhujan rooli. Puolestaan Sirénin puheessa näyttäytyy enemmän yksin Suomea koskeva tavoite, koska hänen mukaansa Suomen rooli ”modernina sivistysyhteiskuntana” vahvistuisi, jos aborttilainsäädäntöä päivitetäisi vastaamaan nykyaikaista oikeuskäsitystä. Sirén pitää näin ollen tärkeänä myös Suomen kehittämistä ja kehityksessä mukana pysymistä.

Sen sijaan vastustavissa argumenteissa Suomea verrataan muihin maihin, joiden voidaan ajatella olevan jollakin tasolla samankaltaisessa asemassa kansainvälisen kontekstin osalta. Samankaltaisuudella ei kuitenkaan tavoitella yhtenäistä aborttilainsäädäntöä, sillä esimerkiksi perussuomalaisten Jani Mäkelä painottaa valtioiden itseenäisen päätöksenteon tärkeyttä huolimatta kansainvälisiin yhteisöihin kuulumisesta:

”Myös minä haluaisin tuoda esille näkemykseni siitä, että ei ole suotavaa meidän täällä Suomessa omaa lainsäädäntöämme reflektoida Puolan ja USA:n tekemien päätösten mukaan. Puola ja USA ovat länsimaisia oikeusvaltioita. Puola on EU-maa, Puola on Nato-maa, USA on Nato-maa. Me olemme näiden valtioiden kanssa pyrkimässä samoihin liittoutumiin, olemme niiden kanssa yhteistyössä, ja ne säätävät itse sellaiset lait kuin ne haluavat.” (Jani Mäkelä, ps)

Suomen rooli vaikuttaa muodostuvan suhteessa muihin maihin, jolloin Suomi näytetään länsimaisena oikeusvaltiona, joka kuuluu Puolan tavoin Euroopan Unioniin ja Yhdysvaltojen tavoin Natoon. Valtioita sitovat muun muassa erilaiset kansainväliset sopimukset, mutta Mäkelän kommentin vuoksi Suomesta rakentuukin aborttilain kohdalla kuva itsenäisenä toimijana, joka pystyisi eriävistä näkemyksistä huolimatta toimimaan yhteistyössä toisin ajattelevien valtioiden kanssa. Tavoiteltava rooli Suomelle vaikuttaa Mäkelän mukaan olevan itsenäinen päätöksentekijä, mutta kuitenkin kansainvälisessä yhteistyössä toimiva. Kristillisdemokraattien Sari Essayah vertaa Mäkelän tavoin Suomea muihin länsimaihin, mutta hänen näkökulmansa keskittyy Suomen asemaan kehityksestä jälkeensä jääneenä:

”Ihmettelen sitä, että kun todellakin kaikissa muissa Länsi-Euroopan maissa paitsi Suomessa, Ruotsissa ja Tšekin tasavallassa on omantunnonvapaus terveydenhuoltohenkilökunnalle pidättäytyä toimimasta näissä raskaudenkeskeytyksissä suorittavana lääkärinä, mikäli potilaan henki ei ole vaarassa, niin miten on niin, että meillä Suomessa ei tätä pykälää voida meidän lainsäädäntöön tuoda.” (Sari Essayah, kd)

Essayah ihmettelee puheessaan Suomen lainsäädäntöä, joka eroaa hänen mukaansa lähes kaikista muista Länsi-Euroopan maista. Hänen argumenttinsa perusteella Suomi vaikuttaa negatiivisella tavalla erottuvan verrokkimaista, joten Suomen tulisi siis muiden tavoin sisällyttää lainsäädäntöönsä omantunnonvapaus, joka mahdollistaisi aborttitoimenpiteestä kieltäytymisen terveydenhuollon työntekijöille. Essayah ei vaikuta puheessaan ymmärtävän vastustavia näkemyksiä, jotka kohdistuvat omantunnonvapauden sisällyttämiseen lakiin, sillä hän pohtii Suomen tilannetta ilmauksella ”miten on niin, että meillä Suomessa ei tätä pykälää voida meidän lainsäädäntöön tuoda”. Essayahin näkemyksen mukaan omantunnonvapaus vaikuttaa kuuluvan relevanttina ja tarpeellisena lisänä aborttilainsäädäntöön, jolloin Suomessakin laki tulisi päivittää sen mukaisesti. Myös muissa aborttilakiuudistusta vastustavissa puheenvuoroissa kuvaillaan Suomen roolia:

”Demokraattisen oikeusvaltion tehtävä on suojella [Eva Biaudet’n välihuuto] jokaisen ainutlaatuisen yksilön elämää ja kasvua.” (Mikko Kinnunen, kesk)

”Ja jos sosiaaliset perusteet ovat syynä, niin meidän pitää katsoa, miksi meillä on sellainen sosiaaliturva, sellaiset palvelujärjestelmät, jotka johtavat siihen, että lapsia halutaan tuhota ennen kuin he pääsevät syntymäänkään. Tätä en näe kyllä sivistysvaltiossa perustelluksi.” (Toimi Kankaanniemi, ps)

Kinnunen viittaa Suomeen argumentoidessaan vaatimuksesta suojella kaikkia yksilöitä, nimittäen samalla Suomea ”demokraattiseksi oikeusvaltioksi” tai sellaiseksi, jonka tulisi ainakin toimia kuin demokraattinen oikeusvaltio. Näin ollen Kinnusen argumentin logiikka muodostuu näkökulman ympärille, jonka mukaan Suomen roolina on toimia kuten demokraattinen oikeusvaltio, jolloin Suomen ei tulisi myöskään hyväksyä sellaista aborttilakiuudistusta, jossa kaikkia yksilöitä ei suojeltaisi. Suomeen yhdistetään myös sivistysvaltion käsite Kankaanniemen puheenvuorossa, jossa hän viittaa sosiaaliin perusteisiin saada abortti. Koska hänen mukaansa Suomi on sivistysvaltio, ei syytä sosiaalisiin perusteisiin tehdä abortille pitäisi edes olla. Kankaanniemen argumentin perusteella Suomen tulisi siis jo nykyään olla sellaisessa tilanteessa, jossa kaikilla on yhtäläiset resurssit lapsen saamista varten. Kankaanniemi hyödyntää argumentissaan myös tunteisiin vetoavaa retoriikkaa, eli pathos toimii retorisenä keinona, kun hän puhuu abortin sijaan ”lasten tuhoamisesta”. Tuhoaminen on voimakas ja tunnepitoinen ilmaus, johon yhdistyy ajatus vahvasti kielteisestä toiminnasta.

Kansainvälisestä kehityksestä jäljessä oleminen toimii toistuvana teemana myös lakiuudistusta puolustavissa argumenteissa. Tästä aiheesta argumentoivat esimerkiksi vihreiden Noora Koponen ja vasemmistoliiton Veronika Honkasalo:

”On korkea aika todeta, että tässä meillä on edessämme virtahepo olohuoneessa, joka on läsnäolollaan aiheuttanut sen, että Suomi on jäänyt aborttioikeutta koskien naisten itsemääräämisoikeuden toteutumisen kannalta auttamattomasti jälkeen.” (Noora Koponen, vihr)

”Me pääsemme vihdoinkin eteenpäin ikivanhasta lainsäädännöstä, joka on ollut Pohjoismaiden tiukin ja itsemääräämisoikeutta eniten rajoittava.” (Veronika Honkasalo, vas)

Argumenteissaan sekä Honkasalo että Koponen vetoavat Suomen lainsäädännön jääneen jälkeen oikeuskehityksessä, sillä heidän mukaansa Suomessa itsemääräämisoikeus ei ole pysynyt samalla tavalla nykyaikaisen kehityksen mukana toisin kuin esimerkiksi muut Pohjoismaat. Yhteistä vastustavien ja puoltavien näkökulmien luomassa kuvassa vaikuttaa olevan Suomen jääminen jälkeen kansainvälisestä kehityksestä, joten nyt lainsäädäntöä tulisi yhtenäistää verrokkimaiden kanssa samankaltaiseksi.

Mielenkiintoisena havaintona aineistosta nousee esiin Suomesta luotu kansainvälinen kuva, koska niin lakialoitetta vastustavat kuin sitä puolustavatkin kansanedustajat ovat kiinnostuneita siitä, minkälainen kuva Suomesta välittyy ulkopuolelle. Kummin osapuolen argumenteissa Suomelle tavoitellaan samanlaista suuntaa aborttilakien suhteen kuin verrokkimaissa, jotka vaihtelevat aborttilakikannan mukaan muista Pohjoismaista Euroopan Unionin jäsenvaltioihin sekä jopa NATO-soti-

lasliiton jäsenmaihin. Yleisenä havaintona voidaankin todeta, että Suomen asemaa pyritään enemmän yhtenäistämään muiden maiden kanssa kuin erottumaan joukosta. Joukosta erottumiseen voisivat viitata esimerkiksi lakiuudistusta puolustavien kansanedustajien puheenvuorot siitä, että Suomen tulisi toimia edelläkävijän roolissa aborttilain osalta – kuitenkin oikeuksien edistämisen tavoitteena on saada jäljessä olevien maiden kehitys samalle tasolle, joten yhtenäistämisen teema välittyy myös kyseisistä argumenteista. Kiinnostavaa vastustavien ja puolustavien argumenttien välillä on myös se, miten yhtenäistä kuvaa Suomesta luodaan – Suomesta puhutaan lähes poikkeuksetta sivistyneenä ja demokratiaa noudattavana oikeusvaltiona, jolle kansainvälinen yhteistyö on tavoiteltavaa. Suomen halutaan siis olevan tulevaisuudessa-kin kansainvälinen toimija. Toisaalta Suomen lainsäädännön nähdään olevan jäljessä muista maista, joten myös lain päivittäminen näyttyy tarpeellisena toimenä. Näkemys ero puoltavien ja vastustavien argumenttien välille vaikuttaakin muodostuvan siinä, miltä osin Suomen lainsäädäntöä pidetään vanhanaikaisena. Yleisesti ottaen vastustavien ja puoltavien argumenttien luoma kuva Suomesta sisälsi kuitenkin enemmän yhtenäisiä kuin toisistaan eroavia näkemyksiä.

6 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä tutkimuksessa tavoitteenani oli tarkastella Suomen aborttilakikeskustelussa ilmeneviä diskursseja. Tutkimusaineistoni muodostui niistä puheenvuoroista, joita esitettiin OmaTahto2020-kansalaisaloitetta seuranneessa aborttilakikeskustelussa eduskunnassa. Suomen aborttilain uudistusta käsiteltiin kahdessa täysistunnossa loka-kuussa vuonna 2022, jolloin puheenvuoroja aborttilakiuudistuksen puolesta ja sitä vastaan esitettiin yhteensä 74. Kyseiset 74 puheenvuoroa muodostivat siis lopullisen tutkimusaineistoni. Hyödynsin tutkimusaineistoni analysoimisessa kriittistä diskursianalyysia tarkastellessani sitä, minkälaisia diskursseja Suomen aborttilakikeskustelussa rakennetaan. Tutkin myös retorisen analyysin keinoin millä tavalla kansanedustajat argumentoivat aborttilakiuudistuksen puolesta ja sitä vastaan. Näin ollen pystyin tarkastelemaan puheenvuoroissa esiintyvää kielenkäyttöä syvällisemmin retorisen analyysin avulla, kun taas diskursianalyysi auttoi luomaan laajempaa kuvaa muun muassa siitä, minkälaisia yhteiskunnallisia tai kulttuurisia diskursseja puheenvuoroissa esiintyy. Tämän tutkimuksen avulla pyrin luomaan kuvaa siitä, minkälaista suomalainen aborttilakikeskustelu on 2020-luvulla.

Yleisesti ottaen aborttilaista käyty eduskuntakeskustelu oli polarisoitunutta, mikä noudattaa myös muiden viimeaikaisten kansainvälisten aborttilakikeskustelujen linjaa (ks. esim. Mustonen ym. 2017 ; Jones & Chaloner 2007). Polarisoituminen näkyi esimerkiksi keskustelun jakautumisesta lakiuudistusta vahvasti puolustaviin tai vastustaviin puheenvuoroihin, jolloin neutraaleja tai vastakkaisen näkemyksen ymmärtäviä puheenvuoroja ei juuri esitetty. Keskustelijoilla vaikutti jo olevan vahva mielipide joko abortista toimenpiteenä tai aborttilakiuudistuksesta, mikä lisäsi polarisaatiota keskustelun lähtöasetelmaan. Argumentit vaikuttivat keskittyvän lähinnä oman näkemyksen esiin tuomiseen sekä vastakkaisen näkemyksen arvosteluun, jolloin myös yhteisymmärrys toisistaan poikkeavien näkemysten välillä vaikutti jäävän löytämättä. Yleiskuva argumentaatiosta oli tunnepitoinen, sillä monet keskusteltavista aiheista herättivät paljon tunteita, jolla vaikutti olleen oma vaikutuksensa käytettyihin argumentaation tekniikoihin.

Diskurssianalyysin avulla havaitsin aineistostani kolme päädiskurssia, jotka nimesin suojeludiskurssiksi, moraalidiskurssiksi sekä valtion vallan diskurssiksi. Jaottelin kunkin päädiskurssin vielä kolmeen eri näkökulmaan analyysistä esiinnoisoiden havaintojen perusteella. Päädiskurssien jaottelu erillisiin näkökulmiin mahdollistaa myös kunkin diskurssin sisällön syvällisemmän tarkastelun.

Ensimmäinen päädiskursseista, eli suojeludiskurssi jakaantui analyysin perusteella kolmeen näkökulmaan, joita ovat toimiva ja turvallinen laki, heikoimman suojelu sekä dystopia. Toimivan ja turvallisen lain näkökulmassa keskitytään puolustamaan aborttilakiuudistusta tai vanhaa lakia vetoamalla erilaisiin aborttiprosessin sujuvuuteen tai turvallisuuteen vaikuttaviin seikkoihin. Lakiuudistusta vastustavat pitivät vanhaa lakia toimivana ja abortin saavutettavuutta jo liiankin hyvänä, jolloin tarvetta uudistukselle ei puoltavien argumenttien tavoin nähty. Sen sijaan puoltavat argumentit perustelivat uudistuksen tarvetta muun muassa tuen saavutettavuuden ja hyvinvoinnin lisäämisen kautta. Puolestaan heikoimman suojelun näkökulma keskittyi aborttilakikeskustelulle tyypilliseen ilmiöön, eli naisten suojelemiseen. Muun muassa Siegelin (2007, 991) mukaan naisten suojelemiseen liittyvät näkökulmat ovat tyypillisiä juuri aborttioikeuksien laajentamista vastustaville argumenteille, ja niin oli tämännä tutkimuksen kohdalla, sillä heikoimman suojelu sisältyi osaksi ainoastaan lakiuudistusta vastustavia argumentteja. Vastustavissa argumenteissa naisista luotiin kuvaa stereotyyppisen heikkoina, tunteellisina ja näin ollen suojelua tarvitsevinä. Myös lapset sisältyivät osaksi heikoimman suojelua, koska heitäkin kuvailtiin suojelua tarvitseviksi. Viimeinen suojeludiskurssin näkökulmista, eli dystopia, käsitteli tulevaisuuteen keskittyviä uhkakuvia, joita esitettiin niin vastustavissa kuin puoltavissakin puheenvuoroissa. Yhteisenä uhkakuvana molemmat keskustelut osapuolet pitivät puoskarointia, mutta myös eriäviä uhkakuvia esitettiin. Lakiuudistusta vastustavissa argumenteissa keskityttiin kuvaamaan abortin aiheuttamia terveydellisiä uhkia ja negatiivista vaikutusta väestönkasvuun, kun taas puoltavat argumentit rakensivat uhkakuvaa taantuvasta oikeuskehityksestä.

Toisen päädiskurssin eli moraalidiskurssin näkökulmissa keskitytään abortin moraalisuuden käsittelyyn erilaisista lähtökohdista. Näkökulmina toimivat ihmisyyden, eettisyys ja uskonto, joista jokainen tarjoaa erilaisen lähtökohdan abortin moraalisuuden tarkasteluun. Poikkeuksena muihin päädiskursseihin moraalidiskurssin näkökulmat nivoutuvat erityisen paljon yhteen – esimerkiksi ihmisyyden määritelmä voi juontaa juurensa uskonnollisesta näkökulmasta ja vaikuttaa näin ollen siihen, kuinka eettisenä toimintana abortti nähdään. Ihmisyyden teeman kohdalla puheenvuoroissa esitettiin erilaisia määritelmiä ja näkemyksiä siitä, onko sikiö ihminen tai tuleeko sitä kohdella ihmisenä. Lakiuudistusta puoltavien argumenttien yhteinen näkemys oli se, että ihmiselämä alkaa Suomen lainsäädännön mukaisesti vasta 22. raskausviikon jälkeen, jota ennen sikiöön eivät päde ihmisoikeudet. Vastustaville kansanedustajille syntymätön lapsikin on ihminen, koska sillä on potentiaali kehittyä ihmiseksi. Toisena

teemana toimii eettisyys, jossa keskitytään erityisesti aborttilakiin liittyvään arvokeskusteluun. Esimerkiksi vastustavissa argumenteissa nostettiin esiin lääkäreiden omantunnonvapaus, kun taas lakiuudistusta puoltavat kansanedustajat keskittyivät yleisesti yksilön omaan tahtoon, jonka tulisi toimia aborttipäätöksen perustana. Moraalidiskurssin teemoista uskonto oli ainoa, joka ilmeni vain lakiuudistusta vastustavissa argumenteissa. Uskonnon kohdalla abortin moraalisuutta tarkasteltiin kristinuskon Jumalan roolin sekä muiden kristinuskoon sisältyvien näkemysten kautta. Abortti nähtiin kristinuskon vastaisena ja siten moraalisesti vääränä toimenpiteenä muun muassa sen vuoksi, että elämästä ja kuolemasta päättäminen kuuluu ainoastaan Jumalalle.

Kolmas päädiskursseista on nimeltään valtion vallan diskurssi, sillä kyseisessä diskurssissa tarkastellaan aborttilakikeskustelua erilaisista valtion vallankäyttöön sisältyvistä näkökulmista. Näin ollen näkökulmiksi muodostuivat oikeus, biopolitiikka ja Suomen rooli. Oikeuden näkökulmassa aborttilakia käsiteltiin erilaisten kansainvälisten, kansallisten ja yleismaallisten oikeuksien avulla. Keskustelussa näkyi aborttikeskusteluille tyypillinen vastakkainasettelu lasten ja naisten oikeuksien välillä, kun lakiuudistusta puoltavat vetosivat naisten ja vastustavat lasten oikeuksiin. Puoltavissa argumenteissa vedottiin naisten oikeuksiin esimerkiksi itsemääräämisoikeuden ja ihmisoikeuksien avulla. Puolestaan vastustavissa argumenteissa lasten oikeuksia tuotiin esiin esimerkiksi YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen kautta. Toisena näkökulmana toimivan biopolitiikan kohdalla argumenttien sisältö muodostui erilaisista valtion valtaan liittyvistä toimista. Lakiuudistusta puoltavat argumentit keskittyivät perustelemaan uutta lainsäädäntöä Suomen kansalaisten hyvinvoinnin lisäämisellä – tärkeänä nähtiin myös jo syntyneistä lapsista huolehtiminen ja syntyvyyden lisääminen väestöpoliittisin keinoin. Vastustavissa argumenteissa aborttilakia ei lähestytty kansan hyvinvoinnin näkökulmasta, mutta väestöpolitiikka ja syntyvyyden lisääminen kuuluivat myös vastustaviin puheenvuoroihin. Kolmannessa näkökulmassa, Suomen roolissa, argumentit keskittyivät rakentamaan Suomesta tietynlaista kuvaa. Puoltavat argumentit keskittyivät perustelemaan aborttilakiuudistusta luomalla Suomesta kuvaa ihmisoikeuksien edelläkävijänä ja suunnannäyttäjänä muille maille. Uudistusta vastustavat kansanedustajat kuvasivat Suomea enemmän itsenäisenä, joskin kansainvälisenä toimijana, jossa tulee noudattaa demokraattisen oikeusvaltion periaatteita. Yhtenäistä näkemysten välillä oli se, että Suomen nähtiin olevan muiden maiden kehityksestä jäljessä.

Puheenvuoroissa hyödynnetyt retoriset keinot noudattivat Aristoteleen kolmijakoista argumentaatiokeinojen mallia, johon ethos, pathos ja logos sisältyvät. Erityisesti tunteisiin vetoava retoriikka eli pathos näyttäytyi merkittävimmissä roolissa. Havainto tukee näkemystä aborttilakikeskustelusta, joka näyttäytyi herkkänä ja henkilökohtaisena käsiteltävien aihepiirien vuoksi. Huomiot aborttilakikeskustelun reto-

riikasta keskittyivät myös siihen, millä tavalla aborttitoimenpiteestä, aborttiin hakeutuneesta henkilöstä ja sikiöstä puhuttiin. Aborttilakiuudistuksen puolesta puhuvat kansanedustajat käyttivät poikkeuksetta lääketieteellisiä aborttiin liittyviä termejä, kun esimerkiksi syntymätöntä lasta nimitettiin alkioksi ja sikiöksi, ja aborttia raskaudenkeskeytykseksi. Sen sijaan lakiuudistusta vastustavissa argumenteissa abortoitavaa sikiötä kutsuttiin toistuvasti abortoitavaksi lapseksi. Myös aborttitoimenpidettä kuvailtiin voimakkaan kielteisillä ilmauksilla, jolloin abortin sijaan puhuttiin esimerkiksi lasten tuhoamisesta, elämän lopettamisesta tai päättämisestä. Vastaavia havaintoja aborttiin kielteisesti suhtautuvien henkilöiden hyödyntämästä tunnepitoisesta retoriikasta on tehty myös muissa tutkimuksissa (ks. esim. O'Rourke 2016).

Havaitsin eron myös aborttilakiuudistusta puoltavien ja vastustavien retorikassa, sillä puoltavien kansanedustajien puheenvuorot vaikuttivat olevan enemmän linjassa toistensa kanssa, kun taas vastustavissa puheenvuoroissa esitettiin monipuolisemmin ja määrällisesti enemmän erilaisia argumentteja. Yhteinen linja puoltavien puheenvuorojen välillä kävi ilmi esimerkiksi sanavalinnoista, sillä ilmaukset "valinta", "oma päätös" ja "oma tahto" painottuivat retorisessa kielenkäytössä. Myös kokonaisia lauseita toisteltiin, kuten "oman tahdon pitää riittää" sekä "oma tahto riittää". Yhtenäisen ja toistuvan retorikan seurauksena aborttilakiuudistuksen puolesta puhuvien argumentit vaikuttivat ennalta suunnitelluilta. Sen sijaan vastustavat argumentit olivat retorisesti monipuolisempia – esimerkiksi eri tavalla tunteisiin vetoaminen näyttäytyi merkittävänä osana argumentteja. Vastustavissa puheenvuoroissa hyödynnettiin toistuvasti erilaisia adjektiiveja, jotta argumenteissa pystyttiin luoda tietynlaista kuvaa naisista ja syntymättömistä lapsista. Naisiin yhdistetyt adjektiivit olivat poikkeuksetta kielteisiä, sillä ne kuvasivat naisten heikkoa päätöksentekokykyä, tunteellista persoonallisuutta sekä epäluotettavuutta. Sen sijaan syntymätöntä lasta kuvailtiin heikoksi, suojattomaksi ja avuttomaksi. Näin ollen jo retorikan osalta lakiuudistusta vastustavissa argumenteissa otetaan kantaa siihen, kumpaa he priorisoivat päätöksenteossaan – aborttia harkitsevaa naista vai kohdussa kasvavaa sikiötä. Syntymättömästä lapsesta luotu kuva suojelua tarvitsevana pyrkii saamaan myös yleisön tavoittelemaan lapsen suojelemista, kun on kyse aborttitoimenpiteestä.

Kiinnostavaa vastustavissa argumenteissa oli myös se, millä tavalla abortista puhuttiin. Kun lakiuudistusta puoltavat kansanedustajat puhuivat abortista tai raskaudenkeskeytyksestä, vastustavat kansanedustajat nimittivät samanaikaisesti aborttitoimenpidettä "lasten tuhoamiseksi" tai "elämän lopettamiseksi". Retoristen valintojen avulla abortti saadaan siis kuulostamaan lääketieteellisen toimenpiteen sijaan myös lapsiin kohdistuvalta, suunnitelmalliselta väkivallanteolta. Laajempia aborttilakeja vastustavien kielenkäytöstä on tehty havaintoja myös muissa tutkimuksissa, sillä esimerkiksi Mustonen ym. (2017) ovat havainneet tutkimuksissaan, että tunteisiin vetoaminen ja latautunut kielenkäyttö näkyvät voimakkaammin osana keskelle ja oi-

keistoon sijoittuvien Suomen eduskuntapuolueiden argumentteja. Näin oli myös tämän tutkimuksen kohdalla, sillä kaikki aborttilakiuudistusta vastustavat argumentit kuuluivat joko oikeisto- tai keskustapuolueiden kansanedustajilta.

Aikaisemmat tutkimustulokset tukevat tutkimukseni tuloksia myös aborttilakikeskusteluissa rakentuvien diskurssien kohdalla. Jokaisen päädiskurssin sisältämistä näkökulmista löytyy yleisesti aborttilakikeskusteluissa esiin nousevia aihepiirejä ja argumentteja. Esimerkiksi suojeludiskurssin heikoimman suojelun näkökulma on hyvä esimerkki aborttilakikeskusteluissa esiintyvistä diskurssista, joka ilmenee juuri aborttilakiin kielteisesti suhtautuvien puheista, tavoitteenaan suojella naisia ja lapsia aborteilta. (ks. esim. Abrams 2015; Koralewska & Zielińska 2022). Samankaltaisesti heikoimman suojelussa ilmennyt tarve suojella syntymätöntä lasta on näyttäytynyt osana abortin vastaista diskurssia myös Koralewskan ja Zielińskan (2022) tutkimuksessa. Siegel (2007) on esittänyt kiinnostavan näkökulman erityisesti naisten suojelemiseen liittyvään diskurssiin, sillä hänen mukaansa aborttiin kielteisesti argumenteissa pyritään tuomaan esiin naisnäkökulmaa, jotta argumentit puhuttelisivat enemmän myös niitä, joille naisten aseman puolustaminen on tärkeää (Siegel 2007, 992–993). Tyypillisesti naiset ovat liittyneet enemmän aborttiin myönteisesti suhtautuvien perusteluihin, kun taas vastustavat ovat keskittyneet syntymättömän lapsen puolustamiseen (Jones & Chaloner 2007, 47).

Mielenkiintoinen havainto liittyy myös toimivan ja turvallisen lain sekä dystopian näkökulmiin, joissa niin lakiuudistuksen puolesta puhuvat kuin siihen kielteisesti suhtautuvat tuovat esiin abortin aiheuttamia terveydellisiä haittoja fyysiselle sekä psyykkiselle terveydelle. On kiinnostavaa, miten lakiuudistusta puolustavat, eli aborttiin lähtökohtaisesti myönteisesti suhtautuvat käänsivät terveysriskien näkökulman oman kantansa vahvistamiseksi, jolloin aborttilain uudistuksen nähtiin vähentävän ja ennaltaehkäisevän terveysriskejä psyykkisen ja fyysisen terveyden osalta. Oman kannan puolustaminen vastaavalla tavalla muistuttaa myös argumenteissa esiintyvän tiedon mahdollisesta puolueellisuudesta ja näkökulman rajallisuudesta.

Moraalidiskurssiin sisältyvän uskonnon rooli näyttäytyi koko aborttilakikeskustelun valossa vähäiseltä, sillä uskontoon pohjautuvia argumentteja esittivät ainoastaan muutamat lakiuudistusta vastustavat kansanedustajat. Uskonnon pienentynyt rooli kuitenkin noudattaa muissa tutkimuksissa havaittua kehityskulkua, jonka mukaan yhteiskunnan maallistumisen eli sekularisaation vaikutuksesta uskonnon merkitys ei ole enää yhtä keskeinen kuin ennen. Esimerkiksi Irlannin ja Puolan aborttilakikeskusteluissa vastaavaa sekularisaation vaikutusta on havaittu juuri uskonnon merkityksen heikkenemisen kohdalla (ks. esim. Koralewska & Zielińska 2022; de Londras & Markicevic 2018). Näin ollen myös Suomen kohdalla sekularisaatio voi olla yksi selitys uskonnon pienelle roolille argumentaatiossa.

Suomen rooliin liittyvä tema valtion vallan diskurssissa on kokonaisuudessaan kiinnostava ja muihin tutkimuksiin verrattuna poikkeava tulos, koska täysin samantyyppistä diskurssiin sisältyvää teemaa ei tietenkään muissa maissa esiinny juuri Suomen näkökulmasta. Bloomer, Pierson ja Estrada Claudio (2018) ovat esittäneet näkemyksen, jonka mukaan instituutiot eivät toimi tyhjiössä, vaan kansalaisten ja ympäröivän yhteiskunnan arvot ja normit vaikuttavat siihen, minkälaisia käytänteitä instituutiot luovat. Kyseiseen näkemykseen suhteuttaen on kiinnostava havaita, miten merkityksellisenä kansainvälinen konteksti näyttäytyi Suomen roolin kohdalla, kun molemmat keskustelun osapuolet vertasivat Suomea eri valtioihin sekä miettivät Suomen kuvaa ulkoapäin katsottuna. Koska esimerkiksi lakiuudistusta puoltavat kansanedustajat halusivat luoda Suomesta roolimallin kansainväliseen aborttilakikeskusteluun, voidaan tulkita, että Suomessa tehtävään aborttilainsäädäntöön vaikuttaa vahvasti se, minkälaisen kuvan päätökset luovat Suomesta.

Suomen aborttilain historiassa keskustelu on ollut vahvasti biopolitiikkaan keskittyvää, joten valtion vallan diskurssiin sisältyvän biopolitiikan kohdalla oli mielenkiintoista huomata, että 2020-luvulla aborttilakikeskustelu ei keskity läheskään yhtä voimakkaasti biopoliittisen diskurssin ympärille. Analyysistä siis selvisi, että biopolitiikka on yhä osa aborttilakikeskustelua, mutta se on ainoastaan yksi diskurssi muiden joukossa, jolloin sen rooli ei ole enää yhtä merkittävä. Yhtenä tutkimustuloksena voidaan siis todeta, että Suomen aborttilakikeskustelu 2020-luvulla muodostuu biopolitiikan ohella myös muista teemoista, kuten oikeuksista, eettisyydestä sekä turvallisuuden uhkakuvista.

Kiinnostavan näkökulman pohdintaan tarjosi myös puolueiden keskuudessa tapahtunut jako lakiuudistuksen puolesta ja vastaan, sillä aborttilakiuudistus jakoi mielipiteitä niin hallitus- kuin oppositiopuolueidenkin keskuudessa, kun lakiuudistusta vastustavia löytyi opposition lisäksi myös hallituksesta. Aborttilakiuudistusta käsiteltiin Marinin hallituskauden aikana, jolloin SDP toimi pääministeripuolueena ja hallituksen muodostivat SDP:n ohella keskusta, vihreät, vasemmistoliitto ja RKP. Opposition olivat perussuomalaiset, kokoomus, kristillisdemokraatit, Liike Nyt sekä Valta kuuluu Kansalle. Eniten aborttilakiuudistus jakoi mielipiteitä keskustapuolueessa, koska keskustan kansanedustajat esittivät sekä lakiuudistusta puoltavia että vastustavia puheenvuoroja. Eniten lakiuudistuksen puolesta esittivät puheenvuoroja vasemmistoliiton ja vihreiden kansanedustajat, mutta myös keskustan, SDP:n, RKP:n ja kokoomuksen edustajat toivat muutamissa puheenvuoroissa ilmi puoltavan kantansa. Yhteensä puolustavia puheenvuoroja esitettiin 28. Huomattavasti eniten lakiuudistusta vastustavia puheenvuoroja pitivät kristillisdemokraattien kansanedustajat, sillä kaikista vastustavista 45 puheesta heidän esittämiään oli 24, eli hieman yli puolet. Lakiuudistusta vastustivat myös perussuomalaisen, keskustan ja Valta kuuluu kansalle -puolueen kansanedustajat. (Eduskunta 2024).

Puheenvuoroissa huomion kiinnittää kokoomuksen vähäiseksi jäänyt puheenvuorojen määrä, ottaen huomioon sen, että kokoomus oli kolmanneksi suurin eduskuntaryhmä Marinin hallituksen aikana eli vuosina 2019–2023 (Eduskunta 4.4.2023). Kokoomus oli myös kannatukseltaan suosituin puolue pitkään Marinin hallituskaudella, ohittaen jopa pääministeripuolueen Sdp:n kannatuksen (ks. esim. Helsingin Sanomat 18.7.2022; YLE 8.7.2021). Kokoomuksen edustajien esittämien puheenvuorojen määrä oli yhteensä viisi, joista jokaisessa puollettiin aborttilakiuudistusta. Kuitenkin viidestä puheenvuorosta neljä oli kokoomuksen kansanedustaja Saara-Sofia Sirénin esittämiä ja yksi Mari-Leena Talvitien, jolloin kokonaisuudessaan vain kaksi kokoomuksen edustajaa esitti näkemyksensä aborttilakiuudistuksesta. Lakiuudistusta kannattavia kansanedustajia olisi ollut enemmänkin, sillä lakiuudistusta koskevassa äänestyksessä kaikki kokoomuksen edustajat äänestivät aborttilakiuudistuksen puolesta (Eduskunta 26.10.2022). Onkin kiinnostavaa pohtia, mistä syystä kokoomus pyytteli hiljaa aborttilakikeskustelussa.

Puolueiden puheenvuoroista ja äänestystavoista voidaan havaita, että aborttikysymys ei vaikuta jakavan mielipiteitä suoraan oikeisto-vasemmistoakselin kautta, vaan jako näyttäisi tapahtuvan konservatiiveihin ja liberaaleihin. Havainto poikkeaa Nätkinin (1997, 116–117) näkemyksestä, sillä vuonna 1950 Suomen ensimmäisestä aborttilaista päätettäessä oikeisto ja konservatiivit vastustivat sosiaalisten perusteiden sisällyttämistä aborttilakiin. Puolestaan vasemmiston edustajat tavoittelivat liberaalimman näkemyksen mukaisesti laajempaa aborttioikeutta. Nätkinin (1997) havaintoon verrattuna oikeisto vaikuttaa nykyään erottautuneen konservatiiveista aborttilakikysymyksen kohdalla, kun esimerkiksi kaikki oikeistopuolueeksi luokitellun kokoomuksen kansanedustajista äänestivät aborttilakiuudistuksen puolesta.

Abortti on yleisesti tunnettu herkkänä ja kiistanalaisena keskustelunaiheena, joka herättää usein vahvoja tunteita. Myös tämän tutkimuksen tuloksena oli se, että aborttilakikeskustelut painottuvat vahvasti tunnepitoiseen argumentaatioon. Aiempien tutkimusten mukaisesti vahvaa ja tunnepitoista kielenkäyttöä hyödynnettiin erityisesti aborttiin kielteisesti suhtautuvien kansanedustajien puheissa. Keskeisimpänä tutkimustuloksena tutkimuksessani on aborttilakikeskustelussa rakentuneiden diskurssien monipuolisuus. Suomen aborttilakikeskustelu vaikuttaa diskurssien perusteella olevan moniulotteista, sillä niin lakiuudistuksen puolustajilla kuin myös sen vastustajilla oli useita erilaisia perusteluita ja näkökulmia oman kantansa tueksi. Diskurssit ja teemat noudattavat sisällöltään aborttilakikeskusteluille tyypillisiä linjoja, sillä myös suomalaisessa aborttilakikeskustelussa nousevat esiin samat aiheet kuin muuallakin maailmassa. Aborttilakikeskustelut keskittyvät tyypillisimmin naisten ja lasten oikeuksien sekä eettisyyden ympärille, eikä Suomen eduskuntakeskustelu ollut poikkeus. Kuitenkin havaitsin tutkimuksessani myös suomalaisen yhteiskunnan vaikutuksen keskustelussa muodostuviin diskursseihin, sillä esimerkiksi Suomen rooli

poikkesi tyypillisen aborttikeskustelun sisällöstä. Vastaavaa vaikutusta oli havaittavissa myös muissa diskursseissa ja teemoissa, joissa nostettiin esiin erityisesti suomalaiselle yhteiskunnalle ominaisia huolia tai haasteita. Esimerkki tällaisesta tapauksesta on biopolitiikassa esitetty huoli hoitajapulasta sekä toimivan ja turvallisen lain kohdalla esiin nostetut terveydenhuollon resurssit.

Suomen aborttilakikeskustelu tarjoaa erityisesti uudistuneen aborttilain myötä monipuolisesti lukuisia mahdollisuuksia jatkotutkimukselle. Jatkotutkimuksen osalta olisi kiinnostavaa tarkastella syvällisemmin yksittäisiä aborttilakikeskustelun diskursseja tai näkökulmia, esimerkiksi tutkimalla sekularisaation vaikutusta uskonnollisiin perusteluihin aborttilakikeskusteluissa. Tutkimuksen avulla voitaisiin pohtia esimerkiksi sitä, onko sekularisaatiolla ollut vaikutusta yhteiskunnan asenteisiin aborttia tai aborttilainsäädäntöä kohtaan. Ylipäätään olisi kiinnostava selvittää, kuinka suuri painoarvo uskonnolla on ollut Suomen aborttilakikeskusteluissa. Muitakin suomalaisen aborttilakikeskustelun ominaisia piirteitä olisi mielenkiintoista tutkia – esimerkiksi biopolitiikan kohdalla voitaisiin tutkia sitä, mitkä tekijät ovat vaikuttaneet biopolitiikan pienempään merkitykseen aborttilakikeskustelun perusteluissa. Myös aborttilakiin liittynyttä eduskuntakeskustelua voitaisiin tutkia lisää muun muassa puoluetustan näkökulmasta, tarkastelemalla puolueiden yhtenäisiä linjauksia, arvoja tai niiden jakautumista puolueiden edustajien keskuudessa juuri aborttikysymyksen kohdalla. Näin ollen jatkotutkimuksen avulla voidaan lisätä ja syventää ymmärrystä niistä ilmiöistä ja teemoista, joiden ympärille suomalainen aborttilakikeskustelu nykypäivänä rakentuu.

LÄHTEET

- Abrams, P. (2015). The Bad Mother: Stigma, Abortion and Surrogacy. *The Journal of law, medicine & ethics*, 43(2), 179. <https://doi.org/10.1111/jlme.12231/>
- Amnesty. (13.6.2023). Raportti: "Tiedän, etten saa apua" – terveydenhuollon eriarvoisuus Suomessa. https://www.amnesty.fi/raportti-tiedan-etten-saa-apua-terveydenhuollon-eriarvoisuus-suomessa/?post_date=20230613065934/
- Amnesty International. (26.1.2022). Poland: Regression on abortion access harms women. <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2022/01/poland-regression-on-abortion-access-harms-women/>
- Amnesty International. (28.3.2023). Mitä Amnesty tekee: Abortti ja seksuaalioikeudet. <https://www.amnesty.fi/mita-amnesty-tekee/abortti-ja-seksuaalioikeudet/>
- Aristoteles. (1997). *Retoriikka*. Gaudeamus. Kääntäneet Sihvola, J., Hohti, P., & Myllykoski, P.
- Bilewicz, M., Mikołajczak, G., & Babińska, M. (2017). Speaking about the preborn. How specific terms used in the abortion debate reflect attitudes and (de)mentalization. *Personality and Individual Differences*, 111, 256–262. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2017.02.018/>
- Blommaert, J. (2005). *Discourse: A critical introduction*. Cambridge University Press.
- Bloomer, F., Pierson, C., and Estrada Claudio, S. (2018). 'Abortion discourses: religion, culture, nation'. *Reimagining Global Abortion Politics: A Social Justice Perspective*. <https://doi.org/10.1332/policypress/9781447340430.003.0004/>
- Center for Reproductive rights. (24.6.2022). U.S. Supreme Court Takes Away the Constitutional Right to Abortion. <https://reproductiverights.org/supreme-court-takes-away-right-to-abortion/>
- Center for Reproductive Rights. (24.3.2023a). *Abortion Laws by State*. <https://reproductiverights.org/maps/abortion-laws-by-state/>
- Center for Reproductive Rights. (24.4.2023b). *The World's Abortion Laws*. <https://reproductiverights.org/maps/worlds-abortion-laws/>

- Chavkin, W., Swerdlow, L., Fifield J. (2017). Regulation of Conscientious Objection to Abortion: An International Comparative Multiple-Case Study. *Health and Human Rights Journal*. 19(1), 55–68.
- Coleman, D., & Rowthorn, R. (2011). Who's Afraid of Population Decline? A Critical Examination of Its Consequences. *Population and Development Review*, 37(1), 217–248. <https://doi.org/10.1111/j.1728-4457.2011.00385.x/>
- Cook, R. J., Cusack, S., & Dickens, B. M. (2010). Unethical female stereotyping in reproductive health. *International journal of gynecology and obstetrics*, 109(3), 255–258. <https://doi.org/10.1016/j.ijgo.2010.02.002/>
- David, H. P., Fleischhacker, J., & Hohn, C. (1988). Abortion and Eugenics in Nazi Germany. *Population and Development Review*, 14(1), 81–112. <https://doi.org/10.2307/1972501/>
- de Londras, F., & Markicevic, Mima. (2018). Reforming abortion law in Ireland: Reflections on the public submissions to the Citizens' Assembly. *Women's Studies International Forum*, 70, 89–98. <https://doi.org/10.1016/j.wsif.2018.08.005/>
- Dean, M. (2010). *Governmentality: Power and rule in modern society* (2nd ed.). SAGE Publications.
- Dreyfus, H. L., & Rabinow, P. (1982). *Michel Foucault: Beyond structuralism and hermeneutics*. The Harvester Press.
- Eduskunta. (11.12.2020). *Kansalaisaloite Oma tahto 2020 luovutettiin eduskunnalle*. <https://www.eduskunta.fi/FI/tiedotteet/Sivut/Kansalaisaloite-Oma-tahto-2020-luovutettiin-eduskunnalle.aspx/>
- Eduskunta. (26.10.2022). *Äänestystulos: äänestys 1. Istunto 116/26.10.2022*. <https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/aanestys.aspx?aanestysnro=1&istuntonro=116&vuosi=2022/>
- Eduskunta. (30.3.2023). *Asian käsittelytiedot KAA 8/2020 vp*. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/KAA_8+2020.aspx/
- Eduskunta. (4.4.2023). *Eduskunnan kokoonpano vaalikaudella 2019-2022*. <https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/tilastot/kansanedustajat/kaikki-vaalikaudet/Sivut/eduskunnan-kokoonpano.aspx#voimasuhteet/>
- Eduskunta. (2024). *Äänestystulos: OmaTahto2020 – Päivitetään Suomen aborttilaki 2020-luvulle!* <https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/aanestys.aspx?aanestysnro=1&istuntonro=116&vuosi=2022>
- Eduskunnan pöytäkirja PTK 113/2022 vp.
- Eduskunnan pöytäkirja PTK 115/2022 vp.
- Eduskunnan pöytäkirja PTK 116/2022 vp.
- Fairclough, N., & Fairclough, I. (2012). *Political Discourse Analysis*. Routledge.
- Foucault, M. (1990). *The history of sexuality: Vol. 1, An introduction*. Vintage.
- Foucault, M. (2010). *Seksuaalisuuden historia* (2. uud. laitos.). Gaudeamus Helsinki University Press. Kääntänyt Sivenius, K.
- Foucault, M., Bertani, M., Fontana, A., Ewald, F., & Macey, D. (2003). "Society must be defended": *Lectures at the Collège de France, 1975-76*. Picador.

- Ginsburg, F., & Rapp, R. (1991). The Politics of Reproduction. *Annual Review of Anthropology*, 20(1), 311–343.
- Gissler, M., Karalis, E., & Ulander, V. (2015). Decreased suicide rate after induced abortion, after the Current Care Guidelines in Finland 1987 - 2012. *Scandinavian journal of public health*, 43(1), 99–101.
<https://doi.org/10.1177/1403494814560844/>
- HE. Hallituksen esitys Eduskunnalle sikiön, alkion ja perimän suoja koskevien rangaistussäännösten muuttamisesta, 156/2008.
<https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2008/20080156/>
- Helén, I. (1997). *Äidin elämän politiikka: Naissukupuolisuus, valta ja itsesuhde Suomessa 1880-luvulta 1960-luvulle*. Gaudeamus.
- Helsingin Sanomat. (18.7.2022). *Kokoomus edelleen selvästi suosituin puolue, Sdp vahvistanut kannatustaan*. <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000008947356.html>
- Hietala, M. (2009). Eugeniikan ja rotuhygienian tausta ja seuraukset. *Tieteessä tapahtuu*, 27(8), Article 8. <https://journal.fi/tt/article/view/2559/>
- Hodgson, D. (2009). Abortion, Family Planning, and Population Policy: Prospects for the Common-Ground Approach. *Population and Development Review*, 35: 479–518. <https://doi.org/10.1111/j.1728-4457.2009.00294.x/>
- Huckin, T., Andrus, J., & Clary-Lemon, J. (2012). Critical Discourse Analysis and Rhetoric and Composition. *College Composition and Communication*, 64(1), 107–129.
- Jalanko, E., Leppälahti, S., Heikinheimo, O., & Gissler, M. (2020). The Risk of Psychiatric Morbidity Following Teenage Induced Abortion and Childbirth – A Longitudinal Study From Finland. *Journal of adolescent health*, 66(3), 345–351.
<https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2019.08.027/>
- Jokinen, A., Juhila, K., & Suoninen, E. (1993). *Diskurssianalyysin aakkoset*. Vastapaino.
- Jokinen, A., Juhila, K., & Suoninen, E. (2016). *Diskurssianalyysi: Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Vastapaino.
- Jones, K., & Chaloner, C. (2007). Ethics of abortion: The arguments for and against. *Nursing standard*, 21(37), 45–48.
<https://doi.org/10.7748/ns2007.05.21.37.45.c4559/>
- Kakkuri-Knuuttila, M. (2013). *Argumentti ja kritiikki: Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot* (9. p.). Gaudeamus.
- Kansalaisloite KAA 8/2020 vp.
- Kansalaisaloite.fi. (23.9.2020). *OmaTahto2020 – Päivitetään Suomen aborttilaki 2020-luvulle!* <https://www.kansalaisaloite.fi/fi/aloite/7233/>
- Kelly, M. (2014). *Foucault and Politics: A Critical Introduction*. Edinburgh University Press.
- Keski-Petäjä, M. (2012). *Aborttitoiveet ja abortintorjunta: Raskaudenkeskeytyksen hakeminen 1950-1960-lukujen Suomessa*. Väestöliitto.
- Keski-Petäjä, M. (2015). Kielletty aborttihalu – Potilaskertomukset abortin sosiaalishistoriallisen tarkastelun pohjana. Teoksessa A. Häkkinen, M. Salasuo (toim.), *Salattu, hävetty, vaiettu: Miten tutkia piilossa olevia ilmiöitä*. (s. 197–233). Vastapaino.

- Koivusalo, M. (1994). Keskitetystä valtiosta kehitysmaihin. Teoksessa E. Ollila. (toim.). *Vallaton väestö: Kansallisia ja kansainvälisiä väestöpoliittisia kysymyksiä*. WSOY.
- Koralewska, I., & Zielińska, K. (2022). 'Defending the unborn', 'protecting women' and 'preserving culture and nation': Anti-abortion discourse in the Polish right-wing press. *Culture, health & sexuality*, 24(5), 673–687. <https://doi.org/10.1080/13691058.2021.1878559/>
- Laki potilaan asemasta ja oikeuksista, 785/1992.
- Laki raskauden keskeyttämisestä, 239/1970.
- Lawley, A. (2022). Women behaving badly: Problematisation and biopolitical governance of gender in the New Zealand abortion debate. *New Zealand sociology*, 37(2), 81–93.
- Lento, R. (1946). Väestöpoliittisen ajatustavan synty ja tähänastinen kehitys Suomessa. Teoksessa *Väestöpolitiikkamme taustaa ja tehtäviä*. Väestöliiton vuosikirja I. WSOY.
- Manninen, B.A. (2007). Revisiting the argument from fetal potential. *Philos Ethics Humanit Med* 2, artikkeli 7. <https://doi.org/10.1186/1747-5341-2-7/>
- Mattila, M. (1999). *Kansamme parhaaksi: Rotuhygieniä Suomessa vuoden 1935 sterilointilakiin asti*. Suomen historiallinen seura.
- Martin, J. (2014). *Politics and rhetoric: A critical introduction*. Routledge.
- Marquis, D. (2006). Abortion and the Beginning and End of Human Life. *The Journal of law, medicine & ethics*, 34(1), 16–25. <https://doi.org/10.1111/j.1748-720X.2006.00004.x/>
- Meehan, M. (1998). The road to abortion (I): How eugenics birthed population control. *Human Life Review*, 24(4), 76–89.
- Meskus, M. (2003). Väestön elinvoima ja tahallinen keskenmeno – Raskauden keskeyttämisen politisoituminen 1900-luvun alun Suomessa. Teoksessa I. Helén & M. Jauho (toim.), *Kansalaisuus ja kansanterveys* (s. 211–232). Gaudeamus.
- Mikołajczak, M., & Bilewicz, M. (2015). Foetus or child? Abortion discourse and attributions of humanness. *British Journal of Social Psychology*, 54(3), 500–518. <https://doi.org/10.1111/bjso.12096/>
- MLL. (2024). *Suomesta lapsiystäväallinen yhteiskunta*. <https://vapaaehtoisnetti.mll.fi/toimiva-yhdistys/vaikuttaminen-2/lapsiystavallinen-yhteiskunta/>
- Mustonen, A., Paakkonen, T., Ryökäs, E., & Nieminen, P. (2017). Abortion debates in Finland and the Republic of Ireland: Textual analysis of experiential thinking and argumentation in parliamentary and layperson discussions. *Reproductive health*, 14(1), 163. <https://doi.org/10.1186/s12978-017-0418-y/>
- Mäkelä, M. & Haapoja, H. (2016). Puoskaroinnista lääketieteeseen ja takaisin. *Duodecim* 2016, 132(23), 2169–75. <https://www.duodecimlehti.fi/duo13445/>
- Nätkin, R. (1997). *Kamppailu suomalaisesta äitiydestä: Maternalismi, väestöpolitiikka ja naisten kertomukset*. Gaudeamus.
- O'Rourke, A. (2016). The discourse of abortion law debate in Australia: Caring mother or mother of convenience. *Women's Studies International Forum*, 56, 37–44. <https://doi.org/10.1016/j.wsif.2016.02.012/>

- Palonen, K. (2005). Eduskunnasta puhekunnaksi? : Parlamentarismi retorisena poliittikkana. *Politiikka*, 47(2), 142–148. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ELE-1041142/>
- Perelman, C. (1996). *Retoriikan valtakunta*. Vastapaino.
- Pietikäinen, S. & Mäntynen, A. (2009). *Kurssi kohti diskurssia*. Vastapaino.
- Pitkänen, K. (1988). *Väestöntutkimus ja yhteiskunta: Suomalaisen väestöntutkimuksen historia 1700-luvulta noin vuoteen 1950*. Suomen väestötieteen yhdistys.
- Repo, J. (2016). *The biopolitics of gender*. Oxford University Press.
- Reyes, A. (2011). Strategies of legitimization in political discourse: From words to actions. *Discourse & society*, 22(6), 781–807. <https://doi.org/10.1177/0957926511419927/>
- Ritamies, M. (1993). Have the aims of the Finnish abortion law been reached? *Finnish Yearbook of Population Research*, 31, 62–71. <https://doi.org/10.23979/fypr.44870/>
- Rotkirch, A. & Sorsa, T. (2020). *Kestävän väestönkehityksen Suomi: Väestöliiton väestöpoliittinen raportti 2020*. Väestöliitto ry.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006a). KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto: Diskurssianalyysi - Analyysi. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_6_3.html/
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006b). KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto: Sosiaalinen konstruktionismi. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto.
- Sheldon, S., O'Neill, J., Parker, C., & Davis, G. (2020). 'Too Much, too Indigestible, too Fast'? The decades of struggle for abortion law reform in Northern Ireland. *Modern law review*, 83(4), 761–796. <https://doi.org/10.1111/1468-2230.12521/>
- Siegel, R. B. (2007). The new politics of abortion: An equality analysis of woman-protective abortion restrictions. *University of Illinois Law Review*, 2007(3), 991–1054.
- Silber Mohamed, H. (2018). Embryonic Politics: Attitudes about Abortion, Stem Cell Research, and IVF. *Politics and religion*, 11(3), 459–497. <https://doi.org/10.1017/S175504831800010X/>
- Skinner, Q. (1969). Meaning and Understanding in the History of Ideas. *History and Theory*, 8(1), 3–53. <https://doi.org/10.2307/2504188/>
- Steriloimislaki, 227/1935.
- Suoninen, E. (2023). Diskurssianalyysi. Teoksessa J. Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto.
- Szelewá, D. (2016). Killing 'Unborn Children'? The Catholic Church and Abortion Law in Poland Since 1989. *Social & legal studies*, 25(6), 741–764. <https://doi.org/10.1177/0964663916668247/>
- Takala, T., & Häyry, M. (2023). Physicians Controlling Women's Reproductive Choices: The Slow Liberalization of Abortion Laws in Finland. *Cambridge quarterly of healthcare ethics*, 32(3), 391–396. <https://doi.org/10.1017/S0963180122000871/>

- Tanne, J. H. (2021). Texas's new abortion law is an attack on medical practice and women's rights, say doctors. *BMJ (Online)*, 374.
<https://doi.org/10.1136/bmj.n2176/>
- Valtioneuvosto. (20.12.2022). *Aborttilain muutokset on vahvistettu*.
<https://valtioneuvosto.fi/-/1271139/aborttilain-muutokset-on-vahvistettu/>
- Valvira. (2024). *Raskauden keskeyttäminen*. <https://valvira.fi/sosiaali-ja-terveydenhuolto/raskauden-keskeyttaminen/>
- Vuori, J. (2023). Retoriikan analyysi. Teoksessa J. Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto.
- Warren, M. A. (1973). On the moral and legal status of abortion. *The Monist*, 57(1), 43–61. <https://doi.org/10.5840/monist197357133/>
- WHO. (25.11.2021). *Abortion*. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/abortion/>
- Wiesner, C., Haapala, T., & Palonen, K. (2017). *Debates, rhetoric and political action: Practices of textual interpretation and analysis*. Palgrave Macmillan.
- Wodak, R. (1989). *Language, Power, and Ideology: Studies in Political Discourse*. John Benjamins Publishing Company.
- YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus, 1948.
- YLE. (8.7.2021). *Ylen eduskuntavaalimittaus: kokoomus ja SDP kärjessä, perussuomalaiset kolmosena – kuntavaalit piristivät hieman keskustaa*. <https://yle.fi/a/3-12011522/>
- YLE. (26.10.2022). *Abortin saaminen helpottuu – katso, miten kansanedustajasi äänesti*. <https://yle.fi/a/3-12667270/>
- YLE. (25.4.2023). *Professorit tarttuivat rohkeasti "pyhiin lemmiin" – näin asiantuntijat pelastaisivat julkiset terveystalot*. <https://yle.fi/a/74-20027115/>